

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Významní čeští překladatelé italské prózy a poezie v letech

1900 – 2000

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Josef Prokop

Autorka práce: Rozálie Drátovská

Studijní obor: Italský jazyk

Ročník: 5

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma *Významní čeští překladatelé italské prózy a poezie v letech 1900 – 2000* jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Rozálie Drátovská

České Budějovice, 6. Prosince 2013

Poděkování

*Úctu a vděčnost chovám k vedoucímu práce PhDr. Josefu Prokopovi, Ph. D., který mi byl celý dlouhý čas zpracovávání nápomocen, ochoten spolupráce a trpělivý během konzultací. Poděkování patří také panu doc. PhDr. Jiřímu Pelánovi, Ph.D., který mi velice ochotně umožnil schůzku a poskytl mi cenné a zajímavé rady. Touto cestou bych tedy ráda poděkovala těmto „záchranářům“, kteří mi neváhali hodit záchranný kruh v případech, kdy jsem začínala to-
nout.*

ANOTACE

Bakalářská práce je zaměřená na téma **Významní čeští překladatelé italské prózy a poezie v letech 1900 – 2000.**

Práci je zaměřená na dvě hlavní témata. Prvním je historie a problematika překladu, pojící se s překladatelskou metodou a ukázkami různých pojetí stejného textu. Druhý hlavní zájem se soustřeďuje na konkrétní překladatele, zařazené podle druhu překládané literatury, na který byli nejvíce zaměřeni a který tvořil jejich významný odkaz. Práce obsahuje informace o překladatelích, jejich životě a působnosti, a překladech, zahrnující základní a zajímavé či doplňující informace týkající se obsahu, dostupnosti, struktury a podoby.

Součástí práce je resumé v italštině.

KLÍČOVÁ SLOVA

Dějiny českého překladu, teorie překladu, literární žánr, čeští překladatelé z italštiny 20. století, italská literatura.

ANNOTATION

The Bachelor thesis is focussed on the topic Important Czech translators of italian prose and poetry between 1900 – 2000.

The thesis is focussed on two main topics. The first represents history and matters of translation relating with different ways of translating and examples of the same text in implementation of different translators. Following main topic is focussed on particular translators which are classed according to kind of literature which were translating the most. The thesis contains informations of translators, their lifes and activity, and translations according to particular and interesting facts about content, availability, structure and appearance.

The bachelor thesis contains the summary in Italian.

KEY WORDS

History of czech translation, theory of translation, genre of literature, czech translators in the twentieth century, italian literature.

OBSAH

1	UVEDENÍ DO PŘEKLADATELSKÉHO OBDOBÍ 1900 – 2000 A VŮBEC DO ČINNOSTI PŘEKLADATELSKÉ	9
1.1	Činnost překladatelská	9
1.2	Teorie překladu	9
1.3	Překladatelská metoda v historii	11
1.3.1	Boj proti Vrchlického metodě a literární skupiny z konce 19. stol.	11
1.3.2	F. X. Šalda	12
1.3.3	Období mezi dvěma světovými válkami	13
1.4	Situace 20. století	15
2.	PŘEKLADATELÉ	17
2.1	Dostupnost a struktura překladů	17
2.2	Dante Alighieri, Giovanni Boccaccio a Francesco Petrarca v klasické renesanční literatuře	19
2.2.1	BABLER OTTO FRANTIŠEK (*1901, †1984)	25
2.2.2	EISNER PAVEL (*1889, †1958)	27
2.2.3	MIKEŠ VLADIMÍR (*1927)	31
2.3	Niccolò Machiavelli, Benvenuto Cellini a literatura politická, filozofická a životopisná	38
2.3.1	FELIX ADOLF (*1904, †1987)	41
2.3.2	MACH JOSEF (*1883, †1951)	44
2.3.3	ZAORÁLEK JAROSLAV (*1896, †1947)	45
2.4	Teologie	47
2.4.1	BRICHTOVÁ TEREZIE (*1925)	49
2.4.2	ČEP JAN (*1902, †1974)	50
2.4.3	HLAVÁČOVÁ IVANA (*1968)	51
2.4.4	SKALICKÝ JAROSLAV (*1867, †1947)	52
2.5	Umberto Eco a estetika, umění, italská renesanční lyrika	55
2.5.1	FLEISCHMANN IVO (*1921, †1997)	56
2.5.2	FRYNTA EMANUEL (*1923, †1975)	57

2.5.3	VINŠOVÁ KATEŘINA (*1948).....	57
2.5.4	VLADISLAV JAN (*1923, †2009).....	61
2.6	Francesco de Sanctis a dějiny italské literatury, literatura historická, historický román, román.....	65
2.6.1	ČEP VÁCLAV (*1908, †1985).....	66
2.6.2	FUČÍK JAROMÍR (*1899, †1989).....	70
2.6.3	KOSTOHRÝZ JOSEF (*1907, †1987).....	71
2.7	Carlo Goldoni a italské drama, titulky, film, dabing.....	73
2.7.1	DIGRIN ZDENĚK (*1930, †1988).....	75
2.7.2	PAŤHA KAREL (*1915, †1984).....	77
2.7.3	POKORNÝ JAROSLAV (*1920, †1983).....	77
2.7.4	SOUČEK RUDOLF (*1888, †1954).....	88
	ZÁVĚR.....	89
	RESUMÉ.....	90
	SEZNAM JINÝCH ZAJÍMAVÝCH PŘEKLADATELŮ PŮSOBÍCÍCH V LETECH 1900 – 2000	91
	REJSTŘÍK PŘEKLÁDANÝCH DĚL	93
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJE	95

ÚVOD

Z absolutního počtu překladatelů, které se mi podařilo vyhledat, jsem zjistila, že se dají rozdělit do skupin, a to hned z několika pohledů. Máme tady například příbuzenský vztah a překladatelskou spolupráci. Velice často se tak manželé či sourozenci podíleli na překladech společně. Obsahově náročnější práce si zase někdy vyžadují spolupráci více osob či odborníků, a když už se nejedná čistě o podíl na překladu, objeví se slovo překladatele v předmluvě či doslovu anebo redakční či editorské poznámce. V takovém případě tento fakt u konkrétního díla zmiňuji. Dalším nutným zjištěním je fakt, že obvykle se překladatel věnoval jednomu jazyku především a na ostatních se podílel menší měrou. Také byl právě často zaměřen na nějaký literární žánr a tak tu máme ty, kteří překládali klasiky a starší literaturu a naopak ty, co překládali modernu. Teologicky zaměřeni, esteticky či dramaticky orientovaní. Někteří doplňovali svou překladatelskou činnost různými odbornými a vědeckými pracemi, a tak se mi v jejich přínosu české literární a vědecké scéně objevují slovníky česko – italské a italsko – české, učebnice a příručky či různé knihy pojednávající o teorii překladu. Zajímavými pracemi jsou také ty, kterými chtěli obohatit italskou literaturu a kulturu a z českého jazyka je zprostředkovali do italského. Nesmím opomenout ani překlad pro film a dabing či překlad titulů pro film. Někdo by mohl namítnout, že zde se nejedná o žádné umění, nicméně já si myslím, že i to je podstatná práce, která se rozhodně může zařadit po bok ostatním druhům překladu. Zájem o italskou kulturu se u některých projevuje také v působnosti a profesích. Jsou tu tací, kteří vyučovali na italských školách či působili v různých odborných sférách co by tlumočníci. Jakousi odměnou se mnohým stalo ocenění jejich práce v podobě různých cen udělovaných ať už na domácí půdě, nebo samotnou Italskou republikou.

Vůbec první věc, kterou jsem začala svou práci, bylo tedy důkladné studium jednotlivých překladatelů a jejich profesního života, abych si na základě zjištěných informací mohla udělat své vlastní kritérium pro rozdělení a redukci počtu. Nápomocen mi byl při tom především *Lexikon české literatury*¹. Tato rozsáhlá encyklopedie české literatury zahrnující 8 svazků je dostupná i v podobě CD – ROMU², který vyšel za odborné spolupráce Ústavu pro českou literaturu Akademie věd ČR. Dále jsem nahlédla i do *Slovníku Českých spisovatelů*³,

¹ FORST, Vladimír et al., *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985 – 2008.

² FORST, Vladimír et al., *Lexikon české literatury*. Praha: Infinity, 1999.

³ URBÁNEK, J. F., *Slovník českých spisovatelů*. Telč: E. Šolc, 1910.

který je dostupný mimo knižní podoby i v internetové verzi a poskytuje biografické a bibliografické údaje o literárních osobnostech a webové rozhraní jsem využila i v případě stránek Obec překladatelů a Databáze českého uměleckého překladu. Do historie a problematiky překladatelské činnosti jsem lehce pronikla společně s Jiřím Levým, z jehož knih jsem převážně čerpala⁴, a stručně jsem shrnula toto téma bod bodem zasvěcení do překladatelského období 1900 – 2000.

Na to navazuje následující část práce – dostupnost a struktura děl. Text, který jsem vytvořila je důsledkem mé badatelské činnosti. Zde jsem zjistila informace, užitečné jak potenciálnímu čtenáři, tak zájemci o činnost překladatelskou.

Z celkového počtu autorů⁵, které se mi podařilo vyhledat, jsem vybrala ty, o kterých si myslím, že stojí za zmínku a že jsou zajímavým objektem. Samozřejmě ty, kteří svou překladatelskou činnost směřovali především k překladům z italského jazyka, ty, kteří přeložili dílo slavného spisovatele.⁶ V neposlední řadě ti, kteří mají na kontě nejvíce překladů. Zbytek autorů, kteří jsou bezesporu také zajímaví, bohužel rozsah mé práce neumožňuje rozebrat více. Jde o překladatele, kteří svou činnost upoutávali především na jiné jazyky a italštině se věnovali pouze okrajově (mezi nejčastější jazyky tohoto století patřily francouzský, anglický, španělský a německý). Někteří jsou významní tím, že se právě podíleli na překladu významnějšího kolegy, i to je skutečnost, která se v mé práci nejednou objevuje.

Co se týče struktury práce, vybrané autory jsem rozdělila do několika skupin. Napadlo mne, že by bylo zajímavé pojmout to z hlediska literárního žánru, abychom měli před očima několik druhů literatury. Nemohla jsem si nevšimnout, že u některých autorů převládá určitý literární žánr a tudíž se mi hodilo ho zařadit právě pod tu danou skupinu. Někdy je to sporné a překladatel by mohl patřit jak do jedné, tak i do druhé skupiny, zařadila jsem ho tedy podle vlastního uvážení. Tímto způsobem se v mé práci vyskytují jak překladatelé starší generace, tak i mladší a současní. Často se stává, že jedním z vybraných osobností je sám překladatel, zatímco druhý pouze autorem předmluvy, doslovu či komentáře. V takovém případě je překlad samozřejmě uveden u překladatele s poznámkou o spolupráci. Vzniká mi tedy napří-

⁴LEVÝ, Jiří, *České teorie překladu*. Praha: SNKLHU, 1957.

LEVÝ, Jiří, *Úvod do teorie překladu*. Praha: SPN, 1958.

BELISOVÁ, Šárka et al., *Kapitoly z dějin českého překladu*. Praha: Karolinum, 2002.

⁵Všechny, které se mi podařilo vyhledat, uvádím v bodě 3.8.

⁶Mezi překlady se objevují díla od takových kapacit, jako jsou například Dante Alighieri, Calvino Italo, Levi Primo, Giovanni Boccaccio, Luigi Pirandello, Seneca, Cicero, Alberto Moravia, Niccolò Machiavelli, Umberto Eco, Castiglione Baldessare, Ariosto Ludovico, Torquato Tasso, ale např. i Jan Pavel II či Federico Fellini, a mnoho dalších.

klad skupina první, „Dante Alighieri, Giovanni Boccaccio a Francesco Petrarca v klasické renesanční literatuře“. Úvodem jsem vytvořila jakýsi přehled, který udává významná či zajímavá díla z tohoto období od výše zmíněných autorů, vždy však se jedná o díla, která byla přeložena některým z mých překladatelů. Někdy je to dílo od překladatele, kterého sice více nerozebírám ve své práci, ale do století patří a pro českou literární scénu je rozhodně přínosné. Tudíž ho zmiňuji a v poznámce pak uvádím stručné údaje o knize. Pokračuji samotnými překladateli, spadajícími do skupiny. U nich poskytuji stručné či zajímavé informace z jejich života, které se mě osobně zdály relevantní a související s tématem. Následuje bod překladatelská činnost, kde jsem se pokusila shrnout jejich překladatelskou kariéru, zdůraznit zajímavé věci, které se týkají jich samotných či překladů jimi pořízenými. Nakonec následují překlady z italštiny. První část zahrnuje takové překlady, které vyšly vícekrát, a to buď zásluhou více překladatelů, nebo jiných nakladatelství nebo edic. Snažila jsem se zjistit, čím se různá vydání liší nebo zdali jsou naopak stejná. Úplně na závěr uvádím ostatní překlady, které vyšly pouze jednou, a tudíž mi v roli badatelky nepřinesly nic zmiňování hodného. U všech knih jsem se nicméně snažila zjistit jejich dostupnost, podobu, nakladatelské údaje, zkrátka informace zajímavající každého čtenáře. Všechny uvádím v abecedním seznamu.

Cílem mé práce bylo poskytnout zajímavou a jednoduchou formou informace, které by ve čtenáři této práce probudily chuť půjčit a přečíst si nějakou z knih, dozvědět se něco málo o překladatelské činnosti či zajímat se o překlad samý. Pohlížela jsem na to jako na práci laika pro laika. Protože nestuduji ani literaturu, ani translatologii, sama jsem musela více proniknout do tématu, přečíst a dozvědět se více a na základě toho vytvořit text, který bych si já osobně přečetla, a probudil by ve mně zájem. Studuji italský jazyk, a proto mi bylo ctí obohatit ho dalším a novým spektrem informací. Snažila jsem se o to, aby byla práce zajímavá a čtivá a zároveň obsahovala i praktickou a badatelskou část, která je nepochybně součástí každé dobré odborné práce.

Při své práci jsem čerpala především z knih a internetu, v ruce jsem držela i většinu samotných překladů a nápomocen mi byl i online katalog Národní knihovny a některá periodika. Níže jsou uvedeny veškeré zdroje.

1 UVEDENÍ DO PŘEKLADATELSKÉHO OBDOBÍ 1900 – 2000 A VŮBEC DO ČINNOSTI PŘEKLADATELSKÉ

1.1 Činnost překladatelská

Překládání je činností, která má u nás velice bohatou tradici a jejím prostřednictvím jsou nám v rodném jazyce přístupná díla od všemožných světových autorů. Je činností tvůrčí, protože má vytvořit dílo české, ale zároveň také reprodukční, neboť by měla tlumočit originál. S tím souvisí teorie překladu, která udává, jak překládat. Výzkum do počátku 90. let 20. stol. se zaměřoval především na vývoj myšlení o překladu. V souladu s rozvojem translatologie se od devadesátých let začíná ve větší míře prosazovat výzkum, který se soustřeďuje na samotné podmínky vzniku překladu a na roli individuálních překladatelů. Počátky českých teorií překladu najdeme již v 15. stol. Asi nejlépe toto téma shrnul historik a teoretik Jiří Levý ve svých publikacích, ve kterých se zabývá touto problematikou. Také z jeho knihy *Teorie překladu* jsem čerpala při vytvoření jakéhosi shrnutí tohoto tématu, abych poskytla ta nejzákladnější historická fakta a pokusila se lehce proniknout do tajů činnosti překladatelské.

1.2 Teorie překladu

Jiří Levý uvádí ve své publikaci *Teorie překladu*: „*Teorie překladu je součástí celého systému estetických názorů doby, a proto také zásadní stanovisko překladatelské je závislé na ideologii doby.*“⁷. Z tohoto tvrzení tedy vyplývá, že názory a teze se mění v závislosti na myšlení, filozofii a vůbec celé národní kultuře dané doby. Přesto samozřejmě nejde o ucelené teze, protože historie je protkaná různými školami a teoriemi, kritikami a názory, jak správně překládat, čemu se vyvarovat, na co naopak dbát. Každé období a s tím i „vládnoucí“ literární skupina s sebou nese vždy jistou tezi, která udává, ba přímo diktuje způsob, kterého se mají překladatelé držet, oponuje a kritizuje překladatele vymykající se z jejich vzoru. Vůbec nejzákladnějším vývojovým kritériem metody, které může sloužit pro periodizaci tohoto typu literatury je tzv. překladatelská volnost či věrnost. Jde o to, čemu chtějí být překladatelé věrni, zda obsahu, či formě. Zachovat myšlenku nebo slovo, věnovat pozornost obecnému nebo jedinečnému, celku či části.

⁷ LEVÝ, Jiří, *České teorie překladu*, str. 235.

S otázkou, zda být věren obsahu (zachovat myšlenku) či formě (zachovat slovo), se potýkali všichni překladatelé. Velice stručně řečeno, v novočeském písemnictví se od nevázané tvořivosti obrozenecké vracejí romantické k překladu především reprodukcímu, nové odpoutání od originálu a těsnější sejití s původní literaturou nastává u májovců a vrcholí svérázným křížením obou hledisek u lumírovců, Česká moderna se vrací k doslovnosti a nové uvolnění nastává v období mezi oběma světovými válkami.

Neřeší se ale pouze forma obsahová či stylistická. Postupem času se překladatelé začínají soustřeďovat také na jiné, zvláštní rysy. Pozornost věnují jevům jedinečným – dobovým, národním a individuálním rysům. Zabývají se formou gramatickou a estetickou. Mimo objektivního, tedy neosobního pohledu na dílo se někteří snaží na něj pohlížet subjektivně, tj. pochopit a zachytit tvůrčí stavy autorovy. Moderna tedy přináší do českého překladatelského myšlení novou koncepci – pojem kongeniálnosti, tj. duševního spříznění s autorem předlohy. Je to reakce na univerzálnost a neosobnost v překladatelství Vrchlického. Karásek pojem vysvětlil v článku *Jak překládati následovně: „Podobnost mentálních, citových, psychických vlastností s překládaným autorem je nutným požadavkem, nutnou podmínkou zdatu překladatelova“*.⁸

Někteří dekadentní autoři dávají předost prozaickému převodu poezie před překladem formálně přesným, ale stylisticky nesourodým. Dochází také k exotizování překladové tvorby. Dekadenti psali cizím pravopisem i slova u nás zdomácnělá, jako např. *sfaera, okkultní, akkord, illustrovaný, bizarní, intelligence* atd. Příčinou nebyla pravopisná nejistota, ale vědomá snaha vyznačovat tato slova jako cizí, exotizovat je.

U překladatelů z konce 19. stol. překvapuje, že vedle esteticky záměrného zcizování jazykových prostředků najdeme u nich naopak i nadměrné počesťování zcela běžných slov. Místo *demokracie* používají *lidovláda*, místo *fyzilogie* *životozpyt* apod.

Nechybí ani novotvary či naopak archaismy, dialektismy, argotismy, cizomluvy. Všechny tyto různorodé vyjadřovací prostředky mají stejného jmenovatele, jsou to odchylky od normálního jazykového úzu, vycházející z přecenění estetické, individualizující funkce jazyka na úkor jeho funkce sdělovací.

⁸ LEVÝ, Jiří, *České teorie překladu*, str. 195.

1.3 Překladačská metoda v historii

Co se období let 1900 – 2000 týče, zaznamenává tato epocha několik zajímavých faktů.

Ke konci 19. stol. byla již přeložena větší část nejvýznamnějších děl, takže překladačské generace nejen doplňovaly chybějící články, ale musely daleko soustavněji počítat s překladačskou tradicí daného díla a na ni buď navazovat, nebo ji revidovat. Proto také tuto epochu nazývá Otakar Fischer jako období revize.

1.3.1 Boj proti Vrchlického metodě a literární skupiny z konce 19. stol.

Mezi nejvýznačnější literární skupiny tohoto období patří Lumírovci, Česká moderna, Dekadenti, Symbolisté a také tzv. Realisté kolem T. G. Masaryka. Všechny tyto literární skupiny z konce 19. stol. nastupují v polovině 90. let, kdy již před nimi měl zásadní význam vedoucí lumírovský básník Jaroslav Vrchlický. Mezi ním a ostatními literáty došlo k „zápase“ o překladačskou metodu. Jiří Levý uvádí ve své knize, že šlo o nejprudší zápas o překladačskou metodu, který byl u nás veden. Útoky proti překladačské metodě Vrchlického byly vedeny všemi frakcemi mladé literární generace ve jménu téže zásady překladačské věrnosti, ve jménu požadavku, aby překladatel zachovával přesný význam i stylistickou individualitu originálu. Například Vrchlického překlad Dantovy Božské komedie r. 1890 byl pro ideové nepřesnosti kritizován katolickou kritikou. Proti vynechávkám, nepřesnostem a překládání z druhé ruky se postavil například realista T. G. Masaryk, který vyslovil jeden z mnoha názorů: „*Pokud se zásady o překládání týká, jsem pro překlad co možná otrocky věrný. Lepší je otrocky věrný než povrchní shon po celistvém dojmu. Důležité pojmy a obrazy naprosto se nesmějí obětovat formě, lépe řečeno: chvatnosti.*“⁹. Význačnými osobnostmi, které se také zasadily o kritiku, byli František Xaver Šalda a Jiří Karásek. Jejich názory se shodovaly, proto mohli vystoupit jednotně v letech devadesátých, kdy šlo právě o základní přístup k překladačské práci. V tomto směru jsme se nejvíce názorů a kritiky dočkaly od pana Šaldy, a proto zde některé vytyčím.

⁹ LEVÝ, Jiří, *České teorie překladu*. Str. 188.
T. G. Masaryk v článku časopisu Naše doba.

1.3.2 F. X. Šalda

František Xaver Šalda vytváří filosofické premisy pro základní teze překladatelské estetiky Moderny, které udávají, že: „...cílem překladu není přibližovat nám cizí literaturu, nýbrž naopak přenášet k nám její charakteristické cizí rysy a tím přispívat ke kulturní individualizaci vlastního národa – proto nejcennější jsou právě individuální, národní a dobové rysy díla. Národní specifičnost je povahy psychické, proto psychická spřízněnost českého čtenáře s cizím autorem je předpokladem správné interpretace...“¹⁰. Odtud u Šaldy zájem o zachování individuálního stylu autorova, který jej v 90. letech sblížoval s Modernou a přiměl k útoku na Vrchlického.

Nicméně r. 1922 upouští od svého názoru věrného překladu a obhajoval volnost až povážlivou: „ Čím větší básník, tím doslovněji nutno bráti tuto jedinečnost, tuto neopakovatelnost. Pravému překladateli – básníkovi jest originál jen východiskem a podnětem samotné tvorby: něco, co rozehrává jeho obraznost, aby nepřeložil cizí báseň, nýbrž stvořil k ní obdobu ve svém jazyku...těch starých básní užijeme dokonale teprve tehdy, až pronikne tato zásada úplné nespoutanosti překladatelovy a až tedy místo převodů úzkostlivě vypiplaných, trpělivě usmolených na filologickém verpánku budou nám podávány jejich travestie nebo parodie, podnícené nevázanou tvořivostí a odvážnou podnikavostí. Pak se pochopí obecně, že překládat možno náklad z jednoho vozu na druhý, ale ne báseň z jednoho jazyka do druhého. Že forma není nic vnějškového, coby bylo možno vystihnout mechanicky stejným počtem slabik nebo slov, nýbrž sám tvůrčí čin, kterému možno se přiblížit jen jiným tvůrčím činem – tedy něčím zcela samostatným a volně vynalézavým.“¹¹

Jedno mají obě Šaldova kritická období společné: neustálé zdůrazňování, že překlad je tvůrčí čin, že jeho tvůrce má být básník a jeho výsledkem především a jediné umělecké dílo.

Po porážce Vrchlického se Šalda obrací proti názoru, že se má poezie překládat prózou, jež připouštěla estetika dekadentů. „...Tuto monstrózní metodu překladatelskou není ani třeba porážet: umělecky a básnicky citící překladatel vyhne se jí vždycky a brzy bude žít jen jako doklad kuriózního nevkuusu. Nejpodstatnější živly básně: rytmus, srdce básně, její let a vnitřní zákonný život, a rám, její ornamentální a konturovaný element, odhazují se a pak ne-

¹⁰ LEVÝ, Jiří, *České teorie překladu*, str. 192.

¹¹ Tamtéž, str. 193.

má z toho vyjít než próza, dýchavičná, barokní, násilná próza, nakupenina neučleněných obrazů a figur...“.¹²

„...Báseň se musí přebásnit, ne přeložit (mechanicky), a přebásní se ne tehdy, když se najde za každý element stejný a týž, to nelze často, nemá – li se ztratit hodnota, smysl a vůně originálu, nýbrž obdobný korespondující v druhém jazyce. Stvořit nový útvar podobný starému...“.¹³

1.3.3 Období mezi dvěma světovými válkami

Dalším významnou epochou je období mezi dvěma světovými válkami, a tedy léta, během nichž působila většina překladatelů mé práce. Jiří Levý zmiňuje ve své knize asi nejvýznamnější osobu této éry, Otakara Fischera, který přispěl svými názory a teoriemi k problému činnosti překladatelské. Okrajově zmiňuje i Jaroslava Zaorálka či Vítězslava Nezvala.

Fischer označil toto období jako epochu revize. Tím naznačil, že za ústřední otázku svého programu považuje vztah k předchozímu překladatelskému vývoji. Snažil se především o reformu českých překladů, kdy první pokusy byly podniknuty již před 1. sv. válkou a byly namířeny proti nečeskému topornému jazyku překladů Moderny.

Prosazuje se myšlenka, že důležitější je rovnost uměleckého účinku než stejnost uměleckých prostředků, zvláště v básnictví. V překladu se nemá používat stejný verš jako v originálu, protože tím může dojít k narušení stylistiky a estetiky a celkového vyznění díla.

Básnická a prozaická generace první republiky vystoupila proti lumírovské tradici s požadavky přirozenosti, prostoty, lidovosti. Průkopnickým činem byla antologie Karla Čapka Francouzská poezie nové doby.

Péče o zachování stylistické barvy oživuje starou zásadu kompenzace, pro kterou u nás teprve Otokar Fischer razí pojmenování.

Mezi další typické rysy překladů tohoto období patří prosazování celostního pohledu na dílo i ohled na čtenáře. Nadřazení celku jednotlivostem. Být věren duchu a celku, nikoliv detailu. Bohumil Mathesus, zkušený překladatel tohoto období, navrhuje, aby překladatel při překládání cizího autora četl díla stylově mu odpovídající od nějakého českého autora a s jeho pomocí hledal tzv. jazykový klíč.

¹² Tamtéž, str. 194.

¹³ Tamtéž, str. 194.

V prvních desetiletích také dochází k přebujení překladatelské tvorby a to ústí v začátek nadprodukce komerčních překladů. Po r. 1918 se kromě vrcholných děl našeho překladatelství vydávají spousty překladů módní a efektní literatury cizí, zhotovovaných z větší části nekvalifikovanými překladateli. Úroveň překladové tvorby je velmi rozkolísaná, překladová literatura se stává až nebezpečnou konkurencí tvorbě původní („...*Neboť nakladatelé dají vždy přednost překladům před domácí literaturou, pokud překlad přijde o něco laciněji...*“). To vedlo i k tomu, že někteří čeští autoři detektivek nebo kovbojek vydávali svá původní díla za překlady.

Tato situace logicky vyústila v počátky vzniku různých překladatelských organizací, které se snažily tento vývoj nějakým způsobem regulovat. Je to vznik první překladatelské organizace v roce 1911. Sdružení překladatelské, v jehož programu byly mimo jiné tyto body:

- *Úkolem sdružení jest hájiti zájmů překladatelů dobrých a snaživých a potlačovati všechny překlady nedokonalé.*
- *Výkonným orgánem sdružení jest komise, jejímž úkolem jest:*
Býti ve styku s nakladateli a redaktory, kteří k tomu projeví ochotu, doporučovati jim překladatele, podávati jim na požádání posudky překladů mimo sdružení pořízených atd. Zkoumati překlady členů před otištěním a podávati jim soukromé posudky, zkoumati překlady nečlenů hned po otištění a posuzovati je veřejně, podnikati vůbec vše, co se uzná za dobré ve prospěch překladů dobrých a na potlačení špatných.
- *Každý člen sdružení jest povinen před uveřejněním předložit rukopis svého překladu komisi a podrobiti jejímu usnesení.*
- *Sdružení vstoupí ve spojení se znalci cizích jazyků a literatur, jakož i poměrů příslušných zemí, s rodilým Němcem, Francouzem, Angličanem atd., a obstará každému překladateli na požádání výklad míst v originále, která by mu působila obtíže.*
- *Sdružení obrátí se k redakcím všech hlavních listů denních neb i jiných časopisů se žádostí, aby otevřeli věcem a posudkům sdružení volné rubriky.*
- *Sdružení se chce o to starati, aby se táž kniha nepřekládala současně několika spisovateli.*

Tato organizace se chtěla postarat i o kritiku překladů a výchovu překladatelského dorostu. Roku 1913 vyšlo první dvojčíslo Věstníku sdružení překladatelského. Spojovali se zde poslední Májovci a Lumírovci Jakub Arbes, Jaroslav Vrchlický, Josef Václav Sládek či Adolf Heyduk s Realisty Aloisem Jiráskem, Karlem Václavem Raisem, Zikmundem Wintrem

i menšími autory, překladateli a filology. Ale nenajdeme zde žádného představitele Moderní revue, protože právě proti jejich jazykovému kosmopolitismu bylo hnutí zaměřeno. Sdružení brzy zaniklo a ani časopis překladatelský se neudržel dlouho.

Kritiky překladů se pak ujala zvláště Naše řeč a v roce 1936 organizace Kruh překladatelů. Vlastní zásahy do překladatelství se ale omezovaly na jazykovou a věcnou kritiku překladů, nová metoda zde ještě nevzniká. Nový teoretický názor na základní otázky překladatelské se v téže době objevuje u jiného filologa, který se pak stal jedním z vedoucích jazykových teoretiků Fischerova období – Viléma Mathesia. Vilém Mathesus zkoumá jazykový jev z hlediska jeho hodnoty pro vnímatele a z hlediska jeho platnosti v jazykovém systému. Roku 1913 uveřejňuje článek o problémech českého překladatelství – proti dosavadnímu heslu překládat rozměrem originálu razí heslo přebásnit: „...*Dokonalému překladu říkává se přebásnění. Analyzujeme-li technický význam tohoto termínu, dojdeme k poznání, že vlastní podstata přebásnění je úsilí o vzbuzení uměleckého účinku třeba i jinými literárními prostředky, než jakých bylo užito v originálu. Je to rub věty, již dokazoval odstavec předešlý: často stejné – nebo přibližně stejné – prostředky docilující účinků různých. Zásada, že důležitější je rovnost uměleckého účinku než stejnost uměleckých prostředků, jest důležitá zejména při překládání děl básnických. Hrdá poznámka: „přeloženo rozměrem originálu“ měla by vlastně každého čtenáře naladit skepticky.*“.

Díla nebyla pouze literárním faktem, ale zároveň i projevem názoru na současnou situaci českého národa. Překlad byl silněji postaven do služeb bezprostředních potřeb národního života. Hned první překladatelské činy této generace, které vznikaly v napjaté situaci první sv. války, měly vedle cílů uměleckých i své aktuální politické poslání. Literatura měla výrazně alegorickou funkci a opět plní roli nástroje s širším společenským, politickým, ale i vlasteneckým dopadem. Důležitá byla realizace díla ve společnosti, působení na čtenáře, duchovní aliance s válčícími národy.

1.4 Situace 20. století

O překlady a prostředky rozhodně nebyla v tomto období nouze, těžším úkolem bylo jejich vydání. Mnohým z překladatelů byla totiž znemožněna jak publikace překladů, tak veškerá jejich činnost vůbec, označováni byli jako zakázaní autoři. Uchylovali se k používání pseudonymů a krycích jmen, vypůjčovali si jména od překladatelských přátel a spolupracovníků. Překlady vydávaly v různých periodikách, novinách, rozhlase či časopisech. Díla také vycházela v samizdatových edicích. Často se spisovatelé uchýlili k překladatelské práci, když

nemohli psát a publikovat vlastní tvorbu. Co se formy týká, jak jsem již zmínila výše, jde o epochu revize, tudíž krom velkého množství nových a jedinečných překladů dochází často k opravování a revidování původních a starších. Ruku v ruce s dokonalejšími vymoženostmi jsou překlady vydávány s přídavkem různých obrazových příloh, rejstříků, grafů, tabulek či úpravou vazby a tiráží. Dost často se také knihy liší pouze v předmluvě či doslovu, kterou ta nebo ona verze (ne)obsahuje, ačkoliv překlad je beze změny. Když už jde o změny v překladu, v zásadě se nejedná o nic vážného, tedy nic co by měnilo smysl. Zajímavějším faktem jsou naopak informace o tom, co bylo z italského originálu vynecháno či ponecháno spolu s důvody a okolnostmi. Takovéto vysvětlivky některé knihy obsahují jako součást edičních poznámek či předmluvy nebo doslovu.

Knihy, které se v podstatě překládají stále, od počátku vzniku a rozšíření této činnosti jsou knihy klasické, a tudíž většinou poezie, napsaná námi dobře známými spisovateli. Není to výjimkou ani v období let 1900 – 2000. Kromě poezie, která se překládá od nepaměti, si stále více překladatelů vybírá i prózu a objemné produkce se dočkáme i v případě dramatu. Oblíbené jsou historické a psychologické romány, povídky, úvahy a různá pojednání. Moderní doba s sebou také nese stále větší touhu po vědění a tak jsou uspořádávány nejrůznější výbory, které obsahují úryvky a tvorbu konkrétních literárních osobností, dnes již s výhodou možnosti barevných obrazových příloh a nejrůznějších rejstříků a odkazů, které dokonale doplňují smysl knihy. Překládají se i životopisy a sestavují se antologie a monografie. Knihy teologické představují bohužel velice malý objem produkce. Zato fenoménem moderní doby se stává překlad divadelních scénářů, překlad pro film a s tím spojený překlad titulek a dabing.

2. PŘEKLADATELÉ

2.1 Dostupnost a struktura překladů

Vzhledem k tomu, že jsem držela v ruce téměř všechny překlady, hlavou mi proběhla jakási vize k sepsání této kapitoly, která bude užitečnou jak čtenářům laikům, tak studentům či zájemcům o historická fakta a činnost překladatelskou.

Sama jsem postupovala tak, že jsem veškeré publikace ponejprve zadala do vyhledávače online katalogu. Národní knihovna v Praze nabízí NKC, neboli katalog Národní knihovny, který uvádí dostupnost děl v Praze. Souborný katalog pak mimo pražské knihovny uvádí celorepublikové záznamy. Tyto prameny nám udávají dostupnost děl a jejich stručnou charakteristiku, nakladatelské údaje, údaje o výpůjčkách. Výhodou je, že jsou přístupné i neregistrovanému čtenáři, tudíž ten, kdo má k dispozici internet si tyto základní informace může jednoduše přečíst z pohodlí domova. To ovšem nebyl můj případ. Já si především musela zjistit, kde svazky najdu. Bohužel pro mě nebyly všechny na jednom místě. Pravda, Ústřední knihovna městské knihovny mi poskytla více než polovinu, nicméně za některými jsem se musela vydat i na jiné pobočky.

Abych shrnula dostupnost, nebyl to takový problém, jak by se mohlo zdát. Víceméně všechny svazky jsem měla možnost prohlédnout, ať už prezenčně či absenčně. Nepsaným pravidlem bývá, že starší svazky a vydání jsou většinou k dispozici pouze k nahlédnutí v prostorách knihovny, jde o knihy význačných italských osobností. Novější vydání už většinou nesou možnost výpůjčky. Na problém jsem narazila z tzv. Teologickou literaturou (jak ji ve své práci nazývám). Tyto svazky tak běžně dostupné nejsou. Bývají označovány jako „vzácné tisky“ a některé z nich jsou tedy prezenčně dostupné v prostorách Národní knihovny. Funguje to tak, že je nutné si knihu objednat ze skladu a služba Vám je během 3 hodin opatří. Další možností je pak Centrální katolická knihovna či knihovna Evangelické teologické fakulty UK.

Nastínit strukturu děl už není tak jednoduchým krokem. Všeobecně vzato, samozřejmě záleží na žánru, poezie a próza je většinou bohatá na předmluvy, doslovy a různé komentáře, vysvětlivky a poznámky (které, jak zjistíte níže v mé práci, jsou nezbytné). Moderní doba nám v neposlední řadě umožňuje také mnoho obrazových příloh, rejstříky a tabulky, které hravě doplňují slova knihy. Součástí některých knih jsou pak i různé bibliografické od-

kazy, odkazy na autorovu tvorbu či knihy, co vyšly v daném nakladatelství. Předmluvy a doslovy bývají věnovány autorovi knihy a jeho tvorbě, okolnostem sepsání právě té oné knihy. Málokdy jsem narazila na nějakou faktickou informaci, týkající se překladu do češtiny. Takovéto údaje byly většinou obsaženy v ediční či redakční poznámce, díky které je mohu někde uvést. Kromě výtisků knih byla některá díla upravena pro nevidomé čtenáře či vyšla v podobě zvukových desek, u konkrétních případů níže uvedu.

Dramatická tvorba je o poznání skrovnější. Nicméně s čistým svědomím mohu říci, že většina výtisků her obsahuje pouze scénář a nutné nakladatelské a vydavatelské údaje. Více méně veškerá díla, která bývají často tištěná jako rukopis, vyšla v nakladatelství Dilia. Většina her byla také zinscenovaná divadlem. Knihovna dále také nabízí tzv. Výstřižky divadelních kritik víceméně ke každému divadelnímu scénáři, to je tedy další dokument, který si v souvislosti s oním překladem a hrou můžeme přečíst. Víc se těmito nebudu zabývat, protože z hlediska překladatelského nám nenabízejí žádné informace. Výjimku tvoří Komédie Carla Goldoniho. Svazek těchto tří částí mi poskytl opravdu neobyčejný popis her a zajímavé informace k překladu, které níže uvedu.

Ze všech knih jsem si poznamenala takové věci, které se mi zdály být zajímavé a relevantní a které u konkrétních překladů uvedu. Někdy se jedná o zajímavou okolnost z autora života či díla, citát či výrok, jindy o okolnosti překladu do češtiny. Takovým zpeřením oka odborníka je pak srovnání stejného díla v pojetí dvou překladatelů. Pro představu uvádím tedy níže několik příkladů. Takové překlady mi mimo jiné poskytly jakési informace o překladatelské metodě. Tyto poznatky také níže uvedu.

Mým cílem je zde poskytnout takové informace, které si běžně nepřečtete na internetu. Pokusila jsem se je vyhledat, analyzovat a sepsat do smysluplného a zároveň jednoduchého textu, který si každý přečte se zájmem. Sama nemám ráda texty až příliš odborné a proto se zde pokouším o subjektivní pojetí badatelské činnosti.

2.2 Dante Alighieri, Giovanni Boccaccio a Francesco Petrarca v klasické renesanční literatuře

Díla od autorů, jejichž jména by snad měl znát i každý laik si můžeme přečíst především díky překladům Otto Františka Bablera, Vladimíra Mikeše či Jaroslava Pokorného.

Vybrala jsem taková jména, která by měl každý znát, a zdali je opak pravdou, alespoň prostřednictvím mé práce ráda zprostředkuji českému čtenáři základní informace a tipy na obohacení čtenářského konta. Dante Alighieri, Francesco Petrarca a Giovanni Boccaccio patří k nejvýznamnějším představitelům renesance a o překlad jejich děl se samozřejmě pokoušeli mnozí.

Když se řekne Božská komedie, nebo pro romanisty originální název *La divina commedia*, nepochybuji o tom, že každému to něco říká. Toto proslulé dílo představuje jeden z největších eposů lidské historie. Alegorické zobrazení lidstva a vesmíru nám podávají tři části této série – Peklo (*Inferno*), Očistec (*Purgatorio*) a Ráj (*Paradiso*). Dílo je plné symbolismu, filozofických a historických narážek. Významné na něm také je, že bylo napsáno italským, tehdy lidovým jazykem, a výrazně přispělo k jeho spisovnému ustálení. Samotný Dante je považovaný za tvůrce spisovné italštiny.

Překlady tohoto velikána se věnovali mnozí, a tudíž jeho proslulý odkaz vycházel stále znovu a znovu a měnil i svou podobu. Hned zprvu své práce se překladatel musí rozhodnout, jak bude překládat, jaký stupeň věrnosti bude zachovávat, tedy, do jaké míry bude přesná a přísná jeho reprodukce obsahu veršů i jejich formy. U Danta je takovéto překladatelovo první a zásadní rozhodování o formálním ústrojení překladu a jeho strukturálním principu snad ještě těžší a osudovější než u kteréhokoliv jiného básníka. V závislosti na překladatelově pojetí se pak právě kvůli tomu odlišují překlady více osob. Často i překladatel sám poupraví či zreviduje svůj překlad, a vydá ho znovu. Zde se mi nabízí otázka, zdali je vůbec možné Danta přeložit? No ano, samozřejmě že ano, ale za jakou cenu? S jakými obětmi? Jak dokonale? Proti dokonalosti originálu se staví nedokonalost překladu. Přesto tento rozpor, ten prostor mezi verzí autorovu a překladatelovou, se může vyplnit nejvyššími duchovními hodnotami, jakých láska a pracovní účastenství vytváří vždy hojnost. A proč se nezeptat rovnou autora? Sám Dante se totiž vyjádřil, že nepovažuje překlad za nemožný, ale: „...s překladem se pojí určitá ztráta a to nejdříve ztráta na formě („lahodnost“), v souvislosti s tím však také ztráta na obsahu, neboť každé porušení formy porušuje také rovnováhu mezi formou a obsa-

hem, jaká je znakem opravdového a velikého básnického díla, a tato rovnováha je nepochybně to, co Dante nazývá „harmonii“...“¹⁴

První, kdo se pokusil o přetlumočení několika zpěvů, byl František Doucha v roce 1854, byl to v českém úsilí o Danta čin takřka průkopnický, nicméně samozřejmě obsahoval nedostatky. Nepodařilo se mu, aby ze svého překladu učinil básnické dílo, aby při zachování původního metra a rýmu vytvořil plynulé a čitelné verše. To se snažil zdokonalit Jaroslav Vrchlický. Jelikož byl jeho překlad pro českou literaturu událostí prvního řádu, dostalo se mu pozornosti jak ze strany kladného hodnocení tak i ostré kritiky. A tak když v roce 1879 vydal pomocí časopisu Lumír překlad Pekla, následován v roce 1880 Očistcem a 1882 Rájem, dočkal se kritiky kladné i záporné. Právě k těmto překladům Danta měli mnozí literáti námítky. Šlo tehdy o boj o překladatelskou metodu a nesouhlas s Vrchlického „překladem rozměrem originálu“. Kritiku v Hlídce literární ze strany Lva Šolce okomentoval Vrchlický příspěvkem k dějinám české kritiky.¹⁵ V překladu Vrchlického tak vyšla tato třisvazková série ještě v letech 1890, 1897, 1902, 1928, 2009 (Peklo), 1880, 1891, 1901, 1929, 2009 (Očistec), 1892, 1902, 1930, 2009 (Ráj). Veliký význam v dějinách české Dantistiky má pak překlad celé Božské komedie Karlem Vrátným. Toto přetlumočení, které vzniklo v letech 1906 a 1929 je psáno v nerýmovaných pětistopých jambech a má všechny přednosti, kterých může dosáhnout překlad zbavený těžkého pouta rýmu, totiž přesnost, přirozenost a čitelnost, ale překladu ideálního jím ovšem dosaženo není.

Jednotlivé zpěvy Božské komedie pak přeložili a otiskli ještě Karel Dostál Lutínov, František Pokorný, Jaroslav Haasz, nebo J. R. Marek. Tajuplně v pozadí pak zůstal překlad, který je znám pouze z doslechu. Údajně Antonín Šnajdauf, prý už v dobách, kdy vznikal Vrchlického překlad, přeložil všechny tři části, ale odmítl s nimi vystoupit na veřejnost.

Na rozdíl od mladších překladatelů, o kterých budu hovořit níže, vyšla Božská komedie překladem výše zmíněných většinou na části, tzn. jeden svazek představuje jednu její část, byť autoři přeložili většinou všechny tři. Mladší výtisky již představují komfort jedné knihy, zahrnující všechny její tři části.

Většina těchto výtisků představuje archivní exempláře a najdeme je v Národním konzervačním fondu, bohužel není možná výpůjčka, nicméně novější vydání je možné půjčit si prezenčně do studovny a to v pražském Klementinu či fondu 19. Stol.

¹⁴ BABLER, O. F., Doslov na závěr. In *Božská komedie*. Str. 557.

¹⁵ VRCHLICKÝ, J., Odpověď na kritiku překladu „Božské komedie“, kterou píše do „Hlídky literární“ pan Lev Šolc. Praha, 1890.

Do mého období spadají jména Otto Františka Bablera a Vladimíra Mikeše, díky jejichž překladům vyšla Božská komedie v několika vydáních a to v rozmezí let 1949 – 1996. U Bablera jde o jeho životní dílo, Mikeš je kromě samotného překladu také autorem medailonu o autorovi a knihu rovněž opatřil poznámkami, doslovem a esejí. Pod jeho jménem také vyšel komentovaný výbor. Dále Jaroslav Pokorný, který knihu opatřil komentářem a doslovem a Zdeněk Kalista, rovněž autor komentáře a také doslovu. Ti všichni se různě podíleli na překladech částí Božské komedie. Při listování různými výtisky jsem si nemohla nevšimnout patrných nepodstatných i vážnějších rozdílů. Většinou jde o mikroskopické opravy interpunkce či slovosledu. Takovými změnami tak prošlo více než 1600 veršů, aby kniha mohla vyjít v konečné podobě v roce 2009.

Rozdíly jsou patrné jak mezi různými překladateli, tak v rámci více vydání jedné osoby, která se snaží o co nejdokonalejší podobu a s léty zkušeností a praxe může obsah upravit a zrevidovat. Pro zajímavost přikládám pár úvodních veršů z první části, Pekla, v podání O. F. Bablera a Vladimíra Mikeše.

*Kde život náš je v půli se svou poutí,
mně bylo procházet tak temným lesem,
že nemohl jsem cestu uhodnouti.¹⁶*

X

*Kde v půli život náš je svou poutí,
procházet bylo mi tak temným lesem,
že pravý směr nemoh'uhodnouti.¹⁷*

X

*Kde v půli život náš je se svou potí,
procházet musel jsem tak temným lesem,
že pravý směr jsem nemoh uhodnouti.¹⁸*

X

*V čase, kdy život je vpolou své pouti,
jsem zabloudil, kolem byl hustý les,
já z pravé cesty zabředl v houšť proti.¹⁹*

Jak je zde vidět, mezi prvním a druhým vydáním O. F. Bablera došlo k jistým, byť nepodstatným změnám. Jak bylo již řečeno, jde spíše o různé interpunkční a slovosledové změny. Překlad Vladimíra Mikeše, který je uveden jako poslední, se liší více. Nepochybně je to následkem jazykových změn a zdokonalováním jazykových a vyjadřovacích prostředků. Nicméně i přes všechno úsilí, moderní literární jazyk svými výrazovými prostředky, obroušenými staletým užíváním a starou knižní tradicí, nemůže dosáhnout účinku, jakého dosáhl svěží a nenapodobitelný osobní sloh básníkův - *jeho středověký habitus, il dolce stil nuovo, jehož tvůrcem je on sám.*²⁰

¹⁶ V překladu O. F. Bablera z roku 1952.

¹⁷ V překladu O. F. Bablera z roku 1958.

¹⁸ V překladu O. F. Bablera z roku 1965.

¹⁹ V překladu Vladimíra Mikeše z roku 1984.

²⁰ BABLER, O. F., Doslov. In Božská komedie, str. 558.

Knihy jsou k dispozici v rámci třiceti denní výpůjčky či prezenčně do studovny a to opět v pražském Klementinu či na pobočkách městské knihovny, Národní konzervační fond vlastní archivní exempláře. K dispozici je v Národní knihovně také zvukový záznam²¹, který na jedné zvukové desce obsahuje všechny tři části Božské komedie.

Dalším dílem stejnojmenného autora je kniha s titulem *Nový život*. Jde o sborník milostné poezie, k němuž ho podnítila idealizovaná a platonická láska k Beatrici Portinari. I zde figuroval u překladu již Jaroslav Vrchlický, následován Pavlem Eisnerem, který své překlady vydal pod pseudonymem Emil Janovský a vypůjčeným jménem Jana Vladislava.

V neposlední řadě co se Danteho týká, můžeme se s ním blíže seznámit také prostřednictvím knihy *Nejstarší životopisy Dantovy* v překladu O. F. Bablera za pomoci Zdeňka Kalisty. Jde o dílo o dvou částech, kde autoři Giovanni Boccaccio a Lionardo Bruni d'Arezzo vzdávají hold italskému renesančnímu umělci. V první části jde především o výraz obdivu a údajně poví něco o Dantovi jako o člověku, část druhá je historicko - kritickou studií usilující o vykreslení bojovníka a politika Danta. Celkově nám tedy kniha podává všestrannou a značně úplnou představu. Bohužel pro nás, toto dílo najdeme pouze jako archivní exemplář pražského konzervačního fondu. Také Florentské kroniky doby Dantovy²² by nám mohly nastínit dobu a společnost, ve které Dante žil.

Tím jsme přešli od jednoho velikána k druhému. Stojí před námi renesanční básník a novelista Giovanni Boccaccio, který je všeobecně považován za zakladatele italské umělecké prózy. Světově známý cyklus *Dekameron* je považován za jeho vrcholné dílo. Jedná se o soubor sta novel převážně s erotickým zaměřením. Těchto 100 novel je rozděleno do pěti knih s podnázvem *Malý dekameron*. Příběhy jsou ve stejném poměru rozděleny do deseti dní a vypráví je deset mladých lidí (7 žen a 3 muži), kteří utekli z města na venkov, aby se zachránili před morem, který vypukl ve Florencii roku 1348. Vážné, veselé i až rozpustilé příběhy ze života různých stavů přerůstají mnohde v ostrou satiru vysmívající se mravní zkaženosti doby a jejích hlavních představitelů – duchovních, šlechticů i měšťanstva. Církev dílo odsoudila. My si ho můžeme přečíst v českém jazyce díky překladu Radovana Krátkého, za spolupráce Vladimíra Reise a Josefa Felixe, který ho opatřil doslovem ze slovenštiny, Miloslava Žiliny a Josefa Bukáčka, autory poznámek.

²¹ ALIGHIERI, Dante, *Božská komedie: zvukový záznam*. Praha: Popron, 2010.

²² Přeložil Zdeněk Kalista v letech 1969 a 1970.

První pastýřský epos v italské literatuře představuje dílo Fiesolské nymfy, přebásněné Josefem Hiršalem. Jedná se o milostné básně, které jsou nám k dispozici opět v pražském Klementinu k výpůjčce na 30 dní či prezenčně do studovny.

Dále bych zmínila Tři roztomilé novely mnoho pomlouvaného Giovanni di Boccaccia, povídky přeložené Adolfem Felixem, které nalezneme ve skladu ZOR.

Nakonec bylo by neuctivé, kdyby nevyšla také kniha o samotném Giovannim. Z velkého množství monografií či antologií apod. je mě k dispozici kniha Boccaccio v českém písemnictví²³, která vyšla podporou italského kulturního institutu v Praze. Autor Arturo Cronia sleduje, jakým způsobem se svět Boccacciův rozšířil po českých zemích.

Posledním, však neméně významným jménem je Francesco Petrarca, italský spisovatel a básník, který svým dílem navazoval na Danta a spolu s ním bývá někdy považován za jakéhosi duchovního otce humanismu a renesance. Poněvadž je považován za tvůrce sonetu jako básnického žánru, musím zmínit především jeho díla lyrická. Jeden z nejvýznamnějších autorů evropské milostné poezie věnoval většinu soboru své neopětované lásce Lauře. Odsud díla *Sto sonetů Lauře*²⁴, k dispozici i zvukový záznam²⁵ a *Kanzóny pro Lauru*²⁶ v překladu Václava Renče, podnes uchvacující jak skvělou formou a výrazových bohatstvím, tak vřelým opětováním lásky a také soubor básní *Vzývání*, který uchvátí nejednu romantickou duši.

Pokud se chceme dozvědět více o osobnosti Francesca Petrarca, jako to udělal překladatel Jaroslav Pokorný, sáhneme spíše po knihách *Zpěvník: Výbor z poezie* či *Listy velkým a malým tohoto světa*²⁷ v překladu Antonína Rausche. Tyto dva výběry představují Petrarca jako vlastence, bojujícího za obnovení slávy starého Říma a snícího o sjednocení Itálie. Těžištěm zpěvníku jsou základní verše *Na život paní Laury*, *Na smrt paní Laury* a *Triumfy*, doprovázené také dokumentární částí s výroky o básníkovi a ukázky jeho literárních předloh. Listy obsahují dopisy Karlu IV., mající vztah k českým dějinám, dopisy tribunovi římského lidu Colovi di Rienzo a listy týkající se Petrarce korunování za básníka na Kapitolu a neoficiální listy na různé náměty, především listy z cest, v nichž se Petrarca jeví jako bystrý pozorovatel a vtipný komentátor.

²³ CRONIA, Arturo, *Boccaccio v českém písemnictví*. Praha: Ústav italské kultury, 1949.

²⁴ PETRARCA, Francesco, *Sto sonetů Lauře*. Praha: SNKLU.

²⁵ Dvě zvukové kazety vydané knihovnou a tiskárnou pro nevidomé v roce 1991.

²⁶ PETRARCA, Francesco, *Kanzóny pro Lauru*. Praha: Mladá fronta, 1969.

²⁷ PETRARCA, Francesco, *Listy velkým i malým tohoto světa*. Praha: Odeon, 1974.

Kniha, která se týká renesančních klasiků, nicméně já ji zařadila do kapitoly Estetiky, je Navštívení krásy. Podíleli se na ní Jan Vladislav, Emanuel Frynta a Jaroslav Pokorný. Výbor přináší typické ukázky z italské lyriky z doby renesance, kdy se Itálie „povznesla k netušenému rozkvětu umění, který byl jakýmsi odleskem klasického starověku“. Překladaťelé soustředili svůj zájem především na autory a tvorbu, jež nebyla dosud u nás překládána nebo kde staré překlady upadly v zapomnutí. Vedle nejvýznamnějších básníků – Danta, Petrarcy, Tassa, Ariosta, Buonarrotiho, Boccaccia, Bruna – jsou v hojném počtu ukázek zastoupeni i básníci u nás dosud většinou neznámí (Burchiello, Cecco, Berni, Gianni, Angiolieri aj.), jejichž tvorba je však pro renesanční dobu charakteristická. Tématika všech básní výboru – přes své bohatství a různorodost – má jeden společný rys: opravdovost citu a prožitku, zvláště citu milostného, a smysl pro pozemskou skutečnost.

Kapitolu uzavřu knížkou, která se mně osobně moc líbila. Humanistický spisovatel Baldassare Castiglione nám umožnil velice zábavný pohled na panovnický dvůr. Jeho traktát je formou živých, úsměvně laděných dialogů a podává renesanční ideál harmonického člověka a zejména dokonalého Dvořana.

2.2.1 BABLER OTTO FRANTIŠEK (*1901, †1984)

V jeho literární činnosti zaujímá přední místo jeho rozsáhlá práce překladatelská, těžící z mimořádné znalosti evropských jazyků a kultur, i proto je v literární historii hodnocen jako básník – překladatel, prostředník mezi kulturami a národy.

Překladatelská činnost

Byl jedním z našich nejvýkonnějších překladatelů, o tom svědčí fakt, že má na kontě kolem 4000 větších i drobných překladů, nicméně jeho životním dílem se stal překlad Božské komedie, jemuž předcházela dlouhá příprava a hluboké studium literárně historické. Unikátní dantovskou sbírku věnoval dva roky před svou smrtí Státní vědecké knihovně v Olomouci. Jde o ucelenou kolekci 381 svazků, jednak Dantových děl v různých jazycích a dále knihy od různých autorů pojednávajících Dantův život a rozebírajících jeho dílo.

Mimo knih publikoval v zahraničních časopisech literární recenze, kulturní glosy a informativní studie, překlady z češtiny i překlady z různých jazyků navzájem.

Překlady z italštiny

ALIGHIERI, Dante, *Božská komedie*.

ALIGHIERI, Dante, Peklo: Božské komedie část 1. Praha: Jaroslav Picka, 1949.

ALIGHIERI, Dante, Božská komedie. Praha: Vyšehrad, 1952.

ALIGHIERI, Dante, Božská komedie. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958.

ALIGHIERI, Dante, Božská komedie. Praha: SNKLU, 1965.

ALIGHIERI, Dante, Božská komedie. Praha: Odeon, 1989.

V podání Bablerova překladu vyšlo nejprve Peklo roku 1949, dále roku 1952 již celá kniha v nakladatelství Vyšehrad, kde je součástí knihy také doslov přeložený z ruštiny „Dantovo dílo“, jehož autorem je Bohuslav Ileš, 1958 v SNKLHU spolu s komentářem a doslovem Jaroslava Pokorného, 1965 v SNKLU spolu s doslovem „Čas božské komedie“ a komentářem Zdeňka Kalisty a 1989 v Odeonu.

BOCCACCIO, Giovanni; BRUNI D'AREZZO, Lionardo, *Nejstarší životopisy Dantovy*.

BOCCACCIO, Giovanni; BRUNI D'AREZZO, Lionardo, *Nejstarší životopisy Dantovy*. Praha: SNKLU, 1962.

BOCCACCIO, Giovanni; BRUNI D'AREZZO, Lionardo, *Nejstarší životopisy Dantovy*. Praha: SNKLU, 1965.

Knihy vyšly nejprve v roce 1962 a poté v roce 1965 v nakladatelství SNKLU. 1. vydání vyšlo k 700. výročí Dantova narození a je opatřena vysvětlivkami a doslovem z pera Bablera a také předmluvou „Dante italské gotiky a renesance“ a statí „Dante v Čechách“ napsanou Zdeňkem Kalistou, který je rovněž autorem bibliografického přehledu československé dantovské literatury. V případě 2. vydání z roku 1965 jde pouze o přetisk předchozího, nakladatelství jej uvádí také jako první vydání.

IGNÁC Z LOYOLY, svatý, *Duše Kristova: Rozjímání o modlitbě sv. Ignáce z Loyoly*.

IGNÁC Z LOYOLY, svatý, *Duše Kristova: Rozjímání o modlitbě sv. Ignáce z Loyoly*. Olomouc: Velehrad, nakladatel dobré knihy, 1938.

IGNÁC Z LOYOLY, svatý, *Duše Kristova: Rozjímání o modlitbě sv. Ignáce z Loyoly*. Olomouc: Velehrad, nakladatel dobré knihy, 1947.

Vydaná v roce 1938 a 1947 v nakladatelství Velehrad – nakladatel dobré knihy v Olomouci.

FOGAZZARO, Antonio, *Eden Anto*.

FOGAZZARO, Antonio, *Eden Anto*. Praha: Jaroslav Picka, 1930.

FOGAZZARO, Antonio, *Eden Anto*. Praha: Jaroslav Pícka, 1933.

Vyšla v letech 1930 a 1933 v nakladatelství Jaroslav Pícka, Praha. V obou případech se jedná o vzácný tisk, který je třeba si objednat u služby.

Ostatní překlady, které vyšly v jednom vydání²⁸

DE SANCTIS, Francesco, *Dějiny italské literatury*. Praha : SNKLHU, 1959.

DOSSI, Carlo, *Lásky*. Praha: Odeon, 1990.

LEOPARDI, Giacomo, *Prodavač kalendářů a chodec*. Olomouc, 1948.

2.2.2 EISNER PAVEL (*1889, †1958)

Překladatel zaměřený především na německou literaturu 18. Století, také ale autor literárně historických a jazykovědných esejí a studií, kritik, publicista. Mimo jiné byl také zaměstnán jako šéf překladatelského oddělení. Publikoval do řady českých novin a časopisů a hojně používal pseudonymů a šifer. Veškerá jeho překladatelská činnost z italštiny zahrnuje ty největší osobnosti klasické renesance.

Překladatelská činnost

Veškerá jeho překladatelská činnost zahrnuje ty největší osobnosti klasické renesance, mezi nimiž nacházíme poezii od takových jmen, jako jsou Dante Alighieri, Michelangelo Buonarroti či Francesco Petrarca.

Jako výkonný překladatel se Pavel Eisner projevil především při převodu Michelangelovy tvorby. S výjimkou několika málo zanedbatelných zlomků nám zprostředkoval víceméně celou jeho tvorbu. Donát Šajner se zmiňuje v úvodu knihy *Požár smyslů*: „...*kolik jen překladatelů se pokoušelo vyslovit obsah básní autorova, který jen tiše a v soukromí psal, co rytmovalo jeho srdce. Po Jaroslavu Vrchlickém to byli další básníci a překladatelé, ať již přeložili příležitostně jednu dvě básně z díla Michelangela Buonarrotiho (byl mezi nimi i František Halas), nebo jako Pavel Eisner podstatný výběr z jeho poezie, který vyšel v době protektorátu v nakladatelství Evropský literární klub...*“²⁹. Tato jeho práce, do které se pustil s úžasnou pílí a zanícením, vyžadovala znalost doby, bohatství jazyka a citlivý přístup ke každému verši.

²⁸ Po celý zbytek obsahu práce už uvádím pouze nadpis „ostatní překlady“, pro jasnost poznamenávám, že se jedná o překlady, které vyšly v jednom vydání, jako zde.

²⁹ ŠAJNER, Donát, Úvodní slovo, in *Požár smyslů*, str. 5.

Antologie požár smyslů vznikla výběrem toho, co je ve sborníku Michelangelo, titán a člověk nejživější. Sleduje dvojí hledisko, autorské a překladatelské. Bylo nutno volit takový soubor básní, který by byl průnikem maximální básnické invence a šťastného řešení překladatelského. Pavel Eisner se k výběru sám vyjádřil v ediční poznámce: *“Výběr byl věcí nadmíru ne-
snadnou, neboť z těch 495 listů věru ani jediný není bez významu. Místa vybývalo poskrovnu.
I sáhli jsme k montáži, jež většinou jen kratičkými úryvky z jednotlivých listů skládá kalei-
doskop, ale i pandemonium Michelangelova života. Jsme si vědomi, že na takovém redakč-
ním postupu lpí ódium nepietnosti ; tane nám na mysli výrok Giovanniho Papiniho : “Od Dan-
ta a Michelangela je každé slovo svaté“ ale zdá se nám, že naše montáž poslouží poznání, a
tím i obdivu a lásce“*. Tímto způsobem byla stranou ponechána řada méně významných
zlomků, u nichž překladatelova metoda – historizující patina založená na systému archaismů,
elips a inverzí – přes všechno vykladačské úsilí zatemnila původní význam. Názvy básní (po-
dobně jako u dopisů) jsou pomocné a mají pouze význam orientační. V originálu nic podob-
ného nenajdeme. Verše jsou ponechány jazykově beze změny, v dopisech jsou na několika
málo místech provedeny stylistické retuše. Všechny texty jsou upraveny v duchu soudobé
pravopisné normy.

Když bylo dílo hotovo, bylo třeba uvažovat, jak knihu vydat, neboť překladatel (Pa-
vel Eisner) nesměl být v tiráži uveden. Naopak, bylo třeba jej před fašistickými zákony skrýt.
Proto bylo uvedeno jméno Donáta Šajnera, který se k tomu nejednou vyjád-
řil: „...nepřiznávám se k tomu poprvé, ale při příležitosti nového vydání výboru básní Miche-
langela Buonarrotiho je třeba znovu připomenout, neboť čtenář dostává do rukou překlada-
telskou práci Pavla Eisnera, kterému je třeba i dnes poděkovat za jeho tehdejší odvahu.“³⁰,
„...Říkám – li odvahu, pak mám na mysli občanskou i překladatelskou, neboť poezie Miche-
langela Buonarrotiho je myšlenkově vskutku náročná a vždy bude jen někdo z mnoha, kdo se
podobného činu přebásnění odváží.“³¹

Na to navazuje kniha Skrytý Michelangelo, která hned na úvodu obsahuje poznámku
„in memoriam Františka Xavera Šaldy“. Pavel Eisner opět nemohl užít svého vlastního jmé-
na, a proto sbírka vyšla pod jménem Jan Ort. Tyto listy jsou jakousi druhou větví Michelange-
lovy tvorby, svědectví jeho ducha, duše, osobnosti a osudu. Básně byly tlumočeny podle kri-
tického vydání Carla Freye³², listy podle edice Gaetana Milanesiho³³. Pro poznámky z části

³⁰ Tamtéž, str. 5 – 6.

³¹ Tamtéž, str. 6.

³² FREY, Carl, *Dichtungen des Michelangiolo Buonarroti*, Berlin, 1897.

³³ MILANESI, Gaetano, *Le lettere di Michelangelo Buonarroti*. Firenze, 1875.

použito životopisu *Leben Michelangelos* od Hermanna Grimma. Naopak po překladu Jaroslava Vrchlického sáhne ten, kdo se chce seznámit s jiným aspektem Michelangelovy povahy. Čtení o poznání jednodušší, kde složité umělosti a ozdobnosti výrazové, rýmové a formální, které najdeme ve výše jmenovaných dílech, odpočívají. Stranou jde přísný duch Michelangelův.

Dante Alighieri je zastoupen prostřednictvím knihy *Nový život*, kterou přeložil již v roce 1891 Jaroslav Vrchlický. Následuje pak Pavel Eisner v letech 1944 pod pseudonymem Emil Janovský a 1969 jménem Jana Vladislava. Vydání je samozřejmě více, nicméně já si vybrala tyto tři svazky právě kvůli tomu, že se dozajista budou odlišovat. Můj názor se potvrdil. Zde jsou změny patrné především v grafické úpravě knihy, v její struktuře a obsahu či v tiráži. Zatímco starší vydání obsahuje striktně „pouze“ to nutné, varianty Pavla Eisnera jsou již propracovanější a modernější. Nabízejí nám mimo překlady básní a dopisů také různé rytiny a fotografie, úryvky z dobových dokumentů, citáty a úvodní studii. Nyní pár slov k překladu. Vrchlický je samozřejmě pro svůj styl rozměrem originálu, jak ostatně sám uvádí na začátku knihy: „...*Překládal jsem co možná věrně – pokud ovšem těžká, komplikovaná, na rýmy bohatá forma zvláště kanzony Danteovské tomu připustila...*“, „...*Že jsem nebyl všady otrokem výrazu, nemusím soudnému čtenáři vykládati, zůstal jsem i překládaje básníkem...*“.³⁴ Překlad Emila Janovského měl podle redakce tři možnosti: převod češtinou našich dní, převod do češtiny 13. stol. Či převod s lehkým zabarvením archaizujícím – „...*rozhodli jsme se pro možnost třetí, u básní zachováváme veršový rozměr a útvar, zpravidla také pořad rýmů. V rýmech střídáme rod mužský a ženský, tedy odchylka od originálu, neboť Vita Nuova ve shodě s básnickou praxí dobovou a také ještě daleko později mužských rýmů nemá...*“³⁵ Následující vydání pod propůjčeným jménem Jana Vladislava obsahuje též úryvky z překladu Božské komedie O. F. Bablerem, kancónu *Přišel jsem v kruhu nebeském* v ta místa v překladu Emanuela Frynty a dopis *Z vašeho listu*, který jsem přijal v překladu Jaroslava Pokorného. Poznámka k překladu, napsaná samotným Dantem³⁶ zde vysvětluje: „...*nic z toho, co je zharmonizováno poutem poezie, nelze převést z jedné řeči do druhé, aniž by se porušila veškerá její slast a harmonie. A to je příčina, proč nebyl Homér přeložen z řečtiny do latiny tak jako jiné spisy, jež máme od nich. A to je příčina, proč verše Žaláře jsou bez slasti*

³⁴ VRCHLICKÝ, Jaroslav, *Nový Život*, str. 8.

³⁵ EISNER, Pavel, Předmluva k Dantovu Novému životu. In *Nový život*, str. XVI.

³⁶ Hostina I, 7.

poezie a harmonie; byly totiž převedeny z hebrejštiny do řečtiny a latiny a přitom prvním převodu veškerá ta slast zmizela. “³⁷

Podtrženo, sečteno, ano, knihy se liší, a to v závislosti na vymoženostech doby a s tím spojenou lepší informovaností v oblasti překladu a literatury.

Překlady z italštiny

ALIGHIERI, Dante, *Nový život*.

ALIGHIERI, Dante, *Nový život*. Praha: Jaroslav Podroužek, 1944.

ALIGHIERI, Dante, *Nový život*. Praha: Jaroslav Podroužek, 1945.

ALIGHIERI, Dante, *Nový život*. Praha: Pragokonzert, 1965.

ALIGHIERI, Dante, *Nový život*. Praha: Československý spisovatel, 1969.

Dílo, které vyšlo již v letech 1898, 1890 a 1902 za překladu Jaroslava Vrchlického ve spolupráci s nakladatelstvím J. Otto. Pod pseudonymem Emil Janovský ho pak v letech 1944 a 1945 přeložil Pavel Eisner ve spolupráci s nakladatelstvím Jaroslav Podroužek a jméno si propůjčil od Jana Vladislava i v letech 1965 (Pragakonzert) a 1969 (Československý spisovatel), kde je zároveň autorem poznámky, biografické a bibliografické poznámky a úvodní studie.

PETRARCA, Francesco, *Vzývání: Výbor z lyriky*.

PETRARCA, Francesco, *Vzývání: Výbor z lyriky*. Praha: Jaroslav Podroužek, 1944.

PETRARCA, Francesco, *Vzývání: Výbor z lyriky*. Praha: Jaroslav Podroužek, 1944(i.e. 1945).

Vyšlo v roce 1944 a 1945 v nakladatelství Jaroslav Podroužek, Praha. První vydání přeložil pod pseudonymem Emil Janovský, druhé jsem nenašla v Praze, pouze ho udává souborný katalog Národní knihovny. Evidentně jde o stejný výtisk překladu – dotisk.

Ostatní překlady

BUONARROTI, Michelangelo, *Požár smyslů: Výbor z poezie a dopisů*. Praha: Československý spisovatel, 1977.

BUONARROTI, Michelangelo, *Skrytý Michelangelo: básně a listy Michelangela Buonarroti*. Praha: Toužimský a Moravec, 1940.

³⁷ ALIGHIERI, Dante, Poznámka k překladu. In *Nový život*, str. 131.

2.2.3 MIKEŠ VLADIMÍR (*1927)

Většinu života se věnoval překladatelské a literární činnosti ve svobodném povolání. Základem jeho činnosti jsou překlady zejména z francouzské, španělské a italské literatury. Věnoval se však i esejistické interpretaci evropského dramatu 16. a 17. stol. a moderní italské poezie (S. Quasimodo). V italštině psal rovněž eseje a překládal do ní českou poezii 20. stol. (mj. J. Orten, V. Nezval a V. Holan).

Ukázky překladů poezie, původní básně a později především eseje, glosy, literární kritiky a také povídky publikoval mj. v Lidové demokracii, Hostu do domu, Světové literatuře, Svědectví, Dialogu, Knižní kultuře, Vědě a životě v Literárních novinách a po r. 1989 v Lidových novinách, Transu, Souvislostech, Akordu, Tvaru, Kritickém sborníku, Divadelní revui, Světě a divadle.....

Propůjčoval své jméno pro knižní vydání překladů Václavu Černému, Vítězslavu Gardavskému,

Překladatelská činnost

Z pročítání jeho překladů u mě vyniká Vladimír Mikeš především jako překladatel poezie. Zájem o poezii také projevil v antologii *Přerušný ráj*³⁸. Jedná se o rozsáhlý výbor italské poválečné poezie, který Vladimír Mikeš sám sestavil. Rovněž přeložil básně, úryvky z esejů a citáty z italských originálů a je také původcem úvodní studie, poznámek o autorech a bibliografie. Radovan Krátký mu byl nápomocen při překladu básní Cesara Pavese.

Následují Mikešovy překlady italských poetů. Počínaje klasickou Božskou komedií, jejíž literární význam je veliký, moderní italskou poezií konče. Jeho zájem o poezii se projevuje mimo jiné v tom, že s některými osobnostmi italské poezie se sám znal.

Jde v první řadě o Giovanni Giudiciho, s kterým osobně spolupracoval na překladu českých básníků do italské verze (např. Jiří Orten – *Cosa chiamata poesia* – Čemu se báseň říká, 1967 – oceněna cenou Padovy Premio Monselice, či malá antologie *Ommaggio a Praga* – Holt Praha). O Giudicim napsal v díle *Autobiologie* : „*S Giudicim mne spojuje osobní vztah (to na vysvětlenou dedikace básně Ballata o jazyku, kterou si přál mít v českém výboru a jež je jakýmsi doprovodem našich rozhovorů či polemik o poezii, jazyku, životě)*“, také se nechal

³⁸ MIKEŠ, Vladimír, *Přerušný ráj: antologie moderní italské poezie*. Praha: Československý spisovatel, 1967.

slyšet v doslovu díla *Ta Bovary jsem já*: „*Giudicinho dobře znám. Proto se mi o něm těžko vypovídá; cítím se jím příliš konfrontován nejen pouze v textu, který – jestliže je překládán – je konfrontací oddálenou, chci říci konfrontací dvou textů: nás psaných s oním druhým psaným, nás oddálených s oním druhým oddáleným: konfrontací v bezpečí.*“

Dalšími básníky jsou pak Levi Primo, o jehož *Nejisté hodině* píše Mikeš v doslovu *Řádky nesdělitelné zkušenosti*: „*ty nemnohé, v průběhu let psané verše, které po sobě Primo Levi zanechal, jsou svědectvím toho, jaký nerovný zápas – po návratu do „normálního“ života – s „ohavnou černou dámou, svou odvěkou nepřítelkyní“ až do samého konce vedl.*“. Moderní italskou poezii zastupuje básnická trojice jmen Saba, Ungaretti a Montale, kteří stáli na jejím počátku. Saba vyjádří svou poetiku lapidárně: „*co zbývá dělat básníkům? – Básníkům zbývá dělat poctivou poezii*“.³⁹ Saba je mohutný pramen italské poezie: jako by už na prahu našeho věku tušil, že od generace ke generaci čím dál těžší – v životě i poezii – budou ty ne prostší věci. A největším štěstím je jejich sdělení. (str. 138)

Montale nabízí ve svém „hořkém stylu“ klíče prožitých příležitostí, příležitostí, jimiž se odmyká to podstatné pod nimi, skrytý svět trvalých významů. Ungaretti míří k chvíli nepřítomnější a snad nejnevinější. Ke chvíli „slova chvějícího se v noci“, k mýtickému podílení se na přítomnosti, kterou se vchází do živého. U obou je to proces redukce na podstatné, směřující spíše k pravdě než ke kráse, proces je stejně etický jako estetický. (str. 132 – 133)

Nakonec Luzi Mario, kde v doslovu knihy *Terč života* Mikeš poznamenává: „*český čtenář, který nahlédl do světa veršů Giuseppe Ungarettiho a Eugenia Montala, nemůže minout ani poezii Maria Luziho, má – li pochopit, co italskému básnictví dala Florencie třicátých let a čím mu byl její pověstný, později tolik diskutovaný hermetismus*“. (str. 173)

Svůj zájem o poezii pak prokázal také překladem veršů v Sanctisově knize *Dějiny italské literatury*.

Další zajímavostí je kniha *Zpráva o první cestě kolem světa*. Nejen proto, že se na jejím překladu podílel nejprve Vladimír Mikeš následovaný Josefem Hajným, s přihlédnutím k překladu Mikeše ale zajímavým je také fakt, že jde první český překlad pořízený z italského vydání Pigafettových deníků z roku 1894, které vyšly součástí rozsáhlého díla *Raccolta di documenti e studi pubblicati dalla R. Commissione colombiana per quarte centenario dalla*

³⁹ V časopise *La Voce* z roku 1911.

koperta dell America (Parte V, Volume III). Stejně jako italské vydání zachovává i český překlad, až na několik málo výjimek, původní transkripci (ostatně nejednotnou) zeměpisných názvů, vlastních jmen a slov z jazyků jihoamerických a ostrovních obyvatel. Výjimku právě tvoří jména, jejichž dnešní znění je známo, ty jsou pak uvedeny v poznámkách na konci knihy (např. *Sevilla*, u Pigafetty *Siviglia* či *Malaga/Malega*, *Moluky/Maluco* nebo *Malucho*...). Ediční poznámka druhého vydání informuje o tom, že nový český překlad, pořízený Josefem Hajným není pouhou kopií nebo přepracovanou verzí vydání prvního. Na rozdíl od vydání záměrně napsaného archaizovanou češtinou se zde nakladatel rozhodl publikovat dílo v „moderní“ češtině, s jednodušší stavbou vět a rozšířeným poznámkovým aparátem. Jelikož Josef Hajný zemřel dříve, než mohl zhlédnout korektury svého překladu, odpovídají za konečné znění textu redaktoři. Zde poskytují úvodní souvětí z obou verzí.

*Mnoho jest zvědavců, přeslavný můj a urozený pane, kteří se nespokojí s tím, že se-
znají velké a obdivu hodné věci, jež Bůh mi dal vidět a vytrpět při mé zde popsané dlouhé a
nebezpečné plavbě, ale budou chtít poznat i prostředky a způsoby a cesty, jichž jsem se držel,
nepropůjčivše veškerou svou víru konci, neujistil – li se předtím řádně o začátku; ...⁴⁰*

X

*Můj slovutný a vysoce urozený pane, je mnoho zvědavců, kterým nebude stačit, že se
dozvědí o velkých a obdivuhodných věcech, jež mi Bůh dopřál vidět a vytrpět při mé dlouhé,
strastiplné a nebezpečné plavbě. Budou chtít poznat i prostředky, způsob cestování a popis
cest, po nichž jsem putoval, neboť na konci neuvěří úplně, dokud se nedozvědí vše o začátku.*

...⁴¹

⁴⁰ Starší vydání z roku 1975.

⁴¹ Mladší vydání z roku 2004.

Nesmím opomenout ani Mikeše coby překladatele dramát, kde poctil jména Luigiho Pirandella a Carla Goldoniho a prózy pojící se především se jménem Itala Calvina.

Překlady z italštiny

Více vydání

ALIGHIERI, Dante, *Božská komedie*.

ALIGHIERI, Dante, *Božská komedie: Peklo*. Praha: Mladá fronta, 1978.

ALIGHIERI, Dante, *Božská komedie: Komentovaný výběr*. Praha: Československý spisovatel, 1984.

ALIGHIERI, Dante, *Božská komedie: Peklo*. Mělník: Novanta, 1996.

ALIGHIERI, Dante, *Božská komedie: Peklo*. Tribun, 2007.

ALIGHIERI, Dante, *Božská komedie*. Praha: Academia, 2009.

Mikeš přeložil Božskou komedii hned několikrát, a to především její stěžejní část Peklo. Začal již roku 1978, kdy vyšla tato 1. část Božské komedie, která také obsahuje doslov „Tu vykročil a já se vydal za ním“, medailon o autorovi a poznámky. Kniha dále zahrnuje úryvky z díla G. Boccaccia - Komentář o Dantovi a Život Dantův v překladu Vladimíra Mikeše a O. F. Bablera a úryvky z práce Osipa Mandelštama „Rozprava o Dantovi“ z ruštiny v překladu Ludmily Duškové. Následně vyšlo Peklo ještě v letech 1996, spolu s esejí a 2007. Roku 1984 vyšel komentovaný výběr, který Mikeš vybral, sestavil a přeložil a roku 2009 vyšla v tomto překladu poprvé celá Božská komedie obsahující všechny tři části spolu se statěmi „Doba a život“, „Dante v našich zemích“ a „Dantova tajemná výzva ženství“.

CALVINO, Italo, *Naši předkové*.

CALVINO, Italo, *Naši předkové*. Praha: Odeon, 1970.

CALVINO, Italo, *Naši předkové*. Praha: Odeon, 1971.

CALVINO, Italo, *Baron na stromě*. Praha: SNKLU, 1962.

Za spolupráce s nakladatelstvím Odeon vyšlo 1970 a 1971. Obě vydání přeložil spolu se Zdeňkem Digrinem, který je autorem poznámky o autorovi. Obě vydání obsahují povídky Neexistující rytíř a Rozpůlený vikomt. Román Baron na stromě vyšel mimo těchto vydání již v roce 1962 samostatně. Součástí je i doslov Radovana Krátkého a vysvětlivky.

DE MICHELI, Mario, *Umělecké avantgardy dvacátého století.*

DE MICHELI, Mario, *Umělecké avantgardy dvacátého století.* Praha: SNKLU, 1959.

DE MICHELI, Mario, *Umělecké avantgardy dvacátého století.* Praha: SNKLU, 1964.

Státní nakladatelství krásné literatury a umění vydalo v roce 1959 a 1964. Součástí doslov, jehož autorem je Miroslav Mlíčko. Obě tato vydání jsou v katalogu označena jako „první vydání“.

PIGAFETTA, Antonio, *Zpráva o první cestě kolem světa.*

PIGAFETTA, Antonio, *Zpráva o první cestě kolem světa.* Praha: Mladá fronta, 1975.

PIGAFETTA, Antonio, *Zpráva o první cestě kolem světa.* Praha: Argo, 2004.

Vyšlo nejprve v roce 1975 v překladu Vladimíra Mikeše, kde jsou autory doslovu Olga Kandertová a Stanislav Novotný. Druhé vydání opatřené Josefem Hajným, v tomto překladu první, vyšlo v roce 2004 a to s přihlédnutím ke starším edicím. Obsahuje též předmluvu Jiřího Ohlídala.

PIRANDELLO, Luigi, *Každý má svou pravdu: komedie o 3 dějstvích.*

PIRANDELLO, Luigi, *Každý má svou pravdu: komedie o 3 dějstvích.* Praha: Dilia, 1965.

PIRANDELLO, Luigi, *Každý má svou pravdu: komedie o 3 dějstvích.* Praha: Artur, 2008.

V nakladatelství Dilia byla hra vytištěná jako rukopis v roce 1965 a nakladatelství Artur jej rozmnožilo v roce 2008. První vydání za překladu Evy Uhlířové, druhé již přeložil Vladimír Mikeš. Inscenace se tato hra dočkala prostřednictvím městského divadla v Brně a to premiérami 12. A 13. Zář, 1998.

PIRANDELLO, Luigi, *Šest postav hledá autora.*

PIRANDELLO, Luigi, *Šest postav hledá autora.* Praha: Zora, 1922.

PIRANDELLO, Luigi, *Šest postav hledá autora.* Praha: 1965

PIRANDELLO, Luigi, *Šest postav hledá autora.* Praha: Artur. 2008.

Hra, kterou přeložila již v roce 1922 M. Votrubová – Haunerová a Národní divadlo ji uvedlo následující rok. Zajímavá je kritika pojící se s tímto vydáním, kde se J. Vodák snaží o konfrontaci české inscenace s pojetím Pirandellovy divadelní společnosti: „...*Proti českému pojetí*

je v italském ostřeji oddělen svět herecký od světa autorova...“, „...v italském představení vysvitá lépe bezmocnost hereckého světa k autorovu, falešnost a řemeslnost jednoho rozliší se zřetelněji od pravdivosti druhého, pozadí je silnějším odrazem pro popředí a okamžiky velkého vzrušení pádněji vyvstanou postupem, přípravou, zasazením...“⁴². Poté následoval Jan Vladislav s podtitulem „Hra, kterou nutno udělat“ v roce 1965. U něj se jedná o úplný text hry vydaný Národním divadlem v Praze, který uvedlo na jevišti Tylovo divadlo v roce 1966. Konečně Vladimír Mikeš je překladatel třetího vydání z roku 2008.

Ostatní překlady

BASILE, Giambattista, *Pentameron, aneb, Pohádka pohádek*. Praha: SNKLU, 1961.

BONAVIRI, Giuseppe, *Nezměrný čas*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996.

CALVINO, Italo, *Baron na stromě*. Praha: SNKLU, 1962.

DE MICHELI, Mario, *Picassovo literární dílo*. Praha: Odeon, 1967.

DE SANCTIS, Francesco, *Dějiny italské literatury*.

ECO, Umberto, *O zrcadlech a jiné eseje : znak, reprezentace, iluze, obraz*. Praha: Mladá fronta, 2002.

GIUDICI, Giovanni, *Autobiologie*. Praha: Odeon, 1978.

GIUDICI, Giovanni, *Ta Bovary jsem já*. Praha: Svoboda, 1969.

GOLDONI, Carlo, *Náměstíčko: komedie o 5 dějstvích*. Praha: Dilia, 1967.

GOLDONI, Carlo, *Letní byt: veselohra o 3 jednáních*.

LEVI, Primo, *V nejisté hodině*. Praha: Triáda, 1997.

LUZI, Mario, *Terč života: výbor z díla*. Praha: Odeon, 1988.

MONTALE, Eugenio, *Pelyněk s medem*. Praha: Odeon, 1984.

PASOLINI, Pier Paolo, *Gramsciho popel*. Praha: SNKLU, 1963.

PAVESE, Cesare, *Přítelkyně: Dábel na kopcích*. Praha: SNKLU, 1965.

⁴² Str. 340

PIRANDELLO, Luigi, *Čapka s rolničkami*. Praha: Artur, 2008.

SABA, Umberto, *Šťastná setkání: moderní italská poezie*. Praha: Práce, 1984.

SABA, Umberto, *Terst a jeho žena*. Praha: Odeon, 1977.

SABLONE, Benito, *Přibité kolo*. Mělník: Novanta, 1998.

2.3 Niccolò Machiavelli, Benvenuto Cellini a literatura politická, filozofická a životopisná

Když se vezme literatura politická a filozofická, mnohé z nás napadne, že to není nic moc zábavného. To ovšem samozřejmě záleží na tom, jakým způsobem je kniha napsána a proto by byl hřích tvrdit, že by se to dalo říci také o knihách Niccola Machiavelliho. Opak je pravdou, z vlastní zkušenosti mohu říci, že jeho knihy jsou svěží a zábavné, a velice čtivé. Možná by mi tvrzení potvrdili i Jaroslav Zaorálek, Jaroslav Pokorný, Adolf Felix či Josef Hajný, kteří se o jeho překlady zasadili. Stěžejním dílem italského politika, diplomata, spisovatele, historika a vojenského teoretika je samozřejmě Vladař věnovaný Lorenzovi Medicejskému. Dílo prošlo překladem Jaroslava Zaorálka, Josefa Hajného i Felixe Adolfa a jedná se o knížečku, která obsahuje politické úvahy odhalující a popisující mechanismy fungování moci a definují zásady pragmatické politiky zaměřené na řešení konkrétních problémů doby a státu. Ze stejného soudku jsou pak publikace Úvahy o vládnutí a vojenství za překladu Josefa Hajného a Život Castruccio Castracaniho z Lukky, v němž předvádí model svého ideálního vladaře (Adolf Felix a Jaroslav Pokorný, doslov a vysvětlivky Zdeněk Kalista). Vyjímaje překladatelů se ale o Machiavelliho zajímali i jiní a proto tu máme také Život Niccola Machiavelliho, učitele vladařů v překladu Jaroslava Zaorálka od autora Giuseppe Prezzoliniho.

Životopisnou literaturu musím otevřít jak jinak než překladem Celliniho Vlastního životopisu. Jedná se o proslulé paměti italského zlatníka a sochaře 16. století Benvenuta Celliniho, zachycující s neobyčejnou živostí atmosféru své doby, slabiny, vášně a věrolomnosti šlechticů, vysokého kléru, papežů a nespořádaný a bouřlivý život autora samého. Již v roce 1909 se zasadil o jeho překlad Adolf Gottwald, následovaný Josefem Machem a Adolfem Felixem. Úvodní studie, doslovy, předmluvy a vysvětlivky pochází z rukou Václava Viléma Štecha. Pod různými nakladatelstvími dílo vyšlo několikrát v rozmezí let 1930 – 1976. I zde se setkáváme s rozdíly mezi jednotlivými vydáními. Opět jde víceméně o slovosled a vhodnější synonyma, smysl je ovšem zachován. Rozdíly se tedy většinou netýkají toho, co v knize je, nýbrž naopak toho, co tam není. Takovým příkladem je vydání z roku 1976, které mimo toho, co obsahují všechny svazky, uvádí na úvod každé kapitoly komentář, jakési shrnutí toho, co následuje a objasnění různých okolností. I zde uvádím příklad z úvodních vět kapitoly první v podání A. Gottwalda, A. Felixe a Josefa Macha.

*Všichni lidé jakéhokoli stavu, kteří vykonali věci významné nebo věci, které se blíží významu, měli by vlastní rukou napsat svůj životopis, jsou-li pravdomluvní a poctiví. Ale neměli by začínat tak krásné dílo dříve, než jim mine čtyřicet let.*⁴³

X

*Všichni lidé bez rozdílu, kteří vykonali něco znamenitého, nebo aspoň takového, že to za znamenité možno považovati, měli by, jsou-li pravdomluvní a poctiví, vyličit vlastního života; ale neměli by takový pěkný úkol začínati dříve než překročili čtyřicátý rok věku svého.*⁴⁴

X

*Všichni lidé bez rozdílu, kteří vykonali něco znamenitého nebo aspoň takového, že to za znamenité možno považovati, měli by, jsou-li pravdomluvní a poctiví, vyličit běh vlastního života; ale neměli by takový pěkný úkol začínat dříve, než překročili čtyřicátý rok věku svého.*⁴⁵

X

*Všichni, kdož vykonali něco znamenitého nebo co lze za znamenité považovat, měli by pravdivě a poctivě vyličit vlastní život; ale neměli by takový pěkný úkol začínat dřív, než překročí čtyřicátý rok věku.*⁴⁶

⁴³V překladu A. Gottwalda z roku 1909.

⁴⁴ V překladu A. Felixe a J. Macha z roku 1930.

⁴⁵ V překladu A. Felixe a J. Macha z roku 1936.

⁴⁶ V překladu A. Felixe a J. Macha z roku 1976.

K dispozici je ve skladu Klementina, ZOR a archivní exemplář nalezneme v NKF.

Z dalších knih pojednávajících o různých osobnostech světové historie jsou mi k dispozici různé překlady, mezi kterými si každý přijde na své. Jednoduše se dozvědět více o Primo Levim⁴⁷, Angelu Ruzzante⁴⁸ nebo Giuseppe Garibaldim⁴⁹, nahlédnout do světa korupce, smilstva a incestů pomocí knihy Lucrezia Borgia⁵⁰, plavit se s knihou Život Kryštofa Kolumba⁵¹, která dokonce obsahuje výňatky z Kolumbových lodních deníků nebo v publikaci Život Ježíše Krista srovnat život naší doby s životem v době Ježíšově⁵².

Esteticky vnímající čtenáři by mohli ocenit knihy Henri Rousseau⁵³, pojednávající o francouzském malíři řazeném k naivistům, Požár smyslů Michelangela Buonarroti či přímo jakýsi fiktivní deník s názvem Deník Michelangela blázna⁵⁴. Souhrnně se pak můžeme obohatit publikací Životy nejvýznačnějších malířů, sochařů a architektů⁵⁵ a v neposlední řadě bezesporu zajímavý život Mozartův⁵⁶ popisuje vydání Amadeus. Nakonec do showbyznysu nahlédneme s Federicem Fellinim⁵⁷ či Sofíí Loren⁵⁸.

⁴⁷ LEVI, Primo, *Hovory s Primo Levim*. Praha: Paseka, 2003.

- (Primo Levi, conversazioni e interviste. Vybral, uspořádal a poznámkami opatřil Marco Belpoliti, přeložila Drahoslava Janderová).

⁴⁸ RUZZANTE, Angelo, *Co řekl Ruzzante: karnevalová komedie o lásce, životě i smrti*. Praha: Dilia, 1982.

- (Z dialogů, veršů a dopisů Angela Beolca řečeného Ruzzante. Přeložil Zdeněk Digrin, Jaroslava Bílková, která také dílo opatřila českým textem písní).

⁴⁹ GARIBALDI, Giuseppe, *Tisíc*. Praha: SNKLHU, 1954.

- (Mille. Přeložil, úvod a poznámky napsal Radovan Krátký) + Hrdina starého i nového světa. Praha: Naše vojsko, 1955. (Edizione nazionale degli scritti di Giuseppe Garibaldi. Výbor z Garibaldiho paměti sestavil, přeložil a výkladem doprovodil Radovan Krátký).

⁵⁰ BELLONCI, Maria, *Lucrezia Borgia: Její život a její doba*. Praha: Odeon, 1968.

- (Přeložil Zdeněk Kalista, doslov Josef Macek).

⁵¹ DE LOLLIS, Cesare, *Život Kryštofa Kolumba*. Praha: Melantrich, 1992.

- (Vita di Cristoforo Colombo. Přeložil Václav Bahník).

⁵² RICCIOTTI, Giuseppe, *Život Ježíše Krista*. Praha: Vyšehrad, 1948.

- (Vita di Gesù Cristo. Přeložil Jaroslav Kulač a Josef Zvěřina).

⁵³ ARTIERI, Giovanni, *Henri Rousseau : souborné malířské dílo*. Praha: Odeon, 1980.

- (L'opera completa di Rousseau il Doganiere. Přeložil František Halas X. a Dagmar Halasová).

⁵⁴ CRISTOFANELLI, Ronaldo, *Deník Michelangela blázna*. Praha: Svoboda, 1974.

- (Diario di Michelangelo il pazzo. Přeložil Vladimír Janovic, doslov napsal Vladimír Fiala).

⁵⁵ VASARI, Giorgio, *Životy nejvýznačnějších malířů, sochařů a architektů*. Praha: Mladá fronta, 1998.

- (opere di Giorgio Vasari. Přeložil Jan Vladislav).

⁵⁶ CASINI, Claudio, *Život Mozartův*. Praha: Academia, 1995.

- (Amadeus. Přeložil Václav Bahník, Academia).

⁵⁷ SOLMI, Angelo, *Federico Fellini*. Praha: Orbis, 1967.

- (Storia di Federico Fellini. Přeložil Otto Ohnesorg; úvod Nad filmy Federica Felliniho napsal, výběr textů a obrazovou přílohu sestavil, texty k ilustracím a seznam vyobrazení vypracoval a bibliografii doplnil Prokop Voskovec ml.).

⁵⁸ LANOCITA, Arturo, *Sofie Lorenová*. Praha: Orbis, 1970.

- (Přeložila, fot. Přílohu sestavila a texty pod obrázky napsala Hubená Dagmar, Předmluva František Goldscheider).

Všechny tyto knihy jsou nám k dispozici v pražské národní knihovně. Možnost výpůjčky na 30 dní či prezenční výpůjčky do studovny.

2.3.1 **FELIX ADOLF (*1904, †1987)**

Překladatel z italštiny a ruštiny, prozaik a autor divadelních her pro mládež, výtvarný kritik a publicista.

Překladatelská činnost

Soustavně překládal italskou poezii a prózu, kterou také přibližoval českému čtenáři jak v odborných studiích, tak v popularizačních článcích. Jeho zásluhou vyšly například výbo-ry Italští básníci(1932), Italské renesanční novely (1967) nebo 5 italských novel (1967, s jinými). Jako překladatel také spolupracoval s Československým státním filmem (1958 – 1970) a v národním podniku Škoda v Praze se živil jako technický překladatel.

U mě nejvíce vynikl jako překladatel italské prózy. Životopisná a autobiografická li-teratura je zastoupena Celliniho vlastním životopisem a v knize Paměti Bianky Cappellové. Filozofie nám zprostředkovává estetické dílo Dvořan, jehož první český překlad vyšel roku 1978 k pětistému výročí autorova narození. Castiglione také svou tvorbou významně přispěl k vývoji italského jazyka, což dokazuje předmluva, kde stojí: *“Dílo je psáno živým přirozeným jazykem, který se vymyká tehdy vládnoucímu florentskému purismu, takže kromě potěšení z dokonalého uměleckého provedení poskytovalo vzor mluvenému stylu, důležitý nejen pro rozvoj italského písemnictví, ale zejména pro ostatní literatury evropské, jimž chybělo mocné podloubí italského trecenta a quattrocenta...”*⁵⁹

Nakonec samozřejmě Niccolò Macchiavelli a jeho Vladař.

Dalším oblíbeným žánrem je román. Jovine Francesco, o jehož talentu nepochyboval ani Vladimír Hořký: *„Francesco Jovine patří k největším tvůrcům poválečné italské realistic-ke literatury...“*, „...italská kritika ho shledává důstojným dědicem Giovanniho Vergy, nikdo jiný z italských spisovatelů po Vergovi nedovedl zobrazit drsnou, často až tragickou realitu Itálie s tak hlubokým porozuměním a s takových uměleckým mistrovstvím.“⁶⁰, Pietro Gadda, jehož román Plavčík byl vyznamenán cenou časopisu *L'Italia letteraria* za r. 1929 a Moretti

⁵⁹ FELIX, Adolf, Castiglione a jeho kniha. In *Dvořan*. Str. 7.

⁶⁰ HOŘKÝ, Vladimír, Doslov. In *Na starý motiv*. Str. 223.

Mario se svými romány. Sicilskou mafii nám z různých úhlů pohledu představí Sciascia Leonardo v románu Den sovy.

Jako dramatik se Felix představil v překladech 5 scénářů Federica Felliniho a Eva Ultima Bontempelli Massima. Svůj zájem o geografii projevila prostřednictvím překladu cestopisu Katastrofa vzducholodi „Itálie“ na severní točně, která údajně hlásá pravdu o italské polární výpravě z roku 1928.

Překlady z italštiny

CELLINI, Benvenuto, *Vlastní životopis*.

CELLINI, Benvenuto, *Vlastní životopis*. Praha: Miloš Procházka, 1930.

CELLINI, Benvenuto, *Vlastní životopis*. Praha: Sfinx: B. Janda, 1936.

CELLINI, Benvenuto, *Vlastní životopis*. Praha: Vl. Žikeš, 1939.

CELLINI, Benvenuto, *Vlastní životopis*. Praha: Praha: SNKLHU, 1960.

CELLINI, Benvenuto, *Vlastní životopis*. Praha: Odeon, 1976.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Vladař*.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Vladař: Život Castruccia Castracaniho z Lukky*. Praha: Odeon, 1969.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Úvahy o vládnutí a vojenství*. Praha: Naše vojsko, 1987.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Úvahy o vládnutí a vojenství*. Praha: Argo, 2001.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Úvahy o vládnutí a vojenství*. Praha: Argo, 2005.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Vladař*. Praha: XYZ, 2007.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Vladař*. Praha: XYZ, 2009.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Vladař*. Praha: XYZ, 2012.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Vladař*. Praha: Argo, 2012.

První vydání vladaře vyšlo v roce 1969 v překladu Adolfa Felixe a Jaroslava Pokorného. Toto vydání nese podtitul Život Castruccia Castracaniho z Lukky. Dále byla kniha přeložena Josefem Hajným, kterého mezi překladateli sice neuvádím, nicméně do skupiny překladatelů působících v letech 1900 – 2000 patří. Začal již roku 1987, kdy jeho překladem vyšla kniha s titulem Úvahy o vládnutí a vojenství, v originále však Principe, jako u všech ostatních vydání. Jde o knihu, která kromě samotného Vladaře obsahuje také Úvahy o umění válečném a Rozpravy o deseti knihách Tita Livie. Následuje rok 2001 a dotisk tohoto vydání pak vyšel

v roce 2005. V letech 2007, 2009 a 2012 už vychází Vladař samostatně ostatně také v překladu Josefa Hajného. Adolf Felix přeložil Vladaře až v roce 2012. Přesto že různé vydávky nesou různé názvy, vždy se jedná o jednu a tu samou Machiavelliho knihu.

Mimo knih je k dispozici také zvukový záznam⁶¹ v podobě audioknihy ve formě MP3, který je také pořízen z překladu Josefa Hajného.

MORAVIA, Alberto, *Lhostejní*.

MORAVIA, Alberto, *Lhostejní*. Praha: Rud. Škeřík, 1933.

MORAVIA, Alberto, *Lhostejní*. Praha: SNKLU, 1964.

Dramatické dílo Alberta Moravia vyšlo poprvé v roce 1933 a druhého, nicméně stejného překladu jsme se dočkali v roce 1964.

Ostatní překlady

BALDINI, Antonio, *Michelaccio a jiná próza: čtyři povídky*. Praha: Družstevní práce, 1928.

BANDELLO, Matteo, *Padesát pamětihodných příběhů: výběr z novel*. Praha: Odeon, 1975.

BOCCACCIO, Giovanni, *Tři roztomilé novely mnoho pomlouvaného Giovanni Boccaccia*. Praha: Adolf Synek, 1930.

BONTEMPELLI, Massimo, *Eva Ultima*. Praha: Pavel Prokop, 1927.

CAPPELLO, Bianca, *Paměti Bianky Cappellové*. Praha: Odeon, 1971

CASTIGLIONE, Baldassare, *Dvořan*. Praha: Odeon, 1978.

DELLA CASA, Giovanni, *Galateo, aneb, o mravích*. Praha: Odeon, 1971.

FELLINI, Federico, *5 scénářů*. Praha: Odeon, 1966.

GADDA, Piero, *Plavčík*. Praha: Leopold Mazáč, 1932.

JOVINE, Francesco, *Na starý motiv*. Praha: SNKLU, 1964.

MORETTI, Marino, *Ani hezká, ani ošklivá*. Praha: Václav Petr, 1943.

MORETTI, Marino, *Hlas Boží*. Praha: Josef R. Vilímek, 1941.

⁶¹ MACHIAVELLI, Niccolò, *Vladař*. Praha: Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, 2008.

NOBILE, Umberto, *Katastrofa vzducholodi „Itálie“ na Severní točce: pravda o italské polární výpravě 1928*. Praha: Václav Petr, 1930.

SCIASCIA, Leonardo, *Den sovy*. Praha: Československý spisovatel, 1964.

2.3.2 MACH JOSEF (*1883, †1951)

Novinář a publicista, básník, prozaik, fejetonista, překladatel z americké, německé a italské literatury. Mimo to od roku 1922 působil jako ředitel tiskové služby československého velvyslanectví v Římě, do roku 1927, kdy se vrátil do Prahy a pracoval na ministerstvu zahraničí.

Překladatelská činnost

Hlavní oblastí jeho literární činnosti ve 30. a 40. letech bylo překladatelství. Z italštiny přeložil spolu s A. Felixem jedno z nejvýznamnějších děl období renesance, Celliniho *Vlastní životopis*. Dále také přispíval do italského časopisu *Rivista della letteratura slave* a to překlady Vrchlického básní do italštiny (Řím, 1926).

Překlady z italštiny

CELLINI, Benvenuto, *Vlastní životopis*.

CELLINI, Benvenuto, *Vlastní životopis*. Praha: Miloš Procházka, 1930.

CELLINI, Benvenuto, *Vlastní životopis*. Praha: Sfinx: B. Janda, 1936.

CELLINI, Benvenuto, *Vlastní životopis*. Praha: Vl. Žikeš, 1939.

CELLINI, Benvenuto, *Vlastní životopis*. Praha: Praha: SNKLHU, 1960.

CELLINI, Benvenuto, *Vlastní životopis*. Praha: Odeon, 1976.

Vlastní životopis v překladu Josefa Macha a Adolfa Felixe vyšel v letech 1930, 1936, 1939, 1960 a 1976. Obšírněji hovořím o okolnostech překladu výše v úvodu kapitoly.

2.3.3 ZAORÁLEK JAROSLAV (*1896, †1947)

Překladatel, autor rozsáhlého díla objeveně tlumočícího zvláště francouzskou literaturu takřka v celém jejím novodobém průřezu. Z italštiny překládal především díla filozofická, životopisná a politická.

Překladatelská činnost

Živil se překladatelstvím, podílel se jen na činnosti Kruhu překladatelů. To mu umožnilo jeho filologické vzdělání a soustavné studium mateřského jazyka v časových proměnách, především regionálních dialektů a sociálních jazykových vrstev (argot, slang). Mimo překladatelskou činnost také učil češtinu v nečeských rodinách.

Svou překladatelskou činnost cílevědomě soustředil na novodobá díla (především prozaická a esejistická) evropských literatur, překládal hlavně z francouzštiny, ale také z italštiny. Vycházel ze školy O. Fischera prosazující proti doslovnosti překladu moderní způsob tlumočení v orientaci na živé literární hodnoty. Úlohu překladatele shrnul slovy: „*Úloha překladatele začíná již odpovědnou volbou díla, založenou na dokonalé znalosti jeho jazyka i literárního kontextu, vyžaduje potlačení vlastní tvůrčí ambice, podřízení se charakteru tvorby zvoleného autora s důrazem na smysl textu a dobu jeho účinku, nikoli na jeho vnější podobu.*“. Zaorálkovi šlo o vystižení autorovy osobitosti stylistické a frazeologické, o rozlišení různých jazykových vrstev a nalezení adekvátních analogií: „*Kniha musí zachovat stejný rytmus, musí být schopna vyvolat tytéž dojmy a vzněty jako originál.*“ U překladatele vyžadoval také detailní zvládnutí různých stylistických rovin mateřského jazyka. Sám po celý život sbíral lidová přirovnání a rčení.

Z jeho skrovné tvorby, kterou se mi podařilo vyhledat, bych si troufla tvrdit, že se věnoval nejvíce próze. Do této skupiny jsem ho zařadila především pro životopisný román *Život Niccola Macchiavelliho*, který zaručil proslulost Prezzolinimu a také Vladaře, napsaného samotným Niccolem. Nakonec tu máme dílko *Celá Frusaglia Tombari Fabia*, které z hlediska překladu ničím zajímavé není, neobsahuje žádnou předmluvu ani doslov, který by nám něco pověděl.

Překlady z italštiny

PREZZOLONI, Giuseppe, *Život Niccola Machiavelliho, učitele vladařů.*

PREZZOLONI, Giuseppe, *Život Niccola Machiavelliho, učitele vladařů.* Praha: Faun, 1940.

PREZZOLONI, Giuseppe, *Život Niccola Machiavelliho, učitele vladařů.* Praha: Faun, 1999.

U obou vydání je uvedeno, že se jedná o první vydání. Knihy se od sebe v překladu neliší.

Ostatní překlady

TOMBARI, Fabio, *Celá Frusaglia.* Praha: Družstevní práce, 1941.

2.4 Teologie

Abych pravdu řekla, na překlady z oblasti teologie není naše země příliš bohatá, a není to výjimkou ani v letech 1900 – 2000. Vybrala jsem některá, která pojednávají o postavách křesťanské víry nicméně otázkou je, zdali jsou tyto knihy v pravém smyslu teologické. Asi bych je spíše řadila do monografií či životopisné literatury, některá jdou ruku v ruce s filosofií a psychologií. Přesto si myslím, že tato kapitolka si zaslouží vlastní skupinu, ve které se pokusím poskytnout k tomuto tématu co nejvíce.

Z překladatelů je figurující samozřejmě jméno Terezie Brichtové, která byla řeholnicí dominikánského řádu a také editorkou v Karmelitánském nakladatelství, pod kterým vydávala své teologické překlady.

Jméno Jana Čepa a Jaroslava Skalického zařazuji do této skupiny, protože z italštiny mám od každého pouze jeden překlad, a ten je náboženský. Samy osoby překladatelů nicméně vykonávali zcela běžná povolání profesora, spisovatele a překladatele. Hlaváčová Ivana už má na kontě více překladů a tlumočí pro státní správu a církevní subjekty a z italštiny překládá duchovní a náboženskou literaturu.

Z literatury začnu osobou Agostina Gemelliho, kterému se silná víra jistě nedá upřít. Byl italským lékařem, rektorem a psychologem, příslušníkem františkánského řádu OFM a také zakladatel *Università Cattolica del Sacro Cuore di Milano, istituto secolare dei Missionari della Regalità di Cristo a Opera della Regalità*. Jeho Františkánské poselství světu si můžeme přečíst díky překladu Josefa Čepa. Monografie, která pojednává o životě a dílu sv. Františka s Assisi.

Velký podíl na této literatuře mají také překlady Raniera Cantalamessy. Člen řádu Frati Minori Cappuccini, rovněž působící jako profesor Dějin náboženství (professore ordinario di Storia delle origini Christiane) a ředitel Ústavu náboženských věd Univerzity Sacra Cuore v Miláně (Direttore del Dipartimento di scienze religiose dell'Università del Sacro Cuore di Milano), člen Mezinárodního teologického sdružení (membro della Commissione Teologica Internazionale). Překlady právě jeho prací tvoří většinou z překladatelské tvorby Terezie Brichtové.

Dále tady máme knihy od Giovanniho Papini, italského esejisty, novelisty a básníka, který se ale také mimo jiné zabýval historií náboženství a politickou filozofií. To dokazují knihy *Život Krista*, *Svatý Augustin*, *Slova a krev*, *Modlitba ke Kristu*, *Hotový Člověk*.

V podání Giuseppeho Ricciottiho monografie *Život Ježíše Krista* a za zmínku dokonce ještě stojí pastýřský epos *Magie, zlí duchové, satanské obřady*⁶², který z italštiny přeložila Terezie Brichtová. Jedná se o pastýřský list toskánských biskupů, čili autora v této knize uvedeného nenajdeme. Součástí je ale předmluva napsaná Alešem Opatrným, která hovoří o okolnostech vzniku listů.

Na problém jsem narazila s publikacemi Danteho Gabriela Rossetti. Anglický malíř a básník italského původu totiž vydával svou tvorbu jak anglicky, tak italsky a rovněž působil jako tlumočník v překladech z italštiny do angličtiny a naopak. Vzhledem k tomu, že žádný z mých zdrojů mi neposkytl informace o jazyku původního díla, mohu se pouze domnívat, zda jde právě o překlad z italštiny či jiného jazyka. Či snad překlad překladu. Ve výčtu Jaroslava Skalického je tedy uvedu, ale s hvězdičkou.

Už jen to, že v online katalogu národní knihovny či pomocí webového rozhraní, jsem nenašla žádné informace k těmto knihám, mi napovídá, že tento žánr u nás není nejrozšířenější. Pro laika je tedy velice obtížné najít informace o autorech či jejich knihách vůbec v českém jazyce. S trochou štěstí mi internet nabídl text italský či anglický. Pro získání více informací je tudíž asi nezbytné navštívit budovu knihovny a prokousat se encyklopediemi o literatuře.

Pár jsem si jich tedy vypůjčila, abych se pokusila zjistit něco zajímavého k překladu. Když to shrnu, tyto knihy jsou z větší části vydané vždy jen jednou, tudíž mi odpadá práce s porovnáváním různých verzí překladu. Většinou je vydává Karmelitánské nakladatelství či různé církevní instituce. Často jde o filozofická díla se strukturou vyřčené otázky a možných hypotéz, vysvětlování pojmů a uvedení do problematiky týkající se teologie. Někdy se stane, že kniha vyšla vícekrát, nicméně se jedná pouze o dotisk či přetisk překladu, tudíž je kniha beze změny. To jsem si ověřila v porovnání dvou vydání knihy *Panenství*.

U níže uvedených překladatelů se tedy nebudu dále rozepisovat k jednotlivým překladům, poněvadž vše podstatné již bylo řečeno.

Tituly, které jsem zde zmínila, jsou ale k dispozici a to prostřednictvím 30 denní výpůjčky či do studovny.

⁶² Kniha vyšla v roce 1996 prostřednictvím Karmelitánského nakladatelství.

2.4.1 BRICHTOVÁ TEREZIE (*1925)

Řeholnice dominikánského řádu (přijala řeholnické jméno Marie Terezie), překladatelka z italštiny, francouzštiny, španělštiny, angličtiny, němčiny a polštiny, editorka v Karmelitánském nakladatelství.

Překladatelská činnost

Překládá především duchovní literaturu, liturgické texty a církevní dokumenty z románských jazyků. Je významnou překladatelkou a recenzentkou katolické literatury. Její díla často vychází ve spolupráci s Karmelitánským nakladatelstvím.

Překlady z italštiny

CANTALAMESSA, Raniero, *Panenství*.

CANTALAMESSA, Raniero, *Panenství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993.

CANTALAMESSA, Raniero, *Panenství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.

CANTALAMESSA, Raniero, *Eucharistie – naše posvěcení: tajemství poslední večeře*.

CANTALAMESSA, Raniero, *Eucharistie – naše posvěcení: tajemství poslední večeře*. : Karmelitánské nakladatelství, 1997.

CANTALAMESSA, Raniero, *Eucharistie – naše posvěcení: tajemství poslední večeře*. : Karmelitánské nakladatelství, 2004.

Ostatní překlady

CANTALAMESSA, Raniero, *Saverio Gaeta: Dech Božského ducha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998.

CANTALAMESSA, Raniero, *Ukřižovaný Kristus: Velkopáteční rozjímání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

CANTALAMESSA, Raniero, *Tajemství proměnění páně*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005.

CANTALAMESSA, Raniero, *Poslušnost*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993.

CANTALAMESSA, Raniero, *Sestra smrt*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.

CANTALAMESSA, Raniero, *My kážeme Krista ukřižovaného: Velkopáteční rozjímání v bazilice sv. Petra*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.

CANTALAMESSA, Raniero, *Maria, zrcadlo církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995.

CANTALAMESSA, Raniero, *Chudoba*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995.

DE FIORES, Stefano, *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.

DONGHI, Antonio, *Gesta a slova: úvod do symbolické mluvy liturgie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995.

GIGLIONI, Paolo, *Svatosti Krista a církve: souzvuk mezi Bohem a člověkem*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.

MASINI, Mario, *Úvod do „lectio divina“: teologie, metoda, spiritualita, praxe*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993.

JAN PAVEL II., papež, *Znamení odporu: rozjímání*. Velehrad: Křesťanská akademie, 1981.

2.4.2 ČEP JAN (*1902, †1974)

Prozaik a esejista katolické orientace, teolog, překladatel z francouzštiny, italštiny, španělštiny a němčiny.

Překladatelská činnost

Překladatelství se věnoval především ve 20. a 30. letech, kdy málo publikoval vlastní tvorbu. Podnikal i hojné cesty do zahraničí a poté co v srpnu roku 1948 emigroval se věnoval také publicistice a psal a vydával eseje. Z Itálie prostřednictvím samizdatového vydání jsou nám k dispozici jeho sebrané spisy nazvané *Samomluvy a rozhovory*⁶³, které obsahují šest svazků sepsaných v samizdatu. V jejich rámci je nám k dispozici esej *O lidský svět*, sepsaná v Římě roku 1953, následovaná esejí *Poutník na zemi*, vydané křesťanskou akademií roku 1965. Českého vydání se pak esej dočkala v roce 1998⁶⁴.

⁶³ ČEP, Jan, *Samomluvy a rozhovory*. Praha: Vyšehrad; Brno: Proglas, 1997.

⁶⁴ ČEP, Jan, *Poutník na zemi*. Brno: Proglas; Praha: Vyšehrad, 1998.

Jeho prostřednictvím je nám k dispozici dílo Františkánské poselství světa.

Překlady z italštiny

GEMELLI, Agostino, *Františkánské poselství světa*. Praha: Ladislav Kuncíř, 1948.

2.4.3 HLAVÁČOVÁ IVANA (*1968)

Věnuje se uměleckému a odbornému překladu z italštiny a angličtiny, v obou jazycích tlumočí pro státní správu, církevní a soukromé subjekty. Také se podílela na zavádění programu „Adopce na dálku“. ⁶⁵

Překladatelská činnost

V překladech z italštiny se soustředí především na duchovní a náboženskou literaturu, jak dokazuje níže uvedený výčet její tvorby. Její překlady vycházejí ve spolupráci s Karmelitánským nakladatelstvím.

Její vztah k Itálii se projevuje například i tím, že v roce 1993 zpracovala pro *Radio Vaticana*⁶⁶ seriál zážitků z Kalkaty a Západního Bengálska. Rádio se dočkalo i své české sekce, kterou krom samotného Vatikánu šíří rádio Proglas. Pro zajímavost uvádím do poznámek odkaz na oficiální web italské⁶⁷ i české⁶⁸ stanice. Nakonec i článek katolického týdeníku nám poodhalí poslání Vatikánského rozhlasu.⁶⁹

Překlady z italštiny

ALLEGRI, Renzo, *Matka chudých: rozhovory s Matkou Terezou z Kalkaty*.

ALLEGRI, Renzo, *Matka chudých: rozhovory s Matkou Terezou z Kalkaty*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.

ALLEGRI, Renzo, *Matka chudých: rozhovory s Matkou Terezou z Kalkaty*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

CANTALAMESSA, Raniero, *Život pod vládou Kristovou*.

CANTALAMESSA, Raniero, *Život pod vládou Kristovou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994.

⁶⁵ Jde o sponzorování dětí v chudých oblastech světa při České katolické charitě.

⁶⁶ Jde o oficiální rozhlasovou stanici Vatikánu, jehož vedením jsou pověřeni jezuité.

⁶⁷ <http://www.radiovaticana.va/>

⁶⁸ <http://www.radiovaticana.cz/>

⁶⁹ <http://www.katydz.cz/tema/ciste-pravdive-nezkreslene.html>

CANTALAMESSA, Raniero, *Život pod vládou Kristovou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008.

FERRERO, Bruno, *Další příběhy pro potěchu duše*.

FERRERO, Bruno, *Další příběhy pro potěchu duše*. Praha: Portál, 1997.

FERRERO, Bruno, *Další příběhy pro potěchu duše*. Praha: Portál, 2001.

FERRERO, Bruno, *Další příběhy pro potěchu duše*. Praha: Portál, 2008.

SIENSKÁ KATEŘINA, svatá, *Dialog s Boží prozřetelností*.

SIENSKÁ KATEŘINA, svatá, *Dialog s Boží prozřetelností*. Praha: Krystal OP, 1998.

SIENSKÁ KATEŘINA, svatá, *Dialog s Boží prozřetelností*. Praha: Krystal OP, 2004.

Ostatní překlady

BIFFI, Giacomo, *Kristocentrismus: dějinné poznámky k věčnému tématu*. Praha: Krystal OP, 1996.

JAN PAVEL II., papež, *Překročit práh naděje*. Praha: Tok, 1995.

MARTINI, Carlo Maria, *Ty mě zkoumáš a znáš mě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995.

VRÁNA, Karel, *Dialogický personalismus*. Praha: Zvon, 1996.

2.4.4 SKALICKÝ JAROSLAV (*1867, †1947)

Překladatel z několika evropských novodobých jazyků, především angloirské a angloamerické poezie, jenž podstatně přispěl k věhlasu starořížského vydavatelství J. Floriana, s kterým spolupracoval. Vydával i za spolupráce jiných nakladatelů (L. Kuncíře, Atlantis) a také ve značné míře v kulturních časopisech – *Akord*, *Cesta*, *Archa*.

Překladatelská činnost

Překládal hlavně díla historická, filozofická, náboženská, přírodovědné a umělecké eseje a díla klasická. Všechna díla, která z italštiny přeložil, vyšly pouze jednou. I to je fakt, který mě nutí si myslet, že teologická literatura u nás opravdu nemá příliš zájem.

V tlumočení veršů se projevil jako tvůrce schopný nejen jazykově dobře zvládnout, ale též básnicky uchopit náročné texty předních básníků, jeho převody prózy se vyznačovaly významovou výstižností při dosažení formální dokonalosti a spolehlivou adekvátností věcnou.

Překlady z italštiny

Více vydání

PAPINI, Giovanni, *Život Kristův* Praha: Volvox Globator, 1993.

PAPINI, Giovanni, *Slova a krev*. Praha: Dr. Ot. Štorch – Marien, 1926.

Jedno vydání

D'AMBRA, Lucio, *Mister Whisky můj soupeř: román*. Praha: Vladimír Orel, 1931.

LEOPARDI, Giacomo, *Prózy*. Praha: V. Čechák, 1932.

PAPINI, Giovanni, *Hotový člověk*. Praha: Ladislav Kuncíř, 1926.

Překlady z vlaštiny od italských autorů

CALZINI, Raffaele, *Kristus a vetřelec*. Stará říše na Moravě: Marta Florianová, 1923.

CARDARELLI, Vincenzo, *Potopa*. Stará říše na Moravě: Marta Florianová, 1923.⁷⁰

PAPINI, Giovanni, *Modlitba ke Kristu*. Stará říše na Moravě: Marta Florianová, 1922.

***ROSSETTI, Dante Gabriel, *Dante – Gabriel Rossetti, čili, Manis animam pinet*. Stará říše na Moravě: Marta Florianová, 1923.⁷¹**

*ROSSETTI, Dante Gabriel, *Z „Domu života“*. Stará říše na Moravě: Marta Florianová, 1923.

*ROSSETTI, Dante Gabriel, *Znělky k obrazům*. Stará říše na Moravě: Marta Florianová, 1923.

*ROSSETTI, Dante Gabriel, *Poslední zpověď*. Stará říše na Moravě: Marta Florianová, 1923.

*ROSSETTI, Dante Gabriel, *Blažená panna*. Stará říše na Moravě: Marta Florianová, 1923.

*ROSSETTI, Dante Gabriel, *Drobné básně*. Stará říše na Moravě: Marta Florianová, 1923.

⁷⁰ Další díla od Cardarelliho, které uvádí Lexikon české literatury, jsou *Básně a Rodná země*, mě se je bohužel nepodařilo vyhledat.

⁷¹ V této publikaci jsou zahrnuty všechny níže uvedené překlady, které vyšly i samostatně.

2.5 Umberto Eco a estetika, umění, italská renesanční lyrika

Navštívit krásu nebo ošklivost a pokochat se nejen uměním na pohled ale i estetikou a filozofií může český čtenář prostřednictvím několika publikací, které jsou nám díky překladům Kateřiny Vinšové, Václava a Aleny Bahníkových, Jiřího Špačka či Jiřího Pelána k dispozici. Figuruje jím jméno osobnosti Umberta Eca.

Světznámý autor Jména rúže není znám pouze jako autor skvělých románů, nicméně vyšly i jeho vědecké práce, je autorem filosofických a umělecko-historických esejů. Umění a krása ve středověké estetice v překladu Zdeňka Frýborta patří k nejzdařilejším a nejinspiračnějším z nich. Eco v něm výstižně zachytil dějiny středověké estetiky, teologického i lidového vnímání nástěnných a deskových obrazů, hudby i architektury s důrazem na alegorický obsah a transcendentální dosah středověkého umění, jež nelze bez znalostí dobových estetických představ nikdy pochopit. Jak různě můžeme vnímat krásu, nebo její opak ošklivost se dozvěděli nejen kolektiv překladatelů v čele s Jiřím Pelánem, ale můžeme i my v knihách Dějiny krásy a Dějiny ošklivosti od stejnojmenného autora. Estetika 20. stol. přeložena Alenou Bahníkovou, Kateřinou Vinšovou a Jiřím Špačkem nám přináší pohled vývoje estetického vnímání od antiky do současnosti. Knihy jsou, a to nejen díky autorovu nadání, ale samozřejmě také přičiněním překladatelů velice čtivé, nicméně filozofická dílka nejsou pro každého atak je tu například souborné malířské dílo o nizozemském malíři Rembrandt zprostředkované Františkem a Dagmar Halasovými či projevy, články a privátní zápisky k významným osobnostem světového malířství v knize O malířích (Václav a Alena Bahníkoví). Nakonec výbor Nápadů v překladu Jaroslava Pokorného nám přináší aforismy, hádanky, bajky, žerty, příběhy a fantastické povídky z literární pozůstalosti slavné osobnosti italské renesance, Leonarda da Vinciho.

Všechny tyto knihy jsou k dostání v národní pražské knihovně s možností výpůjčky na 30 dní či do studovny jedné z poboček. Národní konzervační fond vlastní archivní exempláře.

2.5.1 FLEISCHMANN IVO (*1921, †1997)

Překladatel francouzské, anglické a italské literatury.

Překladačská činnost

Od roku 1986 se věnoval literární práci ve svobodném povolání, překládal hlavně poezii a dramata. Mimo jiné pracoval na Ministerstvu kultury (přednosta oddělení pro kulturní styky se zahraničím) a také byl redaktorem Literárních novin.

Překlady z italštiny

ECO, Umberto, Navštívení krásy: Italská renesanční lyrika.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1954.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1954.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1955.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1956.

ECO, Umberto, *Navštívení krásy: Italská renesanční lyrika*. Praha: Mladá fronta, 1964.

Nejprve vyšel výbor, který uspořádal Jaroslav Pokorný a Jan Vladislav roce 1954. Přeložili jej společně Ivo Fleischmann, Emanuel Frynta, František Halas, Jaroslav Pokorný a Jan Vladislav. Předmluva „Italská renesance“ a poznámky napsal Jaroslav Pokorný. Jedná se o první vydání výboru. Následuje 1. vydání knihy v roce 1954 v nakladatelství SNKLHU, které má na svědomí i druhé a třetí vydání v letech 1955 a 1956. Mladá fronta vydává knihu poprvé v roce 1964. Knihy se od sebe v překladu neliší, vždy se jedná o překlad výše zmíněných osob. Liší se od sebe obsahem, některá vydání obsahují doslov, který jinde není apod.

Literární pásmo vyšlo také k 655. výročí narození Francesca Petrarce, které zpravovala Jiřina Mikuškovičová – obsahuje ukázky z děl Francesca Petrarce.

2.5.2 FRYNTA EMANUEL (*1923, †1975)

Překladatel z mnoha jazyků, počínaje dominantní ruštinou, ale také němčina, angličtina, francouzština, španělština... Za spolupráce i z jiných jazyků, což dokazují překlady z italštiny. Řadu překladů doprovodil zasvěcenými komentáři, překlady či doslovy. Přispíval do řady periodik. Vlastní tvorbu publikoval převážně časopisecky, vydával rovněž knihy o teorii umělecké fotografie a monografické práce o fotografech, uplatnil se i jako filmový scenárista. Některé literárněvědné studie byly zacíleny na zahraniční publikum a vyšly cizojazyčně, řada esejisticky pojatých prací o české i světové literatuře zůstala v rukopisech.

Překladatelská činnost

Já ho zařadila do této skupiny, protože se podílel na překladu Italské renesanční lyriky.

Překlady z italštiny

ECO, Umberto, Navštívení krásy: Italská renesanční lyrika.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1954.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1954.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1955.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1956.

ECO, Umberto, *Navštívení krásy: Italská renesanční lyrika*. Praha: Mladá fronta, 1964.

2.5.3 VINŠOVÁ KATEŘINA (*1948)

Překládá francouzskou a italskou beletrii, především současnou prozaickou a esejistickou tvorbu, a také divadelní hry. Dále přeložila stovky hraných filmů pro dabing, podstatnou část komiksové řady Asterix a Tintin, zabývá se také titulkováním filmů.

Překladatelská činnost

Z hlediska překladatelské činnosti je Kateřina Vinšová bezesporu přínosnou a zajímavou osobností. Patří mezi skupinu mladších a stále působících překladatelů. Nejvíce upouštává svůj překladatelský talent k próze, konkrétně má na kontě nespočet novel a románů, které se staly beletrii. Často vydané za laskavé finanční podpory Národní komise na podporu a

šíření italské kultury v zahraničí při Ministerstvu zahraničních věcí Italské republiky a ve spolupráci s Italským kulturním institutem.

Zde bych vytyčila román *Nespočet* už jen proto, že Jiří Pelán o něm píše v doslovu: „*Jakkoli je velmi ošidné známkovat literaturu, lze se s dobrým svědomím odvážit tvrzení, že Sebastiano Vassalli je nejlepším italským vypravěčem oné generace, jež vystřídala generaci Morantové, Ortesové, Calvina či Sciasci...*“⁷², „...román *Nespočet* je přesvědčivou ukázkou Vassalliho vypravěčského umění...“.⁷³

Nezastupitelnou roli hraje i v překladech výborů. Právě kvůli nim jsem ji zařadila do výše zmíněné kapitoly, byť se na překladu podílelo více osobností české překladatelské scény. V tom já právě vidím tu zajímavost a neobyčejnost. Zde se mi nabízí otázka, zdali je větším uměním překládat knihu sám, ve své vlastní režii či spolupracovat na překladu s více lidmi. Já si myslím, že podílet se na překladu je rozhodně role mnohem obtížnější. Ze všech kapitol, které jsou rozděleny mezi jednotlivé překladatele, například v *Dějinách krásy* obdržela Kateřina kapitoly 9 – 11, musí vyjít jednotný text. Z individuálních překladatelských metod a stylistických pomůcek a výstřelků ucelený soubor. Subjektivní pojetí musí jít většinou stranou a s tím, že by měl překladatel volnou ruku, jak se říká, se může rozloučit. Samozřejmě vše záleží na domluvě a především také tím, kdo překlad shůry řídí a vždy je i zvolen odpovědný redaktor, který zcela nezaujatě text přečte a zhodnotí jako celek, přesto, není to vůbec nic jednoduchého a ambiciózní člověk prahnoucí po ohlase či neúnavný prosazovatel svých názorů a metod by si zde asi nepřišel na své. Ze své zkušenosti z 3. ročníku mého studia mohu říci, že ani pro mne to není to správné řešení. Podílet se na překladu vyžaduje koordinaci a sladění, domluvu a harmonii, potlačení ega a tvůrčího pudu. Proto jako člověk, který se spoléhá vždy jen sám na sebe, musím uznat čest těm, kdo se do tohoto úkolu pustí a dokončí ho.

To jsem ovšem jaksi odbočila, máme tu tedy Umberta Eca a jeho *Dějiny krásy* a *Dějiny ošklivosti*. Na překladu *Dějin ošklivosti* je zajímavé, že kromě překladatelů podílejících se na jednotlivých kapitolách jsou v knize obsaženy také jiné překlady. V samých jednotlivých kapitolách jsou totiž zahrnuty ukázky, které již překládali jiní v jiných publikacích, a není jich málo. V podstatě by se dalo říci, že jsou mezi nimi zastoupeni všichni překladatelé uvedení v mé práci a mimo ty také ti, kterými se sice nijak zvlášť nezabývám, a to ne snad

⁷² PELÁN, Jiří, Vassalliho obrazy z hlubin času. In *Nespočet*, str. 247.

⁷³ Tamtéž. Str. 263.

proto, že by nestáli za zmínku, ale bohužel rozsah práce by nemohl ani minimálně pojednat o všech, do tohoto století patří také a jejich význam není o nic menší. Konkrétní výčet s názvy děl uvedu do příloh. Zastoupená byla Kateřina i v překladu Dějin Itálie, jehož první české vydání, jak je uvedeno na předsádce knihy, patří mezi nejoriginálnější knihy o dějinách a kultuře národů a lidí, kteří obývali apeninský poloostrov. Nakonec se podílela i na překladu knihy Estetika 20. Století, ve které jí byly přiděleny kapitola první a čtvrtá. Jejimi kolegy v této práci byli také Alena Bahníková a Jiří Špaček.

Z hlediska překladu coby vědní disciplíny je zajímavá kniha Magický svět Ernesta De Martina, jejíž terminologie byla trnem v oku mnohým kritikům a kvůli níž muselo dojít ke druhému, přepracovanému vydání, obohacenému o dodatky vysvětlujícími některé pojmy. Sám Ernesto píše v závěrečných poznámkách: „...*jak jsme již řekli v úvodu ke druhému vydání, nehodláme zde polemizovat s badateli, které ke kritice tezí Magického světa přivedly různé podněty. V těchto dodatcích jsme jen chtěli předložit čtenářům nejzajímavější komentáře k dané tezi jak z oblasti filozofické, tak z oblasti historie náboženství.*“.⁷⁴ Český překlad knihy upozorňuje také na to, že v souvislosti s existencialistickou terminologií, s níž se čtenář na stránkách De Martinovy knihy setká, se v tomto překladu neřídí terminologií, již užívají autoři překladu Heideggerovy práce Bytí a čas. Cílem překladatelů je, jak uvádí Jindřich Vacek, aby byl text pro čtenáře srozumitelnější.

Rozhodně zajímavou skladbu má dílo Já to doufejme nějak zmáknou, které obsahuje 60 slohových prací neapolských dětí a k vydání je připravil Marcello D'Orta. V překladu Kateřiny Vinšové vyšly roku 2009.

Nakonec přeložila také několik divadelních her.

Překlady z italštiny

MAGRIS, Claudio, *Dunaj*.⁷⁵

MAGRIS, Claudio, *Dunaj*. Praha: Odeon, 1992.

MAGRIS, Claudio, *Dunaj*. Praha: Mladá fronta, 2010.

TABUCCHI, Antonio, *Indické nokturno*.⁷⁶

TABUCCHI, Antonio, *Indické nokturno*. Praha: Argo, 1988.

⁷⁴ DE MARTINO, Ernesto, Závěrečné poznámky. In *Magický svět*. Str. 287.

⁷⁵ První i druhé vydání přeložila Kateřina Vinšová společně s Bohumilem Klípou. Jedná se o přetisk stejného překladu.

⁷⁶ Všechna tři vydání přeložila Kateřina Vinšová a vyšla v nakladatelství Argo v Praze. Jedná se o přetisk, knihy se v překladu neliší.

TABUCCHI, Antonio, *Indické nokturno*. Praha: Argo, 2001.

TABUCCHI, Antonio, *Indické nokturno*. Praha: Argo, 2002.

TABUCCHI, Antonio, *Jak tvrdí Pereira*.⁷⁷

TABUCCHI, Antonio, *Jak tvrdí Pereira*. Brno: Barrister a Principal, 2005.

TABUCCHI, Antonio, *Jak tvrdí Pereira*. Praha: Academia, 2012.

PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*.

PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*. Praha: NLN, 1997.

PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*. Praha: NLN, 2001.

PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*. Praha: NLN, 2004.

PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*. Praha: NLN, 2010.

Všechna tato vydání vyšla v nakladatelství Lidové noviny a společně je přeložili Drahoslava Janderová, Kateřina Vinšová a Bohumil Klípa. Všechny knihy jsou stejné, jak vazbou, tak překladem, jedná se pouze o dotisk.

TAMARO, Susanna, *Běž, kam tě srdce povede*.⁷⁸

TAMARO, Susanna, *Běž, kam tě srdce povede*. Praha: Mladá fronta, 1994.

TAMARO, Susanna, *Běž, kam tě srdce povede*. Praha: Mladá fronta, 1995.

Ostatní překlady

BONAVIRI, Giuseppe, *Nezměrný čas*. Praha: NLN, 1996.

BUZZATI, Dino, *Těživé noci: výběr z povídek*. Praha: Práce, 1989.

CAMILLERI, Andrea, *Hliněný pes*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004.

CARDELLA, Lara, *Chtěl jsem nosit kalhoty*. Praha: Talpress, 1993.

DE MARTINO, Ernesto, *Magický svět: prolegomena k dějinám magika*. Praha: Argo, 2002.

ECO, Umberto, *Dějiny krásy*. Praha: Argo, 2005.

ECO, Umberto, *Dějiny ošklivosti*. Praha: Argo, 2007.

FAMILIARI, Rocco, *Prezident*. Praha: Dilia, 1993.

GINZBURG, Natalia, *Vzal jsem si tě pro zábavu*. Praha: Národní divadlo, 2004.

LEVI, Primo, *Když ne nyní, kdy?*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006.

MADIERI, Marisa, *Vodově zelená*. Příbram: Pistorius a Olšanská, 2007.

MAGRIS, Claudio, *Mikrokosmy*. Praha: Mladá fronta, 2000.

PERNIOLA, Mario, *Estetika 20. stol.*. Praha: Karolinum, 2000.

⁷⁷ Dotisk.

⁷⁸ Dotisk.

TAMARO, Susanna, *Udatný Michele a kamarádka lednička*. Praha: Albatros, 1999.

VASSALLI, Sebastiano, *Archeologie přítomnosti*. Praha, Příbram, Litomyšl: Paseka, Pistorius, 2006.

VASSALLI, Sebastiano, *Labuť*. Praha: Euromedia group – Odeon, 2000.

VASSALLI, Sebastiano, *Zlato světa*. Praha: Odeon, 1996.

VASSALLI, Sebastiano, *Nespočet: Vergilius s Maecenatem v zemi Rasnů*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2003.

2.5.4 VLADISLAV JAN (*1923, †2009)

Vlastním jménem Ladislav Bambásek byl překladatel, který se již na počátku své literární dráhy představil převodem Shakespearovských sonetů. Nositelem Řádu T. G. Masaryka⁷⁹, nositelem Řádu umění a literatury⁸⁰. Dále také získal cenu PEN klubu⁸¹ za celoživotní dílo a Státní cenu za dílo překladatelské, za celoživotní práci v oblasti uměleckého překladu s přihlédnutím k překladům publikací Michelangela Buonarrotiho.

Toto literární ocenění udělované Ministerstvem kultury mimo jiné získali například i Vladimír Mikeš za celoživotní dílo, Jiří Pelán za básníky soumraku či Josef Hiršal.

Překladatelská činnost

I Jan Vladislav měl rozhodně estetické cítění a nám zprostředkovával především poezii. Svůj překladatelský zájem soustředil na několik základních okruhů – evropskou a renesanční lyriku, starou japonskou a čínskou poezii, lidovou slovesnou tvorbu a konečně moderní poezii, mj. ukrajinských, francouzských a hlavně italských básníků. Své překlady a studie publikoval i v časopisech (např. Světová literatura, Kulturní tvorba, aj.) a po odchodu do exilu otiskoval kulturně politické články, básně, eseje a překlady v zahraničních periodikách (*Listy – Řím*, *Studie – Řím*, aj.). Jeho příspěvky se objevily i v antologii *Básníci ve stínu šibenice* vydané Křesťanskou akademií v Římě. Jedná se o úryvky z děl českých spisovatelů, především politických vězňů stalinské éry. Přispíval do řady samizdatových sborníků a také založil a až po odchodu do důchodu řídil samizdatovou edici *Kvart*, kde vyšlo přes 120 původních a přeložených knižních titulů, v rámci této edice publikoval i vlastní práce.

⁷⁹ Státní vyznamenání České Republiky a bývalého Československa udělované osobám, které se zasloužily o rozvoj demokracie, humanity a lidských práv.

⁸⁰ Francouzský řád udělovaný francouzským ministrem kultury za významné zásluhy na poli literatury a umění.

⁸¹ Celosvětové sdružení spisovatelů.

To dokazuje, že významná je i jeho činnost ediční, v rámci níž českému čtenáři uspořádal a také přeložil básně, dopisy a další dobové italské dokumenty z prací Michelangela Buonarrotiho *Žiji svou smrtí*, *Oheň, jímž hořím*, *Z lyriky* či *Podoba živé tváře*. V poznámkách knihy *Z lyriky* uvádí Vladislav: „...*Tlumočení jeho poesie musí být více než kdy jindy zároveň interpretací, snažila se tato česká verze, nejednou v protikladu k předchozím, zdůraznit spíš prvky podstatné, jak byly naznačeny v předchozích řádcích, než nahodilosti, jež mohou snad upoutat první pohled, ale skutečnou tvář M. netvoří.*“⁸², „...*Zhruba v tomto smyslu uvažoval kdysi o jeho překladu František Halas, z jeho záměru zůstalo pro nás spíš svědectví než torso, překlad jediný, i když slavné básně „Já jako dřev jsem v kostech a nic víc“... „...A poněvadž toto tlumočení vznikalo za neustálé vzpomínky na onen básníka už neuskutečněný úmysl, patří do posledního verše jemu a jeho památce...*“⁸³. V poznámkách se také dočteme, že básně jsou řazené podle předpokládané doby vzniku a tituly, volené podle pravděpodobných adresátů Michelangelových veršů, jsou fikce překladatele. Pro informaci uvádí kniha pro každou báseň původní znění prvního verše a číslo uspořádání Valentina Piccoliho (viz bibliografii), případně další potřebné vysvětlivky. Zajímavá je kniha také tím, že v ní bylo použito jiných původních edic a tlumočení, jež jsou všechny uvedené v bibliografii knihy (str. 81).

Publikace *Žiji svou smrtí* zaujímá tím, že překlady v tomto svazku jsou doplněny řadou dosud nepublikovaných převodů a svým uspořádáním i různými drobnějšími úpravami, jež si toto nové řazení a výklad vyžádaly, se liší od předchozího vydání, jež v jistém smyslu korigují. (Giraudovo vývody). Básnické dílo Michelangelovo se tedy zde představuje českému čtenáři poprvé v podobě, k níž dospělo v posledních letech michelangelovského bádání.

Z lyrického hlediska je také zajímavá kniha *Šílený Orfeus*, kde je v ediční poznámce uvedeno: „*Campanovo dílo dosud překládáno nebylo, alespoň pokud je mi známo, a tak je tento český překlad jedním z prvních, a proto tím obtížnějších pokusů o tlumočení většího souboru z jeho poezie. Obsahuje kromě dvou tří zlomků celé Orfické písně a v druhém oddílu pak výběr z básnickovy pozůstalosti. V podstatě má český čtenář k dispozici celý Campanův odkaz.*“⁸⁴

Méně významné jsou pak jeho překlady prózy a dramatu, které uvádím v přehledu jeho překladů.

⁸² VLADISLAV, Jan, Doslov. In *Z lyriky*. Str. 73.

⁸³ Tamtéž. Str. 74.

⁸⁴ VLADISLAV, J., ediční poznámka. In *Šílený Orfeus*. Str. 143 – 144.

Překlady z italštiny

Více vydání

ALIGHIERI, Dante, *Nový život*. Praha: Pragokonzert, 1965. ⁸⁵

ECO, Umberto, *Navštívení krásy: italská renesanční lyrika*.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1954.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1954.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1955.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1956.

ECO, Umberto, *Navštívení krásy: Italská renesanční lyrika*. Praha: Mladá fronta, 1964.

GOLDONI, Carlo, *Komedie*.

GOLDONI, Carlo, *Komedie*. Praha: SNKLHU, 1954.

GOLDONI, Carlo, *Komedie*. Praha: SNKLHU, 1955.

Na překladu do sbírky *Komedie* se podílel Jan Vladislav převodem několika divadelních her. Všechny uvádím níže spolu s výkladem.

SVEVO, Italo, *Vědomí a svědomí Zena Cosiniho*.

SVEVO, Italo, *Vědomí a svědomí Zena Cosiniho*. Praha: Odeon, 1975.

SVEVO, Italo, *Vědomí a svědomí Zena Cosiniho*. Kutná Hora: Tichá Byzance, 2005.

UNGARETTI, Giuseppe, *Cítění času*.

UNGARETTI, Giuseppe, *Cítění času*. Praha: SNKLHU, 1961.

UNGARETTI, Giuseppe, *Cítění času*. Praha: BB art, 2005.

Ostatní překlady

BUONARROTI, Michelangelo, *Žiji svou smrtí: básně*. Praha: Mladá fronta, 1970.

BUONARROTI, Michelangelo, *Oheň, jímž hořím*. Praha: Mladá fronta, 1999.

BUONARROTI, Michelangelo, *Michelangelo: Podoba živé tváře: Básně, dopisy a dokumenty*. Praha: SNKLU, 1964.

⁸⁵ Zde poze propůjčil krycí jméno.

BUONARROTI, Michelangelo, *Z lyriky*. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1958.

CAMPANA, Dino, *Šílený Orfeus*. Praha: Mladá fronta, 1968.

COMPARETTI, Domenico, *Princ papoušek*. Praha: SNDK, 1967.

CHRISTOFANELLI, Rolando, *Chlapec Raffael*. Praha: Svoboda, 1976.

DE SANCTIS, Francesco, *Dějiny italské literatury*.

MONTALE, Eugenio, *Anglický roh: výběr z poezie*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2001.

NERUCCI, Gherardo, *Fanta Giro: Krásná tvář*. Praha: SNDK, 1959.

PIRANDELLO, Luigi, *5 her a jedna aktovka*. Praha: Odeon, 1967.

PIRANDELLO, Luigi, *Sicilská komedie*. Praha: Dilia, 1960.

TASSO, Torquato, *Šeptání noci*. Praha: Československý spisovatel.

2.6 Francesco de Sanctis a dějiny italské literatury, literatura historická, historický román, román

Do historie a dějin můžeme proniknout nejen díky různým odborným publikacím, ale také pro mne rozhodně příjemnější cestou a to prostřednictvím historického románu. Tyto knihy sice nezaručují hrubá fakta, nicméně jistou historickou představu jistě zaručí. Díky dějinnému kontextu, historickému pozadí a milostnému příběhu v popředí jsou tyto knihy nejen velice čtivé, ale také rozšíří naše obzory.

V prvním případě, pro milovníky dějin a encyklopedií napsal slavný italský literární historik Francesco de Sanctis Dějiny italské literatury, Giuliano Procacci přináší Dějiny Itálie.

Historických románů máme díky překladům především Václava Čepa ale také Zdeňka Kalisty, Jaroslava Pokorného a Drahoslavy Janderové k dispozici více. Také jména figurujících autorů jistě nejsou zcela neznámá. Alessandro Francesco Tommaso Manzoni a jeho Snoubenci, považováni za jeho nejvýznamnější dílo, které líčí poměry v Lombardii v letech 1628 – 1630. Také Zpověď italova v podání Ippolita Nieva, právě která bývá přirovnávána k Manzoniho snoubencům představuje mohutnou fresku Itálie a jejích pohnutých osudů, společenských i politických, Luigi Pirandello a jeho Staří a mladí nás zavede do sicilského města Girgenti či Anna Banti se svou Spálenou košilí představuje Florencii, kde líčí osudy Markéty Luisy Orleánské. Historický román z doby Ježíšovy představují Francesco Antonio Perri v knize Neznámý učedník, Gepard Giuseppe Tomasi di Lampedusa způsobil velký rozruch v literárním světě a zachvátí nás revoluční vlnou Itálie a Sicílie v letech 1860 – 1862, kde šlo o snahu sjednocení Itálie. V neposlední řadě musím zmínit jméno Prima Leviho a jeho romány z období druhé světové války, které nás uzavrou do koncentračního tábora.

Další druh románu představuje psychologický a pak zcela prostě román, jejichž překladům se věnovali především Václav Čep a Jaromír Fučík, objevují se zde ale i jména Jana Vladislava, Niny Tučkové, Adolfa Felixe, Josefa Kostohryze, Benjamína Jedličky či Vladimíra Hořkého. Zde převládá především jméno Alberta Moravia, jehož romány se soustředí na motivy odcizení, úpadky rodiny a krach lidských vztahů. Jeho nejtypičtějšími tématy je nuda a její vliv na člověka. Romány Římanka, Lhostejní, Maškaráda či Horalka nám jistě tento úhel pohledu zaručí. Jména, která ještě v mém seznamu vyčnívají je Italo Calvino a Italo Svevo s knihou Vědomí a svědomí Zena Cosiniho, o jehož překlad se nejprve zasadila Hana Benešová a druhé, opravené vydání vyšlo za pomoci Jana Vladislava. Ostatní jména jsou, ale-

spoň mě, víceméně neznámá a proto je uvádím až spolu s ostatními překlady u daného překladatele.

2.6.1 ČEP VÁCLAV (*1908, †1985)

V překladatelském rejstříku Václava Čepa je italská, francouzská a španělská próza 19. a hlavně 20. Století. Dominantou jeho překladatelského díla tvoří románové fresky zrcadlící převratné úseky moderních italských dějin (Bacchelli, Fogazzaro, Manzoni, Nievo).

Mimo jiné absolvoval v letech 1931 – 1932 stipendijní pobyt v Římě a dále také působil jako profesor.

Překladatelská činnost

Jméno Václava Čepa překladatele se pojí především s prózou, konkrétně s románem a historickým románem. Pozornost bych věnovala hlavně Albertu Moraviovi a jeho *Římance*, už jen proto, že v doslovu se Čep zmiňuje o románu: „*Římanka byl první velký Moraviův úspěch*“⁸⁶. Rozsáhlé Moraviovo dílo nicméně zahrnuje více knih pojící se s mými překladateli. Okruh postihl všechny podstatné literární žánry a tak tu máme také *Římské povídky*⁸⁷ v překladu Jaroslava Pokorného, ve kterých se ozve leccos z poválečného neorealismu, jeho zacílení na drobný životopisný detail a jeho příklon k hovorové mluvě a druhořadý význam údajně mají jeho práce dramatické, *Lhostejní*⁸⁸ v překladu Adolfa Felixe a *Maškarádu*⁸⁹ Jaromíra Fučíka, které byly svého času zdramatizovány.

Římanka vyšla ve dvou vydáních v nakladatelství Odeon již v letech 1966 a 1976 a novější vydání v nakladatelstvích Levné knihy a Academia v letech 2002 a 2009. Všechna tato vydání jsou přeložená Václavem Čepem a v nijak se neliší, jde pouze o přetisk jednoho a toho samého překladu. Za prvním vydáním následovala další a román se dokonce dočkal zfilmování, natočeného r. 1954 Luigi Zampou, kde zazářila Gina Lollobrigida. Zfilmování se dočkala většina jeho románů, proto se můžeme podívat i na tuto verzi románu *Horalka*.

Dalším významným jménem je Alessandro Manzoni a Ippolito Nievo. Právě dva romány těchto dvou prozaických velikánů bývají často srovnávány. *Snoubenci*, které vyšly vícekrát v podání Otakara Hínka, Václava Diviše a samozřejmě Václava Čepa a *Zpověď Italova*, kde se v doslovu snaží tyto romány popsat Zdeněk Kalista: „...*Zpověď Italova nelze rozhodně*

⁸⁶ ČEP, Václav, *Pokus o chórický román*. In *Římanka*. Str. 432.

⁸⁷ MORAVIA, Alberto, *Římské povídky*. Praha: SNKLHU, 1958.

⁸⁸ MORAVIA, Alberto, *Lhostejní*. Praha: Škeřík, 1933.

⁸⁹ MORAVIA, Alberto, *Maškaráda*. Praha: Nakladatelské družstvo Máje, 1947.

označit jako román autobiografický v žádném toho slova smyslu. Svým druhovým charakterem se Nievovo dílo spíše poutá k italskému historickému románu své doby, v tom jmenovitě k slavným „Snoubencům“, více než 30 let vytvořilo ovšem mezi oběma romány velké rozdíly, které se týkají samotné románové koncepce obou autorů...“, „...Snoubenci jsou kniha rozvažovaná, kde každá řádka, každé slovo jsou promyšleny, odváženy, Zpověď Italova je improvizace, plod šťastné a bohaté fantazie, která se nechává unášet vzpomínkami, strhovat citem, kniha nestejněměrná, ale plná verry, humoru, důvěřivé sdílné srdečnosti, i když se občas tváří mravokárně a hlubokomyslně...“.⁹⁰

Snoubenci se také staly objektem mého zájmu, a proto jsem si vypůjčila tři různé svazky. Co se týká okolností samotného sepsání tak slavného románu, nestačila jsem se divit. Rukopis, který se dostal Manzoniho do ruky, byl opravdu oříšek: „...Listuji letmo v rukopise, který obsahuje spustu floskulí a tintěrek, jeho sloh je tuctový, neobratný a pln chyb! Lombardismy jen se tu hemží, slovních obrátů používáno neobratně, s mluvnicí nakládáno co nejsvévolněji, věta na větu bez ladu házena. Tu i tam se mihne nějaké módní španělské slůvko...“, „...Zkrátka všude jen honosná deklamace, plná chyb a nemožností a nad tím nadutá ctižádost, jež je tak vlastní všem dílům onoho století...“, „... Je vskutku nesnadno přeložit cosi takového...“. Položil si otázku a vyřešil to následovně: „Proč bych nemohl použítí části událostí onoho rukopisu, změniv ovšem způsob vypravování?“. A tak se mohl do překladu pustit. Během této činnosti je ještě zajímavý fakt, že text obsahoval podle Manzoniho spousty až neuvěřitelných historek. Některé události a zvyky líčené autorem mu připadaly tak neobvyklé a podivné, že se rozhodl vyslechnout svědky a pustit se do bádání, takové pátrání rozptýlilo všechny jeho obavy.

Tu tedy několik slov k sepsání románu, nicméně mě zajímá ještě další věc a to je překlad. Na mušku jsem si vzala vydání z roku 1926 pořízené Otakarem Hinkem, které jsem porovnávala s vydáními Václava Čepa, který nejprve překlad provedl roku 1951 pod pseudonymem Václav Diviš a následně v letech 1957 a 1958 již pod svým vlastním jménem. Všechny tyto čtyři svazky jsem měla před očima a opět jsem zaznamenala jisté slovosledové, nikoliv však smyslové změny. Pro srovnání uvádím 3 úryvky z první věty, které se nepatrně liší.

⁹⁰ KALISTA, Zdeněk, Dějiny, vzpomínky a fantazie. In *Zpověď italova*. Str. 789 – 793.

*Ono rameno Comského jezera obracející se k jihu, mezi dvěma nepřetržitými horskými řetězy a vybíhající v nesčetné zálivy a zátociny, zužuje se pojednou a postupuje dále v podobě řeky mezi předhořím po pravé, širokým pak pobřežím po levé straně...*⁹¹

X

*To rameno Comského jezera, jež se táhne k jihu mezi dvěma souvislými horskými řetězy a tvoří nesčetné zálivy a zátociny, najednou se zužuje a vypadá jako řeka mezi předhořím po pravé straně a širokým pobřežím po straně levé...*⁹²

X

*Rameno Comského jezera, jež se obrací k jihu mezi dvěma souvislými horskými řetězy, jež jsou samý záliv a zátčina, podle toho, jak hory vybíhají a ustupují, náhle jako by se zužovalo a vypadá jako řeka mezi předhořím po pravé straně a širokým pobřežím po straně levé...*⁹³

⁹¹ Vydání z roku 1927.

⁹² Vydání z roku 1951.

⁹³ Vydání z roku 1957.

Z hlediska překladatelské činnosti coby vědního oboru je zajímavý román Dědic Montezumův, kde je v závěrečné poznámce napsané Carlem Salinarim uvedeno: „*Italský nakladatel měl obavy, že složitý pravopis vlastních mexických jmen ztěžuje četbu textu, a proto jsem přistoupil na to, že ta jména zkrátím tím, že je barbarsky roztrhám: a tak se stal z Citlalkoatla Citla...*“, „*...z očividných důvodů jsem udělal výjimku v případě Montezumy, jinak jsem pro pořádek použil tohoto bizarního pravidla u všech vlastních jmen, a to také u těch, která by se snad dala vyslovit bez nesnází...*“.⁹⁴ Na přání autora jsou v knize uvedena některá jména v plném znění.

Za zmínku pak ještě stojí Bacchelli Riccardo a jeho třídílný román Mlýn na Pádu, Fogazzaro Antonio nebo Chelli Gaetano Carlo.

Okrajově se Václav Čep věnoval i ostatním žánrům literatury, což dokazují jeho překlady Luigiho Pirandella.

Překlady z italštiny

MANZONI, Alessandro, *Snoubenci*.

MANZONI, Alessandro, *Snoubenci*. Praha: SNKLHU, 1957.

MANZONI, Alessandro, *Snoubenci*. Praha: SNKLHU, 1966.

MANZONI, Alessandro, *Snoubenci*. Praha: Odeon, 1973.

MANZONI, Alessandro, *Snoubenci*. Praha: Odeon, 1985.

MANZONI, Alessandro, *Snoubenci*. Praha: Odeon, 1986.

MORAVIA, Alberto, *Římanka*.

MORAVIA, Alberto, *Římanka*. Praha: Odeon, 1966.

MORAVIA, Alberto, *Římanka*. Praha: Academia, 2009.

VERGA, Giovanni, *Mistr don Gesualdo*.

VERGA, Giovanni, *Mistr don Gesualdo*. Praha: Oldřich Petr, 1927.

VERGA, Giovanni, *Mistr don Gesualdo*. Praha: Odeon, 1970.

Vyšel již v roce 1927 v překladu Niny Tučkové, Václav Čep ho přeložil až v roce 1970. Knihy se od sebe nepatrně liší, nicméně není tomu tak v rámci smyslu, nýbrž slovosledu.

⁹⁴ SALINARI, Carlo, Závěrečná poznámka. In *Dědic Montezumův*. Str. 439.

Ostatní překlady

BACCHELLI, Riccardo, *Mlýn na pádu*. Praha: Novina, 1942.

BALDACCI, Elio, *Intimní život rostlin*. Praha: Novina, 1941.

BANTI, Anna, *Spálená košile*. Praha: Odeon, 1976.

COCCIOLI, Carlo, *Dědic Montezumův*. Praha: Lidová demokracie, 1967.

CHELLI, Gaetano Carlo, *Dědictví*. Praha: Odeon, 1977.

DELEDDA, Grazia, *Ztracený chlapec: povídky*. Praha: SNKLU, 1963.

ERIZZO, Pierluigi, *Život advokátův*, Praha: Novina, 1941.

FOGAZZARO, Antonio, *Malý starodávny svět*. Praha: Lidová demokracie, 1965.

NIEVO, Ippolito, *Zpověď italo*. Praha: Odeon, 1966.

PALAZZESCHI, Aldo, *Sestry Materassiovy*. Praha: Odeon, 1975.

PIRANDELLO, Luigi, *Mezi dvěma stíny*. Praha: SNKLHU, 1959.

PIRANDELLO, Luigi, *Noc*. Praha: Odeon, 1986.

PIRANDELLO, Luigi, *Staří a mladí*. Praha: SNKLHU, 1958.

VENTURI, Marcello, *Bílý prapor nad Kefalonií*. Praha: Naše vojsko, 1965.

2.6.2 FUČÍK JAROMÍR (*1899, †1989)

Překladatel z italštiny, francouzštiny a angličtiny.

Mimo jiné působil jako ministerský úředník na ministerstvu školství, informací a kultury (1945 – 54, zde v odboru pro kulturní styky se zahraničím, konkrétně s Itálií), posléze na ministerstvu zahraničí, v jehož úvazku působil 1955 – 58 jako vyslanecký rada na čs. zastupitelství v Římě. Z jeho cest po mnoha zemích Evropy jsou nejdůležitější návštěvy Itálie. Má zásluhy o rozvoj italské bohemistiky.

Překladatelská činnost

Ve své činnosti je zaměřen na současnou italskou prózu s vyhraněným sociálním a antifašistickým rázem. Překladatelskou praxi doplňoval odbornou italianistickou prací v podobě doslovů, komentářů a slovníkových hesel.

Mezi překlady se objevují světoznámá jména jako Arpino Giovanni, Germanetto Giovanni či Alberto Moravia.

Překlady z italštiny

PRATOLINI, Vasco, *Ulička chudých milenců*.

PRATOLINI, Vasco, *Ulička chudých milenců*. Praha: Československý spisovatel, 1950.

PRATOLINI, Vasco, *Ulička chudých milenců*. Praha: Mladá fronta, 1965.

Ostatní překlady

ARPINO, Giovanni, *Léta poznávání*. Praha: Československý spisovatel, 1961.

GERMANETTO, Giovanni, *Italský revolucionář*. Praha: Práce, 1951.

MORAVIA, Alberto, *Maškaráda*. Praha: Nakladatelské družstvo Máje, 1947.

NOBILE, Umberto, *Červený stan: vzpomínky na sněhy a ohně*. Praha: Československý spisovatel, 1972.

SVEVO, Italo, *Povedený kousek*. Praha: SNKLU, 1962.

VITTORINI, Elio, *Sicilské táčky*. Praha: Máj, 1948.

2.6.3 KOSTOHRYZ JOSEF (*1907, †1987)

Autor meditativní poezie, esejista, překladatel, zejména z italštiny a francouzštiny.

Překladatelská činnost

Překládal hlavně prózu z italštiny, francouzštiny, angličtiny, polštiny, němčiny a španělštiny. Jeho prozaická tvorba pojímá široký časový úsek od 17. stol. až po současnost. Tento fakt dokazují i jeho níže uvedené překlady, kde mu nedělá problém přeskochit od Kristových let přes Benátskou republiku až do druhé světové války. Mimo překladatelské činnosti

také zpracoval učebnici *Italsky rychle a všude*⁹⁵ a v letech 1934 – 36 učil češtinu na *Ústavu pro východní Evropu v Římě* a 1936 současně i v *Orientálním ústavu v Neapoli*.

Překlady z italštiny

CALZINI, Raffaele, *Benátská komediantka*.

CALZINI, Raffaele, *Benátská komediantka*. Praha: Melantrich, 1937.

CALZINI, Raffaele, *Benátská komediantka*. Praha: Orbis, 1968.

FLAIANO, Ennio, *Čas zabíjet*.

FLAIANO, Ennio, *Čas zabíjet*. Praha: Naše vojsko, 1968.

FLAIANO, Ennio, *Čas zabíjet*. Praha: Naše vojsko 2007.

Ostatní překlady

DA PONTE, Lorenzo, *Paměti*. Praha: Supraphon, 1970.

OPERTI, Piero, *Kondotiér: hrdinský život Bartolomea Colleoniho*. Praha: Literární a umělecký klub, 1941.

PERRI, Francesco, *Neznámý učedník: historický román z doby Ježíšovy*. Praha: Evropský literární klub, 1942.

PRETI, Luigi, *Mládí, mládí*. Praha: Naše vojsko, 1970.

TOMBARI, Fabio, *Život*. Praha: Novina, 1938.

⁹⁵ KOSTOHRYZ, Josef. *Italsky rychle a všude*: pravopis a výslovnost: mluvnice a konverzace: česko-italský slovníček. Praha: Josef R. Vilímek, 1940.

2.7 Carlo Goldoni a italské drama, titulky, film, dabing

V této kapitole bych ráda zmínila pár kousků italského dramatu, už jen proto, že spousta z nich byla zinscenována a tudíž umožňují pro někoho možná příjemnější cestu zhlédnutí v nejednom známém českém divadle. Nezapomenu ani na film, který je pro moderní svět nezbytnou součástí zábavy a s tím související překlady titulků, dabingu a scénářů.

Králem italského dramatu je bezesporu Carlo Goldoni, který má na kontě desítky komedií, z nichž mnohé se hrají dodnes. Následován Luigi Pirandellem, který se svou dramatickou tvorbou rozhodně nezůstává pozadu a mimo jiné je také nositelem Nobelovy ceny za literaturu. A protože se některá dramata těchto dvou velikánů dočkali nejen divadelní, ale také například filmové adaptace, lehce přejdu ke jménu Federica Felliniho, které určitě každému něco říká a následující výčet ocenění jen dokazuje, že byl, jak se říká, mistr ve svém oboru. Jeden z nejznámějších italských režisérů a scénáristů se i s námi podělil o tajemství jak „*Dělat film*“. Pro ty, zajímaví se o „horké“ informace zmíním, že získal 5 krát cenu Oscar za nejlepší zahraniční film a 11 krát byl nominován, také získal Zlatou palmu na festivalu v Cannes, japonskou cenu Praemium Imperiale za celoživotní dílo, 16 krát stříbrnou stuhu italských filmových novinářů a pětkrát cenu David di Donatello italské filmové akademie.

Z překladatelů, kteří se této problematice věnovali, bezesporu vyčnívá jméno Jaroslava Pokorného, který přeložil nespočet Goldoniho divadelních her, za občasné spolupráce Jana Vladislava a na kontě má i hru Niccola Macchiavelliho *Mandragora*, ze které uvádím pár veršů staršího a mladšího vydání na kterých je evidentní, jak se překlad pojatý dvěma různými osobami může lišit. Zdeněk Digrin, který přeložil jednak pár Goldoniho her, ale spíše nám zprostředkoval slovo Luigiho Pirandella a nakonec Federica Felliniho nám poskytl především Eva Bezděková. Konečně jméno Rudolfa Součka, Karla Pařhy, Jana Makariuse či Aleny Bahníkové, kteří mají na kontě také pár překladů z této oblasti, se v této kapitole také mihnou.

Nyní se tedy vrátím k tvorbě a nalákám Vás do divadla. Velice známou hru Carla Goldoniho představuje komedie *Sluha dvou pánů*. Koho ale zajímá jeho tvorba více, souborný výbor vyšel ve třech svazcích pod názvem *Komedie* a obsahuje ty nejznámější Goldoniho hry, které vyšly i samostatně. V podání našich překladatelů zde najdeme například komedie *Benátská vdovička*, *Poprask na laguně*, *Impresario ze Smyrny*, *Jemnostpanáček markýz*, *Kavárnička*, *Komedie o vějíři*, *Mirandolina*, *Moudrá manželka*, *Náměstíčko*, *Neotesanci*, *Nový byt*,

Pan Todero Brumla, aneb, Starý bručoun, Podivná nehoda, Poprasky v Chiozze, Treperendy, Vějíř, Vtipná vdova, Zamilování, Zvědavé ženy...

Dramatickým tvůrcem byl mimo jiné také Luigi Pirandello, který získal mezinárodní věhlas díky hře Šest postav hledá autora (patřící do trilogie „*divadla na divadle*“, další části tvoří hry *Každý má svou pravdu* a *Dnes večer improvizujeme*). Snaží se zde setřít rozdíl mezi scénickou fikcí a skutečností zpochybnit jistoty skutečného světa a vtáhnout diváky do děje, aby cítili spoluzodpovědnost za problémy, o nichž se na scéně diskutuje. Znamé jsou však i jeho ostatní hry, některé zmíněné níže.

Nakonec pro pobavení jsou nám k dispozici i Felliniho filmy. Přečíst si můžeme buď scénář či předlohu k filmu ve formě povídky. Pro zájemce o film jako obor přeložil Zdeněk Digrin dílko Dělat film nebo si můžeme přečíst Dějiny filmových teorií za překladu Evy a Iva Hepnerových.

Rozhodnul – li by se snad někdo divadlo navštívit, hry se hrály například v divadle Broadway Praha, městském divadle v Brně či Moravskoslezském divadle v Ostravě.

2.7.1 DIGRIN ZDENĚK (*1930, †1988)

Dramaturg, překladatel, spisovatel.

Překladatelská činnost

Ve své dramaturgické, překladatelské i badatelské činnosti se zaměřil na italské divadlo období renesance a 20. století. Italskému divadlu věnoval také publikaci *Divadlo učenců a diplomatů*⁹⁶ a svazek *Italští autoři*⁹⁷, vydaný v rámci Slovníku světových dramatiků. V překladatelské práci se soustředil zejména na dramatickou tvorbu a na divadelní problematiku vůbec.

Překlady z italštiny

CALVINO, Italo, *Naši předkové*.

CALVINO, Italo, *Naši předkové*. Praha: Odeon, 1970.

CALVINO, Italo, *Naši předkové*. Praha: Odeon, 1971.

CALVINO, Italo, *Baron na stromě*. Praha: SNKLU, 1962.

LEOPARDI, Giacomo, *Sázka Prometheova*.

LEOPARDI, Giacomo, *Sázka Prometheova*. Praha: Odeon, 1979.

LEOPARDI, Giacomo, *Sázka Prometheova*. Praha: Odeon, 1980.

Ostatní překlady

BEOLCO, Angelo, *Co řekl Ruzzante: karnevalová komedie o lásce, životě a smrti: z dialogů, orací, veršů a dopisů Angela Beolca řečeného Ruzzante*. Praha: Dilia, 1982.

CAMPANILE, Achille, *Amfóra: fraška o 4 dějstvích*. Praha: Dilia, 1976.

CAMPANILE, Achille, *Celestinova cesta: komedie o 4 dějstvích*. Praha: Dilia, 1982.

CAMPANILE, Achille, *Za všechno může kapitán*. Praha: Odeon, 1979.

CHIARELLI, Luigi, *Maska a tvář: groteska o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1986.

⁹⁶ DIGRIN, Zdeněk, *Divadlo učenců a diplomatů*. Praha: Divadelní ústav: Divadelní fakulta AMU, 1995.

⁹⁷ DIGRIN, Zdeněk, *Italští autoři*. In Slovník světových dramatiků. Praha: Divadelní ústav, 1983.

- DE FILIPPO, Eduardo, *Vánoce u Cupiellů*. Praha: Dilia, 1981.
- DE FILIPPO, Eduardo, *Komediant na obtíž: hra o 2 dílech*. Praha: Dilia, 1966.
- DELLA PORTA, Giovan Battista, *Astrolog: komedie o 5 dějstvích*. Praha: Dilia, 1979.
- DESSI, Giuseppe, *Spravedlnost: hra o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1976.
- DOVIZI BIBBIENA, Bernardo, *Komedie o Calandrovi*. Praha: Dilia, 1988.
- DOPLICHER, Fabio, *Jedenáctý den Dekameronu*. Praha: Dilia, 1982.
- GOLDONI, Carlo, *Zvědavé ženy: komedie o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1961.
- GOLDONI, Carlo, *Mirandolina: komedie o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1974.
- GOLDONI, Carlo, *Vějíř: komedie o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1982.
- GOZZI, Carlo, *Zelenavý ptáček: filozofická pohádka*. Praha: Dilia, 1984.
- LANDOLFI, Tommaso, *Podzimní příběh*. Praha: Odeon, 1983.
- MEANO, Cesare, *Zrození Salome: komedie o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1985.
- PIRANDELLO, Luigi, *Jako dřív, líp, než dřív: hra o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1977.
- PIRANDELLO, Luigi, *Člověk, zvíře a ctnost: komedie o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1966.
- PIRANDELLO, Luigi, *Když je člověk někdo: hra o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1967.
- POESIO, Paolo Emilio, *Jean Louis Barrault*. Praha: Orbis, 1969.
- ROSSO, Renzo, *Koncert: hra o 2 dílech*. Praha: Dilia, 1979.
- SVEVO, Italo, *Regenerace: komedie o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1979.
- TERRON, Carlo, *Polib mě, Alfréde*. Praha: Dilia, 1976, 1977 a 1980.
- TERRON, Carlo, *Poustevníkovy zuby: komedie o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1975.
- VOLPONI, Paolo, *Světa stroj*. Praha: Odeon, 1968.

WERMÜLLER, Lina, *Láska a magie v maminčině kuchyni*. Praha: Dilia, 1977.

2.7.2 PAŤHA KAREL (*1915, †1984)

Znalost cizích jazyků zúročil v překladech z italštiny, rumunštiny a němčiny. Překládal především **divadelní texty**. Veškeré jeho překlady z italštiny vyšly v jednom vydání.

Překlady z italštiny

BACCHELLI, Riccardo, *Iride*. Praha: Vyšehrad, 1976.

GOLDONI, Carlo, *Moudrá manželka: komedie o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1980.

GOLDONI, Carlo, *Podivná nehoda: komedie o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1981.

LAJOLO, Davide, *Ročník 1912*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1961.

LUONGO, Giuseppe, *Návrat z chaty: groteska o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1970.

LUONGO, Giuseppe, *Tři italské pohádky*. Praha: Dilia, 1986.

2.7.3 POKORNÝ JAROSLAV (*1920, †1983)

Dramatik, překladatel převážně z italštiny, ale i z latiny, řečtiny, němčiny a francouzštiny, editor, divadelní teoretik a kritik. Také působil v letech 1959 – 61 jako dopisovatel Československé tiskové kanceláře v Římě a v letech 1965 – 69 byl asistentem na katedře bohemistiky v Neapoli.

Překladatelská činnost

Nejvýraznější složku jeho díla představuje činnost překladatelská a editorská, jíž se věnoval po celý život. V centru jeho uměleckého i vědeckého zájmu stálo divadlo, jako překladatel vynikl především v převodech italských dramatiků, k nimž pořizoval komentáře i doslovy, jež byly často prvními portréty uváděných italských spisovatelů. Jazykovou spoluprací se podílel na překladech Josefa Hiršala, které z politických důvodů vyšly pod jménem Pokorného. Jedná se o díla Zuřivý Roland ve vyprávění a výběru Itala Calvina, Osvobozený Jeruzalém ve vyprávění a výběru Alfreda Giulianiho a Polibky.⁹⁸ Odborné články a kritiky publikoval v teatrologických časopisech (např. *Divadlo*, *Divadelní noviny*, *Otázky divadla a*

⁹⁸ MARINO, Giambattista, *Polibky*. Praha: Odeon, 1974.

filmu, Sovětské divadlo). Orientace na italskou kulturu se odrazila v autorském podílu na italské divadelní encyklopedii *Enciclopedia dello spettacolo*⁹⁹ a v autorství monografie Dante, ve které je část přeložená z italštiny.¹⁰⁰ Také přispíval do sbírky *Atti del II. Congresso Internazionale di Storia del Teatro* (Benátky, 1960). Uspořádal a vydal výbor *Listy velkým i malým tohoto světa* Francesca Petrarce (výbor, 1974) a *Komedie 1 – 3* Carla Goldoniho, o které budu hovořit níže.

Když se vrátím k překladům z italštiny, z jeho výčtu uvedeného níže je více než jasné, že se uchyloval především k dramatu. Ta sama o sobě nejsou z hlediska překladatelského příliš zajímavá, protože neobsahují žádné informace, týkající se překladu a dost často se jedná přímo o tištěné rukopisy.

Výjimku však tvoří divadelní hry Carla Goldoniho, v jehož třisvazkovém odkazu s názvem *Komedie* najdeme všechny jeho známé komedie a to i s bohatými informacemi v závěrečných doslovecích, které bezprostředně uvádím i s italskými názvy. Třetí svazek také obsahuje Goldoniho memoáry s českým názvem *Paměti*. Jde o Goldoniho poslední dílo, poslední velkou komedii, jejímž námětem je sám autorův život. Z původně třisvazkového výboru je zde zařazen pouze ucelený první díl, který je pro čtenáře bez speciálních divadelních a historických zájmů nejpřístupnější a nejzábavnější. Memoáry jsou ovšem jako celek jedinečný dokument už tím, že autobiografie v nich zachycuje téměř celé jedno století a podává přitom kus jeho autentické atmosféry. Původní text memoárů byl napsán francouzsky, italský překlad se objevil krátce po vydání originálu a moderní překlady spolu s českým vycházejí následně. Ten vychází prvně v tomto vydání. Překládáno bylo podle Ortolaniho vydání¹⁰¹ z r. 1954. Z těchto vydání jsou přeloženy i všechny tři svazky komedií. Všechny vyšly v nakladatelství SNKLHU a představují překladatelskou spolupráci několika osob. Opět jsou jednotlivé komedie rozděleny a to mezi Jaroslava Pokorného, Jana Vladislava a Vladimíra Horáčka. Jaroslav Pokorný se mimo překlad postaral také o uspořádání díla a opatřil jej komentáři a poznámkami. Na rozdíl od lyrického výboru, který uvádím výše je spolupráce v překladatelské činnosti za těchto okolností mnohem jednodušší. Jednotlivé komedie mezi sebou nejsou nějakým zvláštním způsobem propojené, smyslově ani stylisticky, což dokazuje také fakt, že vyšly i jednotlivě.

⁹⁹ D'AMICO, Silvio, *Enciclopedia dello spettacolo*. Roma: Casa editrice le maschere, 1954 – 1968.

¹⁰⁰ POKORNÝ, Jaroslav, *Dante*. Praha: Orbis, 1966.

¹⁰¹ GOLDONI, Carlo, *Tutte le opere di Carlo Goldoni a cura di Giuseppe Ortolani*. Verona: A. Mondadori, 1941 – 1956.

Nakonec coby prozaik se nám představil v díle Itala Calvina, které vyšlo k pětistému výročí autorova narození. Z hlediska překladatelské činnosti také zajímavé tím, že ačkoliv kniha udává, že z italského originálu *Orlando furioso di Ludovico Ariosto raccontato da Italo Calvino con una scelta del poema* jej přeložil a komentářem opatřil Jaroslav Pokorný, z jiných zdrojů jsem se dočetla, že překladatelem je Josef Hiršal, jemuž Jaroslav Pokorný pouze propůjčil jméno. V poznámce překladatele se také dočteme informaci o tom, že pro vydání této knihy bylo zvoleno „převyprávění“ a to z velice jednoduchých důvodů. Ariostovy texty jsou plné archaismů, krajových zvláštností, starého pravopisu a občas i slohových nečistot a to dělá četbu tohoto prozaika svízelnou i pro nejednoho italského intelektuála. Díky italskému převyprávěnému vydání tedy u překladu Josefa Hiršala tahle obtíž odpadá. České vydání se drží přesně italského originálu, s dvěma nepodstatnými korekcemi. Byl vynechán kratičký úvod, kde nakladatelství vysvětluje, proč sahá po „převyprávění“ a vynechán byl také lingvistický komentář, který pro vydání překladu nemá smysl. Vysvětlována jsou pouze méně známá jména a pojmy.

Na druhou stranu českému čtenáři je k dispozici i úplný překlad Jaroslava Vrchlického ho zveřejňovaný knižně na pokračování v letech 1892 – 1893.

Stejného postupu se dočkalo i dílo Osvobozený Jeruzalém Torquata Tassa, které rovněž přeložil Josef Hiršal pod jménem Pokorného.

Překlady z italštiny

KOMEDIE – svazek I., II., III.

Dramatická tvorba Carla Goldoniho vyšla v českém vydání prostřednictvím tří svazků s názvem komedie, které obsahují jeho nejznámější hry. Na překladu se podíleli především Jan Vladislav, Jaroslav Pokorný a Vladimír Horáček. Překládáno bylo podle Goldoniho sebraných spisů uspořádaných Giuseppe Ortolani.¹⁰²

Jejich překlady vyšly krom tohoto uceleného souboru i samostatně a víceméně všechny se dočkaly i svojí inscenace. Veškeré informace, které níže uvádím, jsem čerpala ze závěrečných poznámek k jednotlivým komediím v těchto třech svazcích. Ty byly překládány

I. SVAZEK

¹⁰² GOLDONI, Carlo, *Tutte le opere di Carlo Goldoni a cura di Giuseppe Ortolani*. Verona: Arnoldo Mondadori Editore, 1941 – 1956.

Il servitore di due padroni

Přeložil Jaroslav Pokorný pod názvem Sluha dvou pánů.

La vedova scaltra

Přeložil pod českým názvem Chytrá vdova Jaroslav Pokorný. Na české scéně byla „Chytrá vdova“ uváděna v Hlávkově až k nepoznání volné úpravě „Vdova liška“, prvně inscenované Národním divadlem roku 1941. Tento překlad vychází prvně tiskem v tomto souboru.

La locandiera

Pod českým názvem Mirandolina uvedl Jan Vladislav. Jedná se o údajně nejslavnější Goldoniho komedii, přeloženou do neméně než patnácti jazyků. Do češtiny ji prvně přeložil Jaroslav Vrchlický, překlad byl prvně proveden na Národním divadle roku 1893 a zároveň vyšel tiskem. Od té doby existuje větší počet českých převodů, většinou úprav. Překlad zahrnutý do tohoto vydání vychází tiskem po prvé a byl prvně uveden Realistickým divadlem Zdeňka Nejedlého r. 1954.

Gl'innamorati

Pod českým názvem Zamilovaní uvedl Vladimír Horáček – česky byla prvně provedena roku 1950 v D 50 překladu, který vychází tiskem prvně v tomto vydání.

Le barume chiozzotte

Pod českým názvem Poprask na Laguně uvedl Jaroslav Pokorný. Řeč hry je místy i dnešnímu Italu nesrozumitelná bez podrobnějšího komentáře a i tak se u některých výrazů komentátoři rozcházejí v názoru. Tyto překladatelské obtíže bránily většímu rozšíření hry stejně tak, jako to, že zájmům dřívějšího divadla nebyl většinou příliš blízký její lidový námět. V posledních letech byla přeložena do ruštiny a hrána sovětskými divadly, v češtině vychází v tomto vydání prvně.

Je to komedie národního temperamentu a důsledně lidového tónu, značná část její komiky spočívá v hovorové mluvě postav a ty mluví ne benátským dialektem, nýbrž mluvou rybářů z Chioggie (spisovný název města je Chioggia – ve výslovnosti se mění ze spisovného „Kj-odža“ až na dialektické „Čoza“, s odchylkami v tvarosloví a různých výrazech a obratech i od benátské italštiny.

II. SVAZEK

La Bottega del Caffé

S českým názvem Kavárnička přeložil Vladimír Horáček. Úspěšná kavárnička byla překládána do cizích jazyků (španělština, rumunština, řečtina, angličtina, němčina...). Na českých jevištích zpopularněla ve volné úpravě A. Hoffmeistera s hudbou Jaroslava Ježka „Zpívající Benátky“, uvedené prvně v ND r. 1932.

Il Feudatario

Ve významu Feudál, v českém překladu však Jemnostpanáček markýz přeložil Jaroslav Pokorný. V češtině vychází hra v tomto svazku prvně.

I Rusteghi

České Hrubíány uvedl Jaroslav Pokorný. V tištěných vydáních komedií tohoto typu autor sám připojoval k textu vysvětlivky a překlady jednotlivých slov a frází, v předmluvě k Hrubíánům uvádí alespoň hlavní rozdíly mezi benátštinou a toskánštinou (podobně později v předmluvě poprask na laguně musel vypsát zvláštnosti chiozzinského dialektu). Zde s výjimkou hraběte Riccarda (cizince) mluví všichni benátskou italštinou. Způsob řeči vytváří charakteristiky lidí i prostředí – je to patrné už na všedním jazykovém projevu, jako je konvenční pozdrav. Kus charakteristiky a komiky Lunarda a Margarity vytvářejí navyklé floskule, jeho rozšafně samolibé „abych uhodil hřebík na hlavičku“(vegnimo a dir merito) a její útočné „rozumíme“(figurarse). Jazyk zabarvuje scény osobitou melodií, charakterizuje domácké středostavské prostředí téměř nepřetržitým seriálem rčení a frází a vytváří rytmus dialogů. Část tohoto jazykového kouzla ovšem překlad nutně setře – pokud je vázáno na specifické vlastnosti benátské italštiny. Vyvažovali jsme nedostatek podle možností druhým výrazovým prostředkem, podobně jako v Poprasku na laguně – zdůrazněným frazeologickým živlem a zčásti lexicem.

Il Ventaglio

V české podobě Vějíř za překladu Jana Vladislava. Na česká jeviště uvedl komedii svým překladem před 2. sv. válkou Benjamin Jedlička, následoval překlad Rudolfa Součka, z něhož vznikla úprava na hru se zpěvy, uvedená r. 1952 Divadlem komedie v Praze. Tento překlad vychází tiskem prvně v tomto svazku.

III. SVAZEK

Impressario delle Smirne

Impressario ze Smyrny v podání Jaroslava Pokorného. České obecenstvo se s ní prvně seznámilo až za druhé světové války v hodně volném Götzově zpracování pro ND. Vlastní Goldoniho znění komedie vychází v tomto vydání česky poprvé.

Sior Todero Brontolon o sia il vecchio fastidioso

Pan Todero Brumla, aneb, starý protiva za překladu Jaroslava Pokorného. V zahraničí měla tato komedie nepatrný ohlas, na rozdíl od Itálie, proti jiným Goldoniho komediím, i umělecky mnohem slabším. Rovněž v češtině vychází prvně v tomto vydání.

Jiné Goldoniho komedie, které nevyšly v rámci těchto svazků

GOLDONI, Carlo, Treperendy.

GOLDONI, Carlo, Treperendy. Praha: Orbis, 1961.

GOLDONI, Carlo, Treperendy. Praha: Dilia, 1961.

GOLDONI, Carlo, Treperendy. Praha. Orbis, 1962.

Z italského originálu Pettegolezzi delle donne přeložil Jaroslav Pokorný. Hra byla zinscenována Národním divadlem v roce 2003 a premiéry se dočkala 24. ledna téhož roku v Mahenově divadle. K dispozici je i zvukový záznam¹⁰³ sestávající z jedné zvukové kazety.

GOLDONI, Carlo, Řádná holka. Praha: Dilia, 1965.

Z italského originálu La putta onorata přeložil Jaroslav Pokorný. Československá premiéra tohoto překladu byla již v roce 1964 v Divadle na prámu v Kladně a Divadle Jaroslava Průchy v Mladé Boleslavi. Jako scénář jej pak vydal Divadelní ústav v Praze roku 1967.

GOLDONI, Carlo, Náměstíčko. Praha: Dilia, 1967.

V překladu Jaroslava Pokorného byla premiéra uvedena roku 2008 v Mahenově divadle v Brně. Scénář vydalo Národní divadlo Brno téhož roku.

¹⁰³ Praha: KTN K. E. Macana, 1970.

MANDRAGORA

Divadelní hra *Mandragora* Niccola Machiavelliho mi také poskytla zajímavé informace. Vzhledem k tomu, že jsem v ruce měla svazky v podání dvou různých překladatelů, zjistila jsem, jak se pojetí může lišit. Jde o Miloslava Novotného, jehož překlad vyšel v roce 1928 a Jaroslava Pokorného, jehož překlady, které se však od sebe neliší, vyšly v letech 1955, 1956 a 2006. Rozdíly jsou patrná již v samotném názvu knihy. Zatímco starší vydání nese název *Mandragola*, novější již udává *Mandragoru*. Liší se také například jména postav, tudíž namísto *Callimaca* máme *Kallimacha*, *Sira* nahradil *Syr* a *Liguria* *Ligur*. Obě verze byly rozmnožené jako rukopis a také obsahují informaci o provozovacím právu, které se s divadelní hrou bezesporu pojí.¹⁰⁴ Pro zajímavost přidávám první sloku úvodní písně a pár slov z prologu v obou překladatelských podáních.

¹⁰⁴ provozovací právo zadává jediné centrum divadelního zastupitelství, společnost s. r. o., nepovolené provozování se stíhá soudně. Rozepisování se trestá

PÍSEŇ ZPÍVANÁ NYMFAMI A PASTÝŘI¹⁰⁵

*Náš život je tak krátký,
jen v strastech jest nám žítí
a v trud se všecka radost promění ti.
A to nám, bédným, právo dává,
abychom po svém žili v blaženosti;
Vždyť, kdo se slastí vzdává
a u koho se rozkoš neuhostí,
ten pozná rub ctnosti
a neví, jak svět klamá,
vším, co se kolem děje,
že nás zeje časné nicotnosti tlama.*

X

PÍSEŇ PASTÝŘŮ A NYMF¹⁰⁶

*Jsme na tom světě krátce
a tisíc plahočení
kdekomu dává život, živoření –
a proto my svůj věk
chcem žít a užít podle svého přání.
Kdo radostí se zřek
a trápí se a trudí do skonání,
klam světa nezná ani,
neví, co zel v něm čeká,
co příchod smíchu, k pláči
se stále tlačí všade na člověka.*

¹⁰⁵ NOVOTNÝ, Miloslav, *Mandragola*. Praha: A. Němec a spol., 1928, str. 9.

¹⁰⁶ POKORNÝ, Jaroslav, *Mandragora*. Praha: ČDLJ, 1955, str. 14.

PÁR ÚRYVKŮ Z PROLOGU

*Pán Bůh vás pozdrav, vřídni posluchači, ať na vás stále sije svou přízeň láska vaše neproměnná!*¹⁰⁷

X

*Bůh ochraň vás, příznivci posluchači! Vždyť přízeň, jak to známe, na tom, jak zavděčíš se, závislá je.*¹⁰⁸

...

*Náš milý kus se volá Mandragola. Proč, řekne vám hra sama. Ten, kdo to napsal, dosud slavný není, bez žáků jeho literární škola, a přece když vás zklamá, dá na víno vám celé svoje jmění. Milenec v roztoužení, pan doktor mozku mdlého, lstný fráter vedle něho, kukaččí zlomyslnost příživníka a z toho mnohá kratochvíle vzniká.*¹⁰⁹

X

*Komedie se Mandragora říká. Proč, to snad pochopíte, až příběh hry vám vyjeví tu věc. Autor sic valnou slávou nevyniká, než když ho neznáte, rád sklínku vína pak zaplatí přec. Prah-noucí milenec, doktor – hňup učiněný, mnich – neřád povedený, příživník, v kterém žilky dobré není, ať poslouží vám dneska k vyražení!*¹¹⁰

¹⁰⁷ Starší vydání, str. 11.

¹⁰⁸ Mladší vydání, str.5.

¹⁰⁹ Starší vydání, str. 12.

¹¹⁰ Mladší vydání, str. 5 – 6.

Více vydání

ECO, Umberto, Navštívení krásy: Italská renesanční lyrika.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1954.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1954.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1955.

ECO, Umberto, *Italská renesanční lyrika*. Praha: SNKLHU, 1956.

ECO, Umberto, *Navštívení krásy: Italská renesanční lyrika*. Praha: Mladá fronta, 1964.

CALVINO, Italo, Zuřivý Roland ve vyprávění a výběru Calvina Itala. Praha: Odeon, 1974.

Přeložil a komentářem přeložil Jaroslav Pokorný, nicméně již před ním přeložil všechny zpěvy Jaroslav Vrchlický.

DA VINCI, Leonardo, Nápady.

DA VINCI, Leonardo, *Nápady*. Praha: Odeon, 1982.

DA VINCI, Leonardo, *Nápady*. Praha: XYZ, 2006.

Dílo přeložila Alena Bahníková, Jaroslav Pokorný ho vybral, uspořádal a napsal doslov.

MACHIAVELLI, Niccolò, Mandragora: komedie o 5 dějstvích.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Mandragora: komedie o 5 dějstvích*. Praha, 1928.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Mandragora: komedie o 5 dějstvích*. Praha: Dilia, 1955.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Mandragora: komedie o 5 dějstvích*. SNKLHU, 1956.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Mandragora: komedie o 5 dějstvích*. Praha: Artur, 2006.

MACHIAVELLI, Niccolò, Vladař.

MACHIAVELLI, Niccolò, *Vladař: Život Castruccio Castracaniho z Lukky*. Praha: Odeon, 1969.

Knihy vyšla samozřejmě vícekrát nicméně Jaroslav Pokorný figuroval pouze u tohoto překladu, který je zároveň vůbec prvním českým.

MORAVIA, Alberto, Horalka. Praha: SNKLU, 1962.

MORAVIA, Alberto, *Horalka*. Praha: SNKLU, 1965.

MORAVIA, Alberto, *Horalka*. Praha: Odeon, 1976.

MORAVIA, Alberto, *Horalka*. Praha: Academia, 2007.

Přeložil Jaroslav Pokorný spolu s Alenou Wildovou. Jaroslav Pokorný je rovněž autorem do-slovu. Všechna vydání tohoto románu jsou stejná, jedná se o přetisk překladu, který je mimo jiné také k dispozici ve zvukové podobě.¹¹¹

MORAVIA, Alberto, *Římské povídky*. Praha: SNKLU, 1958 a Praha: SNKLHU, 1958 a Praha: Odeon, 1976.

MORAVIA, Alberto, *Římské povídky*. Praha: SNKLU, 1958

MORAVIA, Alberto, *Římské povídky*. Praha: Odeon, 1976.

TOMASI DI LAMPEDUSA, Giuseppe, *Gepard*.

TOMASI DI LAMPEDUSA, Giuseppe, *Gepard*. Praha: SNKLU, 1963.

TOMASI DI LAMPEDUSA, Giuseppe, *Gepard*. Praha: Odeon, 1968.

TOMASI DI LAMPEDUSA, Giuseppe, *Gepard*. Praha: Odeon, 1983.

TOMASI DI LAMPEDUSA, Giuseppe, *Gepard*. Praha: Academia, 2000.

TOMASI DI LAMPEDUSA, Giuseppe, *Gepard*. Praha: Euromedia Group, 2006.

Všechny knihy vyšly v překladu Jaroslava Pokorného. Třetí vydání v Odeonu je přepracované, ale rovněž Jaroslavem Pokorným a v zásadě se nijak zvlášť neliší. Toto přepracované vydání vydalo následně pro edici světová literatura Lidových novin nakladatelství Euromedia Group.

Jedno vydání

ANONYM, *Benátčanka: komedie o 4 dějstvích*. Praha: Dilia, 1966.

ALVARO, Corrado, *Dvacetiletí*. Praha: Naše vojsko, 1979.

FELLINI, Federico, *5 scénářů*.

GRAMSCI, Antonio, *Sešity z vězení*. Praha: Československý spisovatel, 1959.

MANZARI, Nicola, *Salud: hra o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1967.

MEDICI DE, Lorenzo, *Karneval + Karneval díl II. : výbor z díla*. Praha: Odeon, 1979.

PRATOLINI, Vasco, *Metello*. Praha: SNKLHU, 1957.

¹¹¹ Praha: KTN K. E. Macana, 1963.

QUASIMODO, Salvatore, *Život není sen: výbor z básnického díla 1920 – 1958*. Praha: Mladá fronta, 1960.

QUASIMODO, Salvatore, *A náhle je večer: výbor z poezie*. Praha: Odeon, 1984.

TASSO, Torquato, *Osvobozený Jeruzalém ve vyprávění a výběru Alfreda Giulianiho*. Praha: Odeon, 1980.

VIVIANI, Raffaele, *Počestný podvodník: komedie o 3 dějstvích*. Praha: Dilia, 1964.

VIVIANI, Raffaele, *Neapolský přístav: komedie o 1 dějství*. Praha: Dilia, 1962.

VIVIANI, Raffaele, *Neapolská ulička: komedie o 1 dějství*. Praha: Dilia, 1962.

VIVIANI, Raffaele, *Neapolská noc: komedie o 7 obrazech*. Praha: Dilia, 1962.

2.7.4 SOUČEK RUDOLF (*1888, †1954)

Překládal z francouzštiny a italštiny, ponejvíce divadelní hry.

Překlady z italštiny¹¹²

GOLDONI, Carlo, *Když vypuknou sváry*. Praha: Československé divadelní jednatelství, 1953.

GOLDONI, Carlo, *Lhář*. Praha: Československé divadelní jednatelství, 1953.

GOLDONI, Carlo, *Dobrosrdečný bručoun*. Praha: Dilia, 1954.

GOLDONI, Carlo, *Kavárnička*. Praha: České divadelní a literární jednatelství, 1954.

¹¹² O všech již hovořím výše.

ZÁVĚR

Když jsem poprvé dostala do ruky téma mé bakalářské práce, vůbec jsem netušila, jak moc se mé počáteční představy budou v konečné verzi práce lišit. Člověk si nejspíš vždy vše představuje jednodušeji, než je tomu ve skutečnosti. Přiznávám, že práce to byla zajímavá, nicméně velice náročná. Kolik hodin jsem musela prosedět u katalogů a databází knihovnické literatury, abych se dostala ke svazkům a mohla Vám poskytnout co nejvíce užitečných a zajímavých informací.

S pročítáním životopisů a překladů všech překladatelů se mi v hlavě začínaly utvářet vize různých pojetí práce. Mým problémem vždy bylo a je to, že jsem velice nerozhodná. Všechny úhly pohledu se mi zdály zajímavé, a tudíž jsem se snažila o to, aby byla práce strukturovaná tak, že si v ní každý najde něco svého.

Mé úsilí by se tedy dalo shrnout do několika základních bodů: 1. Poskytnout informace o činnosti překladatelské, 2. Poskytnout informace o autorech a jejich knihách, 3. Poskytnout informace o překladech samotných a zajímavé či relevantní informace i u překladatelů. V podstatě jsem se snažila o jakousi souhru estetiky, živosti a svěžesti, odbornosti.

Dalším z cílů bylo také porovnat různé překlady, zjistit, jak je to v praxi. Poté, co jsem přečetla různé publikace o činnosti překladatelské, jsem samozřejmě byla zvědavá, jak to vypadá v praxi. V badatelské, praktické části práce jsem tedy porovnávala nejrůznější překlady, abych si mohla utvořit vlastní představu a závěr. Měla jsem východisko, které bylo třeba ověřit.

Abych shrnula výsledek mé práce, prvním východiskem je činnost překladatelská, historie a metoda. Druhým pak literární žánr. V rámci těchto dvou hlavních argumentů poskytuji informace o překladatelích, jejich působnosti a životě, o překladech, jejich dostupnosti, podobě, významu.

Touto zdlouhavou prací se mi dostalo neobyčejných informací, které s velikou radostí poskytuji a posílám prostřednictvím mé práce dál. Cíle byly vytyčeny a splněny, alespoň podle mého mínění, záleží už jen na Vás, čtenářích, co si z textu vezmete.

RESUMÉ

RIASSUNTO IN ITALIANO

La tesi è suddivisa in due parti principali. Nella prima voglio dare dati sulla storia e problematica della traduzione ceca e seconda rappresenta informazioni sui traduttori con loro traduzioni.

Mi sono concentrata soprattutto sul genere della letteratura che è stato tradotto di più. Secondo i generi sono suddivisi singoli capitoli includenti non solo letteratura classica, politica, biografica ma anche romanzi, novelle e racconti, testi e scenari teatrali e testi religiosi. La tesi contiene informazioni ineteressanti i quali non sono scritti sull web ma nelle pagine dei particolari libri. Informazioni sui traduttori e loro campo d'azione e sulle circostanze dei traduzioni. Ci sono scelti qualcuno dichiarazioni e citazioni pertinenti i quali sono connessione con argomento. Per curiosità ci sono allegati qualcuno esempi della traduzione.

Il più importante passo del mio progetto era cercare e leggere le traduzioni dall'italiano. Secondo la bibliografia cercavo le traduzioni nei cathatolgi di NKC e SKC e poi le potevo analizzare negli studi della Biblioteca Nazionale a Praga. Dei tutti informazioni acquisiti ho scritto il suddetto testo e spero che abbia lettori.

SEZNAM JINÝCH ZAJÍMAVÝCH PŘEKLADATELŮ PŮSOBÍCÍCH V LETECH 1900 – 2000

spolu s hlavním okruhem jejich zájmu

1. Bednář Kamil – zbásnění doslovných překladů, pořízených jazykovými odborníky.
2. Čep Jan ¹¹³
3. Čep Václav
4. Halas František X. ¹¹⁴
5. Halasová Dagmar
6. Henzl Vladimír - dobrodružné příběhy pro děti.
7. Holická Marie ¹¹⁵
8. Holický Jan
9. Horáček Vladimír – italské drama.
10. Hostovská Olga – lektorka na univerzitě v Bologni.
11. Kautský Oldřich – filmová znění a divadelní texty 20. stol.
12. Krátký Radovan – objevování textů českému čtenáři neznámých, texty satirické a humoristické.
13. Kvapilová – Pilzová Jarmila – románové překlady.
14. Lyer Stanislav – texty esejistické a historické.
15. Makarius Jan ¹¹⁶
16. Makariusová Jana
17. Makariusová Květa – divadelní hry.
18. Minaříková Jitka – prozaická díla moderních autorů.
19. Ohnesorg Otto – divadelní hry.
20. Pelán Jiří – problematika lit. dějin, obecné teorie literatury, studie a doslovy k italským spisovatelům.
21. Piruchta Libor – překlad a popularizace italské moderní prózy.
22. Pokorný Jindřich – z italštiny za jazykové spolupráce.
23. Parente – Čapková Viola – beletrie a titulování filmů.
24. Pechar Jiří – knihy a teorie překladu, studie.
25. Rosendorfský Jaroslav – česko – italský slovník, spolu se Stanislavem Lyerem, též překladatelem z italštiny.
26. Sochor Lubomír – politika.
27. Smrčka Otakar – operní libreta (G. Verdi – Maškarní ples).
28. Špaček Jiří – texty z oblasti kunsthistorie a esejistiky.
29. Tilsch Emanuel ¹¹⁷
30. Tilschová Emanuela

¹¹³ Bratři, na některých překladech spolupracovali.

¹¹⁴ Manželé, častá spolupráce v překladech z italštiny. Zaměření na díla o umění a malířství.

¹¹⁵ Manželé, společně překládali literaturu pro mládež.

¹¹⁶ Manželé, vzájemná spolupráce zaměřená na italské drama, nápomocna také Květa Makariusová.

¹¹⁷ Manželé, společně především prózu, např. Deset italských novel.

31. Uhlíř Vladimír – spolupracuje s dabingem, vytvořil titulky k 12 TV inscenacím italských oper. Studium románských jazyků.
32. Uličný Miloslav – translatologie, titulkování filmových dialogů, problematika překladatelské práce.
33. Vacek Jindřich – odborná literatura z oblasti společenských věd a náročnější beletrie.
34. Wildová Alena – přednáší v Římě.
35. Walló Karel Michael – výhradně dramatické texty autorů klasických i moderních.
36. Zaoralová - Hepnerová Eva – knihy s filmovou tematikou, beletrie.
37. Zelenka Jaromír – operní libreta.

REJSTŘÍK PŘEKLÁDANÝCH DĚL

Autobiologie → 31.

Boccaccio v českém písemnictví → 24.

Božská komedie → 19, 20, 21, 22, 26, 34.

Dekameron → 23.

Dědic Montezumův → 69.

Dějiny Itálie → 59, 65.

Dějiny italské literatury → 31, 65.

Dějiny krásy → 55.

Dějiny ošklivosti → 55.

Duše Kristova → 26.

Dvořan → 25, 41.

Eden Anto → 26, 27.

Estetika 20. století → 55, 59.

Fiesolské nymfy → 24.

Gepard → 65, 87.

Horalka → 65, 86.

Kanzóny pro Lauru → 24.

Každý má svou pravdu → 35, 74.

Komedie → 63, 73, 74, 78, 79, 80, 81, 82, 88.

Lhostejní → 43.

Listy velkým i malým tohoto světa → 26, 80.

Magický svět → 59.

Mandragora → 73, 83, 84, 85, 86.

Maškaráda → 65.

Mistr don Gesualdo → 69.

Naši předkové → 34, 75.

Nápady → 86.

Navštívení krásy → 25, 55, 56, 57, 59, 63, 86.

Nejstarší životopisy Dantovy → 23, 26.

Nespočet → 60.

Nový Život → 23, 29, 30, 63.

Oheň, jímž hořím → 62.

Paměti → 80.

Podoba živé tváře → 62.
Požár smyslů → 27, 28, 40.
Římanka → 65, 66, 69.
Římské povídky → 68, 87.
Snoubenci → 65, 66, 67, 68, 69.
Skrytý Michelangelo → 29, 30.
Sto sonetů Lauře → 24.
Šest postav hledá autora → 35, 36.
Šílený Orfeus → 62.
Ta Bovary jsem já → 31.
Terč Života → 34.
Umělecké avantgardy 20. století → 35.
Úvahy o vládnutí a vojenství → 40,44.
Osvobozený Jeruzalém → 77, 86.
Vědomí a svědomí Zena Cosiniho → 63, 65.
V nejisté hodině → 31.
Vladař → 41, 42, 43, 45, 86.
Vlastní životopis → 38, 39, 41, 42, 44.
Vzývání → 30.
Z lyriky → 62.
Zpověď italoza → 65, 66.
Zpráva o první cestě kolem světa → 31, 32, 35, 40.
Zuřivý Roland → 77, 79, 86.
Žiji svou smrtí → 62.
Život Castruccio Castracaniho z Lukky → 40,44.
Život Niccola Machiavelliho, učitele vladařů → 46.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJE

Primární literatura

FORST, V., *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 1. – 4. Díl, Praha: Academia, 1985 – 2008.

HRALA, M. a kol., *Kapitoly z dějin českého překladu*, Praha: Karolinum, 2002.

CHURANĚ, M., *Kdo byl kdo v našich dějinách 20. Století*, Jihlava: Libri, 1994.

JANOUSEK, P., *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*, díl 1. Praha: Brána, 1995.

JANOUSEK, P., *Slovník českých spisovatelů od roku 1945*, díl 2. Praha: Brána, 1998.

LEVÝ, J., *České teorie překladu: Vývoj překladatelských teorií a metod v české literatuře. 1. díl*, Praha: Ivo Železný, 1996.

LEVÝ, J., *České teorie překladu. 2. díl*, Praha: Ivo Železný, 1996.

LEVÝ, J., *Umění překladu*, Praha: Ivo Železný, 1998.

Sekundární literatura

Představují veškeré překlady uvedené výše v mé práci.

Internetové zdroje

Databáze českého uměleckého překladu (online). Dostupné z WWW.

<http://www.databaze-prekladu.cz/>

Digitální knihovna kramerus NK ČR (online). Dostupné z WWW.

<http://kramerus.nkp.cz/kramerus/Welcome.do>

Katalog NK ČR (online). Dostupné z WWW.

<http://sigma.nkp.cz/F/>

Městská knihovna v Praze (online). Dostupné z WWW.

<http://www.mlp.cz/cz/>

Obec překladatelů (online). Dostupné z WWW.

<http://www.obecprekladatelů.cz/>

Radio Vaticana (online). Dostupné z WWW.

<http://www.radiovaticana.cz/>

<http://www.radiovaticana.va/>

Souborný katalog NK ČR (online). Dostupné z WWW.

<http://sigma.nkp.cz/F/>

Slovník českých spisovatelů po roce 1945 (online). Dostupné z WWW.

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/>

Ústav pro českou literaturu AV ČR (online). Dostupné z WWW.

<http://www.ucl.cas.cz/cs/slovník-ceske-literatury>